

ISSN 1906-0793

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ก.ค. – ธ.ค. 2562

บทบรรณาธิการ

วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย พงศ์ศักดิ์ สังขวิทยุ	1
พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พรชิตา อุปถัมภ์ ปัทมาพร เย็นบำรุง รศรินทร์ เกรย์ และสมศักดิ์ ศรีบริสุทธิสกุล	21
ผลของการใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ธัญวิษ วิเชียรพันธ์	35
การทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary: ห้องสมุดเคลื่อนที่บนมือถือ ในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นฤมล กิจไพศาลรัตน	53
การจัดการสารสนเทศฝ่ายอ้อมกรมในประเทศไทย ภาวิณี แสงชนม์ น้ำทิพย์ วิภาวิน จันทนา เวชโอสถศักดิ์ และพญ ดุสรีพิทักษ์	77
ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา วรัชพร อารยะพันธ์	95
บทวิจารณ์หนังสือ OKRs @ Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล	115

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ISSN 1906-0793

ผู้จัดพิมพ์	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในพระราชูปถัมภ์
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
บรรณาธิการ	ดร.มลิวัดย์ ประดิษฐ์ธีระ มหาวิทยาลัยรังสิต, นางสาวปรียาพร ฤกษ์พันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สัจจามันท์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา เขียวแก้ว มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย รองศาสตราจารย์ ดร.แววตา เตชะทวิวรรณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร รองศาสตราจารย์ จินดารัตน์ เบอรพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กองบรรณาธิการนานาชาติ	Professor Dr. Anna Maria Tammara, University of Parma, Italy Professor Dr. Anne Goulding, Victoria University of Wellington, New Zealand Professor Dr. Chao-chen Chen, National Taiwan Normal University, Taiwan Professor Dr. Clara M. Chu, University of Illinois at Urban-Champaign, USA Professor Mitsuhiro Oda, Aoyama Gakuin University, Japan Professor Dr. Ross Harvey, Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT), Australia Professor Dr. Sam Oh, Sungkyunkwan University, Korea Professor Dr. Serap Kurbanoglu, Hacettepe University, Turkey
ผู้จัดการวารสาร	นางสาวสุจิตรา สุภาพ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ 2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความก้าวหน้าทางการวิจัย ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์สู่ระดับสากล
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
สำนักงาน	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021 เว็บไซต์ http://tla.or.th
ค่าประเมินบทความ	สมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1,000 บาท บุคคลทั่วไป 2,000 บาท
เว็บไซต์วารสาร	https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ผ่านการรับรองคุณภาพและอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1
บทความทุกเรื่องที่ยอมรับตีพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนซึ่งมิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ
และมิใช่ความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

ISSN 1906-0793

Publisher	Thai Library Association under the Royal Patronage
Consulting Editor	The TLA Executive Board
Editor-in-Chief	Dr. Malivan Praditteera, Rangsit University, Ms. Preeyaporn Rerkpinai, Chulalongkorn University
Editorial Board	Professor Dr. Chutima Sacchanand, Sukhothai Thammathirat Open University Associate Professor Dr. Kulthida Tuamsuk, Khon Kaen University Associate Professor Dr. Namthip Vipawin, Sukhothai Thammathirat Open University Associate Professor Dr. Jantima Kheokao, Univ. of the Thai Chamber of Commerce Associate Professor Dr. Wawta Techataweewan, Srinakharinwirot University Associate Professor Chindarat Burapan, Chulalongkorn University Assistant Professor Dr. Chanthana Wech-o-Sotsakda, Mahasarakham University Assistant Professor Dr. Pimrumpai Premsmith, Chulalongkorn University
International Editorial Board	Professor Dr. Anna Maria Tammaro, University of Parma, Italy Professor Dr. Anne Goulding, Victoria University of Wellington, New Zealand Professor Dr. Chao-chen Chen, National Taiwan Normal University, Taiwan Professor Dr. Clara M. Chu, University of Illinois at Urban-Champaign, USA Professor Mitsuhiro Oda, Aoyama Gakuin University, Japan Professor Dr. Ross Harvey, Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT), Australia Professor Dr. Sam Oh, Sungkyunkwan University, Korea Professor Dr. Serap Kurbanoglu, Hacettepe University, Turkey
Journal Manager	Miss Suchit Suvaphab, Thai Library Association
Objectives	1. To publish the research publications in library and information science, information technology, and related fields. 2. To be a forum for sharing of knowledge, opinions and research advancements in Library and information science, information technology, and related fields. 3. To develop the quality and standard of Thai research works in library and information science to the international level.
Frequency	Bi-annually (January-June; July-December)
Office	Thai Library Association 1346 Arkarn Songkrua Road 5, Klongchan, Bangkok 10240 Tel. +66 2 724-9022-3 Fax. +660 2 734-9021 Website: http://tla.or.th
Article Charge	TLA Member 1,000 Baht, Non-member 2,000 Baht
Journal Website	https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

TLA Research Journal is indexed in the Thailand Citation Index Center (TCI) Database (Tier 1)

All articles submitted for publication will be reviewed by the academic reviewers

The editorial board and TLA claim no responsibility for the content or opinions expressed by the authors of individual articles or columns in this journal

Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board

บทบรรณาธิการ

วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย	1
พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ	
พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	21
พรชิตา อุปลัมภ์ ปัทมาพร เย็นบำรุง รศรินทร์ เกรย์ และสมศักดิ์ ศรีบริสุทธิสกุล	
ผลของการใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา	35
สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้	
ธัญวิษ วิเชียรพันธ์	
การทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary: ห้องสมุดเคลื่อนที่บนมือถือ	53
ในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1	
นฤมล กิจไพศาลรัตน์	
การจัดการสารสนเทศฝ่ายอ้อมครามในประเทศไทย	77
ภาวิณี แสนชนม์ น้ำทิพย์ วิภาวิน จันทนา เวชโอสถศักดิ์ และพฐุ คุศรีพิทักษ์	
ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา	95
วรรณพร อารยะพันธ์	
บทวิจารณ์หนังสือ	115
OKRs@Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs	
รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล	

TLA Research Journal

Journal of the Thai Library Association

ISSN 1906-0793

Editorial

Discourse on Reading in Thai Society	1
Pongsak Sangkhapinyo	
Information Behavior of Older Persons for Lifelong Learning	21
Ponchita Upatum Patamaporn Yenbamrung Rossarin Gray and Somsak Sriborisutsakul	
The Effects of Digital Learning Kingdom System OF Students in school: The Special Development Zone Three Southern Border Provinces	35
Thanyawich Vicheanpant	
Usability testing of PolSci mLibrary: The mobile library application In Political Science Library, Chulalongkorn University	53
Narumon Kijpaisalratana	
The Indigo fabric information management in Thailand	77
Pawinee Sanchon, Namtip Wipawin, Chanthana Wech-o-sotsakda, Patoo Cusripituck	
Thesaurus of Lanna Tai Ethics Group	95
Watsaporn Arayaphan	
Book Review: OKRs@Work	115
Ruchareka Wittayawuttikul	

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (TLA Research Journal) ISSN 1906-0793 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับนี้ นับเป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562) พิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เว็บไซต์ https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research โดยดำเนินการผ่านระบบ Thai Journals Online (ThaiJO) ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Citation Index Centre: TCI) เป็นวารสารวิชาการที่ผ่านการรับรองคุณภาพจาก TCI ให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 1

บทความวิจัยที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก (double-blinded peer review) และได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ได้แก่ 1) วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย 2) พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ผลของการใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) การทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary: ห้องสมุดเคลื่อนที่บนมือถือ ในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5) การจัดการสารสนเทศผ้าयोอมครามในประเทศไทย 6) ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา และ บทวิจารณ์หนังสือ OKRs@Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพของวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ให้ก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อใช้เป็นเวทีสำหรับการนำเสนอผลงานและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาบุคลากรวิชาชีพ ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ วิชาการและวิชาชีพ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อความก้าวหน้าของสังคมไทยและภูมิภาคอาเซียนสืบไป

ดร.มลิวัลย์ ประดิษฐ์ธีระ

นางสาวปรียาพร ฤกษ์พินัย

ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

บรรณาธิการ

วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย

พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ¹

Received: 26/06/2019; Revised: 22/11/2019; Accepted: 22/12/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ด้วยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและหลักการวิเคราะห์วาทกรรม ตามแนวคิดของฟูโกต์ (Foucault) และเก็บข้อมูลในรูปแบบของตัวบท (text) จากเอกสารที่ได้คัดเลือกจำนวน 80 รายการ ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่าวาทกรรมที่ครอบงำในสังคมไทย คือคนไทยอ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่าน ด้วยวลีที่หลากหลาย และวลีที่รับรู้กันทั่วไปคือ “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” จึงส่งผลให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อวาทกรรมในลักษณะติดลบ วิตกกังวล โดยใช้คำพูดแบบเสียดสีเยาะเย้ย แดกดัน และมองว่าเป็นวิกฤตของประเทศที่จะต้องรีบแก้ไข และหาแนวทางสนับสนุนให้คนไทยรักการอ่าน

คำสำคัญ: การอ่านนิสัยรักการอ่าน; การอ่านของคนไทย; พฤติกรรมการอ่าน; วาทกรรม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรการจัดการสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อีเมล pongsaksang1@hotmail.com

Discourse on Reading in Thai Society

Pongsak Sangkhapinyo¹

Received: 26/06/2019; Revised: 22/11/2019; Accepted: 22/12/2019

Abstract

The objective of this research was to study the reading discourse in Thai Society. The research methodology was analyzed through content analysis and Foucault's discourse analysis. The researcher collected data in 80 selected texts from the printed materials and internet resources. The research found that there is a dominant discourse in Thai society; that is, Thai people read less books, do not love reading only with the common phrase: "Thai people read 8 lines a year" This results in a stream of negative criticisms on the discourses. Such also generates severe sarcasm and irony causing a crisis in the country. This problem needs solving to find ways to encourage Thai people to love more reading.

Keywords: Reading, Reading Habit, Reading of Thai People, Behavior of Reading, Discourse

¹Assistant Professor, Information Management, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakon Si Thammarat Rajabhat University, E-mail: pongsaksang1@hotmail.com

บทนำ

ทุกคนต่างรับรู้ว่าการอ่านมีความสำคัญ (Wong, n.d.) และทุกประเทศทั่วโลกต่างยอมรับว่าการอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการเรียนรู้ การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน และมีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดอนาคตของประเทศ จากพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่านของประชากรในประเทศนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้การอ่านจึงมีความจำเป็นสำหรับทุกคนที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองและประเทศ เพราะการอ่านเป็นการให้อาหารสมอง ถ้าทุกคนมีนิสัยรักการอ่าน และอ่านหนังสือทุกวันหรือเป็นประจำ ก็เปรียบเสมือนกับเป็นการให้อาหารสมองตนเองทุกวัน ทำให้เกิดการพัฒนา เจริญงอกงามด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ เหมือนดังอาหารร่างกายที่ส่งผลให้ร่างกายเติบโตแข็งแรง การอ่านจึงก่อให้เกิดการสร้างคุณภาพของประชากรให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั่วโลกได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าอย่างน้อยร้อยละ 80-90 ของความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์ต้องการนั้นได้มาจากการอ่านทั้งสิ้น และเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคมปัจจุบัน (Davis, 2016; Kay, 1946; Sharma, 2018) หรือดังที่ Ndikubwayezo (2019, p. 11) กล่าวสนับสนุนว่าการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้อ่านประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเรียน และการใช้ชีวิตต่อมา การอ่านจึงมิใช่เป็นเพียงการอ่านในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นการอ่านเพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ถ้ามองในแง่ ของการลงทุนเพื่อพัฒนาศักยภาพของประชากรแล้ว การอ่านเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดที่จะทำให้ประชากรสามารถพัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการทำงานและพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ด้วยเหตุนี้รัฐบาลทุกประเทศจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรทุกระดับ และทุกวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ มีนิสัยรักการอ่าน ใช้ทักษะการอ่านในการแสวงหาความรู้ หากต้องการพัฒนาศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในโลกปัจจุบัน (Build a nation to progress by reading, n.d.) เพราะการอ่านเป็นการพัฒนามนุษย์และสังคม และการอ่านเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อสังคมปัจจุบันอย่างมาก (Igwe, 2011; and Palani, 2012)

แม้ว่าทุกคนต่างเห็นความสำคัญว่าการอ่านหนังสือเป็นการพัฒนาตนเอง และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นสิ่งจำเป็นมากในการพัฒนาคนและพัฒนาสังคมก็ตาม แต่ปัจจุบันนี้การอ่านหนังสือของคนไทยเป็นกิจกรรมที่ไม่แพร่หลายในสังคมไทยในแทบทุกระดับชนชั้น หรือทุกระดับสังคม คนไทยกลับอ่านหนังสือน้อยลง เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีศักยภาพของประชากรสูง คนไทยดูเหมือนว่าจะไม่มีนิสัยรักการอ่านมากนัก (National Statistical Office 2012; New numbers, Thai people read less, average 2-5 books, n.d. ; and Office of the National Human Rights Commission, 2012)

ด้วยเหตุนี้หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่านของคนไทยทุกสมัย ต่างเห็นความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสัยรักการอ่านของคนไทย ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาและแก้ปัญหาการอ่านที่เกิดขึ้น ได้มีการวางยุทธศาสตร์ โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง เช่น คณะกรรมการส่งเสริมการอ่านระดับชาติ เป็นต้น ในการส่งเสริมการอ่านหรือให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้น เช่น กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน 3

ประเด็น คือ การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถในการอ่าน การพัฒนาคนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน และการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการอ่านให้ยั่งยืน โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปีเป็น “วันรักการอ่าน” และกำหนดให้ปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่านของชาติ และกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เกิดเป็นรูปธรรม พร้อมกับพัฒนาแหล่งการอ่านให้ครอบคลุมทุกตำบล ชุมชน อย่างมีคุณภาพ และสร้างภาคีเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (Thai children read fewer books, only 39 minutes, 2009; Build a nation to progress by reading. n.d. และOffice of Reading Promotion Project, Office of the Non-Formal and Informal Education, 2009)

อย่างไรก็ตามในอดีตที่ผ่านมาแม้หน่วยงานของรัฐได้เข้ามาแก้ไข และพัฒนากิจกรรม ต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ยังไม่สามารถพัฒนาหรือสร้างสังคมการอ่าน หรือนิสัยรักการอ่านของคนไทยให้เป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง Chiengkul (2012, p. 3) กล่าวว่าการณ์รณรงค์ส่งเสริมการอ่านของไทยไม่ได้ผล ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยตระหนักเรื่องปัญหาคนไทยอ่านหนังสือน้อยมาก การอ่านในสังคมไทยจะเกิดขึ้นจนเป็นวัฒนธรรมหรือนิสัยอย่างแท้จริงจึงมิใช่เป็นเรื่องง่ายนัก หากยังไม่สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริง มีค่านิยม วัฒนธรรม และวาทกรรมทางด้านการอ่านอะไรบางอย่างที่แฝงอยู่ในสังคมไทย เพื่อให้เห็นถึงต้นตอของปัญหาการอ่านของคนไทยอย่างแท้จริง และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน หรือดำเนินการแก้ปัญหาได้ตรงจุด จำเป็นที่จะต้องศึกษา หรือวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านในสังคมไทยอย่างจริงจัง และเป็นระบบ เพื่อให้มองเห็นถึงบทบาทของวาทกรรมการอ่านที่เข้ามาครอบงำ คนไทยว่ามีอะไรบางอย่างที่ส่งผลให้เกิดต่อพฤติกรรม การอ่าน และไม่อ่านของคนไทย

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อแสวงหาคำตอบว่าวาทกรรมการอ่านในสังคมไทยเป็นอย่างไร มีการสร้างวาทกรรม การก่อตัว การปรับเปลี่ยนวาทกรรม ตลอดจนถึงบทบาท หรืออำนาจของวาทกรรมที่มีต่อวัฒนธรรมการอ่านของคนไทย ด้วยการครอบงำ กดทับ ปิดกั้น ให้คนไทยเกิดค่านิยม ความเชื่อ พฤติกรรมและปฏิบัติตามโดยไม่รู้ตัว โดยใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเป็นแนวทางในการศึกษา ด้วยการพยายามเปิดเผยให้เห็นถึงฐานะความเป็นวาทกรรมที่ดำรงอยู่ในสังคม และมีอะไรแฝงอยู่ในวาทกรรม โดยผู้วิจัยได้อิงความหมายของวาทกรรมตามแบบที่ฟูโกต์ (Foucault) ใช้คือวาทกรรมเป็นเรื่องของการใช้อำนาจในการสร้างความรู้ ความจริง ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ทำให้เห็นแง่มุมของอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้ ซึ่งเป็นมิติที่มีความซับซ้อน และแฝงตัวอย่างแนบแน่นอยู่ในสังคม ต้องใช้การวิเคราะห์วาทกรรมจึงจะทำให้มองเห็นได้อย่างชัดเจนถึงมุมมอง ทศนคติทางด้านวาทกรรมการอ่านของคนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหา และวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยพยายามเปิดเผยให้เห็นถึงฐานะของวาทกรรมการอ่านเป็นสำคัญ ว่าเกิดขึ้นอย่างไร และสังคมรู้สึกอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ด้วยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและหลักการวิเคราะห์วาทกรรม ตามแนวคิดของฟูโกต์ (Foucault) และเก็บข้อมูลในรูปแบบของตัวบท (text) ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต คัดเลือกเอกสารโดยใช้หลักการของ Fairclough มาเป็นแนวทางในการคัดเลือกจึงได้เอกสารจำนวน 80 รายการ เพื่อค้นหาวาทกรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ในเอกสารเหล่านี้ว่ามีวาทกรรมอะไรบ้าง จนเกิดเป็นการยอมรับหรือดำรงอยู่ในสังคม และสังคมรับรู้และมีความคิดเห็นอย่างไรต่อวาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ในประเด็นการสร้างวาทกรรม การก่อตัว และผลกระทบต่อสังคมในประเด็นมุมมอง กระแสการวิพากษ์วิจารณ์ของสังคมที่มีต่อวาทกรรมการอ่านของคนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คัดเลือกเอกสารตามแนวคิดของ Fairclough (2005) ซึ่งมี 33 ประเด็น แต่ผู้วิจัยเลือกใช้หลักเกณฑ์

เพียง 10 ประเด็นคือ

- 1.1 อะไรคือวาทกรรมที่อยู่ในตัวบท

- 1.2 มีภาคปฏิบัติการของวาทกรรม หรือภาคปฏิบัติการทางสังคมอะไรบ้าง ที่เป็นเหตุการณ์ที่สามารถนำมาอ้างอิงได้ที่อยู่ในวาทกรรมเหล่านี้

- 1.3 มีน้ำเสียงอยู่ในข้อความอย่างไร แบบยอมรับ หรือปฏิเสธ

- 1.4 มีอะไรปรากฏอยู่ในเบื้องหน้า หรือเบื้องหลัง ในน้ำเสียงนั้น

- 1.5 มีความหมายของคำที่แฝงอยู่ในตัวบทที่นำเสนอหรือไม่

- 1.6 มีเนื้อหาอะไรบ้างที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางสังคม

- 1.7 มีอะไรบ้างที่ผู้เขียนได้วิจารณ์ หรือเสนอแนะถึงการจัดกีดความของความจริง

- 1.8 มีคุณค่าอะไรบ้างที่ผู้เขียนได้วิจารณ์ หรือเสนอแนะ

- 1.9 อะไรคือระบบความคิดของวาทกรรม

- 1.10 อะไรคือความสัมพันธ์ของอำนาจ

2. วิเคราะห์เอกสารช่วงปี 2540-2560 (โดยเฉพาะ 2550-2555) ซึ่งเป็นช่วงที่มีการพูดถึง อ้างถึง และถกเถียงกันมาก หรือที่เรียกว่าประเด็นร้อนจนเกิดเป็นวาทกรรมขึ้นมา แต่หลังจากนั้นก็จะมีวาทกรรมอื่น ๆ มาแทนที่ หรือมีการพูดถึงวาทกรรมการอ่านในประเด็นอื่น ๆ แทน วาทกรรมเดิมก็ค่อย ๆ เลือนหายไป แม้จะมีคนกล่าวถึงบ้างก็ตาม (แต่น้อยมาก)

3. ข้อจำกัดในการวิจัย โดยผู้วิจัยวิเคราะห์วาทกรรมภายใต้บริบทของเอกสารที่ได้คัดเลือกเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมเอกสารอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยคัดเลือก โดยเฉพาะเอกสารที่แปลจากต่างประเทศ แต่จะนำมาใช้เฉพาะคำนำที่เขียนโดยคนไทย เพื่อให้มองเห็นว่าเป็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

4. การวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นต้น ดำเนินการดังนี้

- 4.1 กำหนดกลุ่มเนื้อหาที่จะวิเคราะห์ตามคำศัพท์ที่ได้กำหนด
- 4.2 รวบรวมข้อมูลที่ต้องการวิเคราะห์
- 4.3 คัดลอกเนื้อหา และแยกเป็นกลุ่มตามคำศัพท์ที่ได้กำหนดศึกษา
- 4.4 ลงรหัสด้วยคำสำคัญจากเนื้อหาที่ได้คัดลอก
- 4.5 วิเคราะห์เนื้อหา และตีความ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรม

5. การวิเคราะห์วาทกรรม จากตัวบท ที่ได้คัดลอกเนื้อหา ในตารางเพื่อให้มองเห็นหัวข้อตามประเด็นต่าง ๆ ทางวาทกรรม วิเคราะห์เพื่อให้มองเห็นกระบวนการ การสร้าง การให้ความหมาย และภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมในการผลักดันแนวคิดทางด้านการอ่าน ทั้งที่เป็นวาทกรรมหลัก วาทกรรมรอง การผลิตซ้ำวาทกรรม และวาทกรรมทวนกระแส

ผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการนำเสนอประเด็นที่นำไปของวาทกรรมการอ่านของคนไทย ที่เป็นวาทกรรมหลักว่าคนไทยไม่รักการอ่าน ไม่อ่านหนังสือ หรือไม่มีวัฒนธรรมการอ่าน ผลกระทบ จนเกิดเป็นวาทกรรมที่ตอกย้ำสังคมไทย ที่นักวิชาการ ครู นักการศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งของรัฐและเอกชน สื่อมวลชน และบุคคลทั่วไป ต่างวิพากษ์วิจารณ์ในแวดวงสัมมนา อภิปราย รวมไปถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ พร้อมทั้งการตอกย้ำจากสื่อมวลชนที่นำเสนอข่าว ข้อมูล ที่มีความคิดเห็นส่วนใหญ่ด้วยน้ำเสียงเดียวกัน จึงกลายเป็น วาทกรรมที่หลอกหลอนคนไทยจนไม่สามารถที่จะปฏิเสธวาทกรรมหลักเหล่านี้ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จุดกำเนิดวาทกรรมการอ่านของคนไทย

วาทกรรมคนไทยอ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่าน ไม่อ่านหนังสือ หรือไม่มีวัฒนธรรมการอ่าน เกิดจากผลการวิจัยและสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีการสำรวจหลายครั้ง ซึ่งผลการสำรวจแต่ละครั้งที่น่าออกมาเผยแพร่ยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และสร้างกระแสให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ขึ้นทุกครั้งเป็นระยะเวลานาน จนเกิดเป็นวาทกรรมในสังคมไทย ก่อให้เกิดการตื่นตัว สร้างแรงกระตุ้นในวงกว้าง ดังที่พิรุณ อนุวัชรวิวัฒน์ จากศูนย์วิจัยและพัฒนาวัฒนธรรม การอ่านกล่าวว่า “ผลการสำรวจเรื่องการอ่านหนังสือของคนไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติแต่ละครั้ง มักก่อกระแสวิพากษ์ในสังคม จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ พบว่า มีผู้กล่าวว่าคนไทยอ่านหนังสือ 7 บรรทัดต่อวันบ้าง 7 บรรทัดต่อปีบ้าง และบางแห่งระบุ 5 เล่มต่อปี (หรือ 2 เล่มต่อปี) ซึ่งส่วนหนึ่งจะอ้างอิงข้อมูลว่ามาจากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ”

(Athirana, 2010) Dekdee.com website (2010) กล่าวสนับสนุนว่า การสำรวจดังกล่าวสร้างความตื่นตัวไม่น้อย เพราะอัตราการอ่านหนังสือสามารถบ่งชี้คุณภาพประชาชนและประเทศได้ และเมื่อเอาไปเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ คนไทยยังมีพฤติกรรมการอ่านน้อย

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจเรื่องการอ่านหนังสือของคนไทยซึ่งเป็นการสำรวจเรื่องนี้โดยตรงมาแล้ว 3 ครั้ง คือในปี 2546, 2548 และ 2551 อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้นได้มีบทความรายงานเรื่อง “การอ่านหนังสือของคนไทย” ตีพิมพ์ใน “สารสถิติ” ฉบับเดือนมิถุนายน 2546 ระบุว่าคนไทยใช้เวลาในการอ่านหนังสือประมาณ 3 นาทีต่อวัน และเด็กวัย 10-14 ปี อ่านน้อยที่สุด คือ 1.28 นาทีต่อวัน จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่ออกโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการอ่านหนังสือของคนไทย ไม่พบว่ามีการระบุว่าคนไทยอ่านหนังสือจำนวนเล่มหรือจำนวนบรรทัด ระบุเพียงระยะเวลาในการอ่านเท่านั้น

การระบุว่าคนไทยอ่านหนังสือกันด้วยจำนวนบรรทัดต่อวันหรือจำนวนเล่มต่อปี อาจเป็นผลมาจากการตีความเองของผู้นำข้อมูลไปใช้หรือนำไปเผยแพร่ต่อ หรืออาจมาจากการสำรวจของหน่วยงานอื่นที่มีใช้สำนักงานสถิติแห่งชาติ จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการมีการสำรวจพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนซึ่งระบุหน่วยชี้วัดเป็นจำนวนหน้าและจำนวนเล่ม ประกอบกับการที่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการระบุว่า “จะรณรงค์ให้คนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 12 บรรทัดให้ได้ภายในปี 2550” จึงเชื่อว่ากระทรวงศึกษาธิการเองน่าจะมีข้อมูลการสำรวจเรื่องการอ่านอีกชุดหนึ่ง และผู้ที่นำข้อมูลไปใช้อาจกล่าวถึงข้อมูลจากทั้งสองแหล่งในเวลาเดียวกัน จึงรวมความว่าเป็นผลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดังข้อความต่อไปนี้ที่มีการอ้างถึงสำนักงานสถิติแห่งชาติ เช่น

“ตัวเลขอ้างอิงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ออกมาระบุว่า ปัจจุบันประชากรไทยอ่านหนังสือน้อยลงถึงขั้นวิกฤต คนไทยไม่ชอบอ่านหนังสือ” (Combining the power of love to read and solve the crisis, Thai people do not love reading books., n.d.)

“หลายองค์กรได้ช่วยกันรณรงค์เพื่อผลักดันให้สังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือ แต่จากข้อมูลสถิติเรื่องการอ่านหนังสือของคนไทยที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2551พบว่าอัตราการอ่านหนังสือของคนไทยลดลง” (Athirana, 2๖)

2. ที่มาของการสำรวจการอ่านของคนไทย

ตามความเป็นจริงได้มีการพูดคุย อภิปราย และกล่าวถึงการอ่านของคนไทยในทุกวงการโดยเฉพาะแวดวงการศึกษา ว่าเด็กไทยขี้เกียจอ่านหนังสือ อ่านหนังสือน้อย และหันมาใช้สมาร์ตโฟน เล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ต ใช้เวลาสนุกสนานมากกว่าที่จะแสวงหาความรู้ ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นเพียงการแสดงทัศนะซึ่งกันและกันอย่างไม่เป็นทางการและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป สำนักงานสถิติแห่งชาติจึงมีเป้าหมายที่ต้องการจะตอบ

โจทย์การอ่านของคนไทยว่าเป็นอย่างไร ในระดับใด อย่างเป็นทางการและถูกต้องตามหลักการวิจัย จึงเป็นหน่วยงานแรกที่ทำให้ความสนใจ และได้ทำการสำรวจวิจัยเกิดขึ้น ดังที่ปัทมา อมรสิริสมบุรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ กล่าวว่าสำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจการอ่านของประชากรเพื่อต้องการให้ประเทศมีข้อมูลพื้นฐานเรื่องของการอ่าน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านเพิ่มมากขึ้น สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจการอ่านมาแล้วหลายครั้ง (Sowing seeds, love reading 6 months, million copies, 2013) ครั้งแรกในปี 2546 เฉพาะประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป และต่อมาปี 2551 ได้เพิ่มเรื่องการอ่านของเด็กเล็ก อายุต่ำกว่า 6 ปี (Thai people's reading in 2015, the official survey of the National Statistical Office, 2015) ข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุก 2-3 ปี โดยจะทำการในปีที่ลงท้ายด้วยเลขคู่ ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 55,000ครัวเรือน ทั้งในและนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศมีความถูกต้องน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการทางด้านสถิติโดยแบ่งชุดข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี (เด็กอ่านเองหรือผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง) กลุ่มวัยรุ่น อายุ 15-24 ปี และภาพรวมการอ่านของประชากรอายุ ตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป (TK Park, 2015) และการสำรวจพฤติกรรมการอ่านของคนไทยทุกครั้ง กล่าวได้ว่าถูกต้องตามระเบียบการวิจัยและในเชิงสถิติ

ก่อนจะมีการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สังคมไทยต่างก็รับรู้กันทั่วไปว่าคนไทยไม่รักการอ่าน แต่ผลที่สร้างกระแสให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้างยังไม่รุนแรงมากนัก แต่เมื่อผลการสำรวจได้เผยแพร่ออกมา และมีการนำไปอ้างอิงกันหลากหลาย จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก ที่ตอกย้ำ ครอบงำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ ตระหนก เป็นกังวล ตกเตียง เสียตีสีในวงกว้าง ถึงแหล่งที่มา และวิธีการสำรวจ ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

“ดูเหมือนคำกล่าวที่ว่า คนไทยไม่อ่านหนังสือ จะกลายเป็นคำจำกัดความถึงวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยไปแล้ว ไม่ว่าจะด้วยนิสัยใจคอ สภาพแวดล้อม หรือปัจจัยอะไรต่อมิอะไรที่ทำให้คนไทยไม่อ่านหนังสือ (อย่างที่เขาวา) แต่วันนี้มีคำอธิบายเป็นเรื่องเป็นราวเรียบร้อยแล้ว เพราะก่อนหน้านี้ยังไม่มีใครชี้ชัดได้ว่าคนไทยอ่านหนังสือหรือไม่ ถ้าอ่านพวกเขาอ่านอะไร มีเพียงการคาดเดาและตีตราว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้” (Athirana, 2010)

“ข้อมูลผลสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2558 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่นำมาเผยแพร่อย่างกว้างขวางโดยทีเคพาร์คนั้น ถูกพูดถึงผ่านสื่อทุกแขนง และรับรู้ทั่วไปไล่เรื่อยไปจนถึงระดับผู้นำประเทศ หากมองเฉพาะตัวเลขสถิติเพียงอย่างเดียวก็ให้แง่ลบ

ชวนคิดหลายอย่าง ยิ่งลองใช้ข้อมูลชุดเดียวกันแต่คิดลึกลงไปอีกชั้น ก็จะมีพบข้อเท็จจริงอีกหลายประเด็นที่มีทั้งความน่าสนใจและน่าตกใจไปพร้อมกัน” (Reading surveys and some shocking findings, 2016, p. 190)

“เมื่อพูดถึงเรื่องคนไทยกับการอ่าน ผู้หลักผู้ใหญ่แสดงอาการสั่นหัว ไม่ไหวทุกที มักเป็นข้อมูลจากการสำรวจ ลองไปดูเถอะข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาตินี้แหละ สำรวจทุกครั้งคนอ่านหนังสือน้อยลงทุกคราว เป็นอย่างนี้มานานแล้ว” (Lowkapirom, 2009, p. 22)

3. วาทกรรมกรอ่านของคนไทย

วาทกรรมหลักที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยอ่านน้อย ไม่รักการอ่าน หรือไม่มีความชอบ การอ่านที่สังคมไทยโดยทั่วไปรับรู้กันมานาน ด้วยวิธีต่าง ๆ หลากหลาย แต่วิธีที่มีคนอ้างถึงกันมากจนกลายเป็นวาทกรรมหลักคือวลี “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” จึงเป็นไปในทิศทางติดลบ เช่น ต่ำ น้อย ลดลง ถอยหลัง ไม่อ่าน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นปัญหามันวิกฤตของประเทศที่จะต้องรีบแก้ไข ซึ่งถือเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยที่จะพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพ มีการศึกษา หรือสมองของชาติ ที่จะสามารถแข่งขันกับอารยประเทศได้

Kai-Nunna (2014) ได้กล่าวสนับสนุนว่า “เราอ่านหนังสือกันน้อยมากจนแทบไม่น่าเชื่อ เพราะการสำรวจอัตราการอ่านหนังสือของคนไทยจากหลายหน่วยงานได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน คนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยคนละ 2 เล่มต่อปี เมื่อ พ.ศ.2551 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) รายงานผลการศึกษา พบว่าคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยคนละ 5 เล่มต่อปี” นอกจากนี้ Jaithai (1998, p. 86-88) ได้กล่าวสนับสนุนว่า “ปัญหาหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงอย่างกว้างขวางก็คือ คนไทยอ่านหนังสือน้อยใช้หรือไม่ถึงได้ทำให้เกิดวิกฤติดังกล่าวและไม่สามารถหาทางออกในการแก้ไขวิกฤติได้ ฉะนั้น การอ่านของคนไทยเพียงพอแล้วหรือยัง” หรือจากข่าวของประชาชาติธุรกิจ ซึ่งประเด็นว่า “1 ปีคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยกี่เล่ม เป็นคำถามปวดใจสำหรับเมืองไทย ทุกครั้งที่ได้ยินคำตอบ” (Far more than Vietnamese people read 10 times more than Thailand, 2012) มีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นหลากหลายต่อปัญหาการอ่านของคนไทยจำนวนมากแต่ที่เด่น ๆ เช่น ดังนี้

“วาทกรรม “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” กระทบความรู้สึกและสร้างความจดจำให้ผู้คนจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีที่มาที่ไปไม่ได้อ้างอิงผลการสำรวจหรือการ

วิจัยทางวิชาการใด ๆ แต่มันได้ตอกย้ำให้ผู้รับสารตระหนักว่า คนไทยอ่านหนังสือน้อย”
(TK Park, 2015)

“คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัดเป็นข้อมูลที่สะท้อนอะไรก็ได้หลายอย่าง” (Thai children love to read 8 lines per year, 2012, 1)

“1 ปีคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยก็เล่ม คำถามปวดใจสำหรับเมืองไทยทุกครั้งที่ได้ยินคำตอบ” (Bamrungchok, 2012, 37)

“วิจัยกันนักหนาเรื่องนิสัยอ่านหนังสือของคนไทย ได้ข่าวอื้อฉาวขายชี้น้ำมาโดยตลอด ว่า คนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยวันละ 8 บรรทัดบ้าง ปีละ 2 เล่มหนังสือบ้าง ไม่รู้จะเสียเวลาเสียเงินเสียทองไปทำการวิจัยอะไรให้มันวุ่นวายยุ่งยาก ในเมื่อเป็นความจริงก็คือว่า คนไทยที่เกียจอ่านหนังสือ ที่เกียจรับ ไม่มีเหตุพิเศษพิสดารอะไรเลย และสื่อสังคมสมัยใหม่ก็ช่วยให้คนไทยไม่อ่านหนังสือมากขึ้น ฟังกับดูง่ายกว่า นี่เป็นจุดพื้นฐานที่สุดในการสร้างนิสัยใฝ่หาความรู้ของคนไทยจากการไม่ค่อยอ่านหรือไม่ชอบอ่านหนังสือ หรือเอาง่ายๆ สุกๆดิบๆกับสื่อสมัยใหม่” (Phongphanit, 2012, p.10)

“แทบทุกวงเสวนาวิสาสะเรื่องการอ่าน มักวนเวียนกับปัญหาเดิม คือการกล่าวว่าคนไทยไม่ค่อยอ่านหนังสือหรืออ่านน้อยถึงน้อยมาก” (Pattanamongkol, 2013, 81)

4. วาทกรรมที่ครอบงำคนไทย

วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ได้มีนักวิชาการส่วนหนึ่งได้สร้างภาคปฏิบัติการ เพื่อสนับสนุนให้วาทกรรมคนไทยไม่รักการอ่าน อ่านหนังสือน้อย ไม่อ่านหนังสือ จึงเป็นมายาคติ ตอกย้ำสังคมไทยให้ยอมรับอย่างไม่มีการกังขา โดยใช้คำพูดแบบเสียดสีเยาะเย้ย แดกดัน และวิพากษ์วิจารณ์ในด้านติดลบ ซึ่งมีคำพูดจำนวนหนึ่ง แม้ว่าจะหลากหลายวลีที่นำมากล่าว แต่ก็มีความหมายเดียวกัน ที่นอกเหนือจากวลีที่รู้จักกันทั่วไปที่กล่าวว่า “คนไทยอ่านหนังสือไม่เกิน 8 บรรทัดต่อปี” เช่น

“ใคร ๆ ก็รู้คนไทยไม่อ่านหนังสือ” (AeiySriWong, 2009, p. 91)

“เป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อมีการสำรวจว่า ค่าเฉลี่ยของเด็กไทยในประเทศ มีค่าเฉลี่ยของการอ่านหนังสือที่น้อยลงเป็นอย่างมาก” (Ponpraprom, n.d.)

“หันมาดูอัตราการอ่านหนังสือของคนไทยหัวใจสยามบ้าง เราอ่านหนังสือกันน้อยมากจนแทบไม่น่าเชื่อ” (Kai-Nunna, 2014)

“ต้องยอมรับว่าปัญหาการอ่านหนังสือน้อยของเด็กและเยาวชนเป็นวิกฤตอีกด้านของสังคมไทย” (World literature, antidote, not love to read, 2009, p. 2)

ปัญหาการอ่านในสังคมไทยจึงเป็นปัญหาระดับชาติ ที่ทุกฝ่ายต่างตระหนัก กังวล และเป็นห่วงดังที่ Phanoi (2003, p.14) ชี้ให้เห็นว่าปัญหาวิกฤตของการศึกษาไทยขณะนี้ คือคนไทยและเยาวชนไทยส่วนใหญ่ไม่สนใจการอ่าน รวมทั้งคนจบปริญญาเอกและโท เกือบ 1 แสนคน เรียนรู้หนังสือแบบท่องจำตามตำราและคำบรรยายเพื่อไปสอบ ไม่สนใจการอ่านค้นคว้าด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์ไม่เป็น ประยุกต์ใช้ไม่ได้ หรือพอจบการศึกษามาเป็นบัณฑิตแล้วก็ไม่อ่านหนังสืออีกต่อไป ซึ่งหลายคนก็มองว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่คนไทยอ่านหนังสือกันน้อย จนแทบไม่น่าเชื่อว่าจะน้อยมาก (The survey results were read with some facts that were discovered and shocked, 2016)

1. ภาคปฏิบัติการวาทกรรมการอ่านของคนไทย

วาทกรรมใด ๆ ในสังคมจะดำรงอยู่ต้องได้รับการยอมรับในสังคม ภาคปฏิบัติการวาทกรรมจึงเป็นส่วนสนับสนุน และมีส่วนสำคัญในการสร้างวาทกรรมหลัก ในบริบทวาทกรรมการอ่านของคนไทยก็เช่นเดียวกัน ภาคปฏิบัติการวาทกรรมได้พยายามสร้างตัวชี้วัดการอ่าน และขยายข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ เพื่อการตอกย้ำ และผลิตซ้ำให้สังคมไทยได้มองเห็นชัดเจนขึ้นว่าคนไทยไม่มีนิสัย รักการอ่าน หรืออ่านน้อย เพราะเหตุใด ด้วยวิธีการทางสถิติ และผลิตซ้ำโดยสถาบันที่ได้รับการยอมรับ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น

วาทกรรมต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมกรรมการอ่านของคนไทย ที่แสดงให้เห็นถึงการอ่านน้อย ไม่รักการอ่าน และไม่มีการอ่านนั้น เพื่อให้สังคมไทยยอมรับโดยไม่มีข้อกังขา หรือไม่อาจปฏิเสธ วาทกรรมหลักได้ จึงมักจะมีข้อมูลขยายเพิ่มเติมให้ชัดเจนเพิ่มขึ้นว่าการอ่านน้อยนั้นเป็นการอ่านระดับใด เพราะอะไร ด้วยการบ่งบอกจำนวนบรรทัดที่อ่าน จำนวนเล่มต่อปี จำนวนนาที่ จำนวนชั่วโมง เพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าคนไทยไม่มีนิสัย หรือพฤติกรรมรักการอ่าน อ่านน้อย หรือไม่มีความชอบการอ่าน เพื่อให้วาท

กรรมสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและในวงกว้าง ผู้รับสารต่างมองเห็นได้ชัดเจนเกิดการยอมรับ และไม่สามารถปฏิเสธ วาทกรรมคนไทยอ่านหนังสือน้อยได้ ดังเช่น

“ตัวเลขจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติครั้งล่าสุดระบุว่า เด็กและเยาวชนใช้เวลาอ่านหนังสือเฉลี่ยวันละ 39 นาที จากเดิมเฉลี่ยวันละ 50 นาที” (TK Park, 2011, p.3)

“ตัวเลขอ้างอิงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ออกมาระบุว่าปัจจุบันประชากรไทยอ่านหนังสือน้อยลงถึงขั้นวิกฤต” (Combine reading power Resolve crisis, Thai people do not love books, 2003)

2. ภาคนิเทศการทางสังคมต่อการอ่านของคนไทย

ภาคนิเทศการทางสังคมที่มีต่อการอ่านของคนไทย เพื่อชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยได้มอง วาทกรรมกรอ่านของคนไทยอย่างไร เมื่อวาทกรรมคนไทยไม่อ่านหนังสือ อ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่าน หรือไม่พัฒนาการอ่าน เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะวลีที่ว่า “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมในวงกว้าง มีทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับวาทกรรม บางคนแสดงอาการเป็นหวัดกักขฬพยายามเสนอแนะแนวทางแก้ไข บางคนแสดงแนวคิดตอกย้ำและเห็นว่าปัญหาเกิดขึ้นในบริบทใด ดังที่มีการกล่าวถึงกันในแวดวงสื่อว่า “คงเคยได้ยินคำว่า คนไทยอ่านหนังสือไม่เกิน 8 บรรทัดต่อปี โดยคำกล่าวนี้สามารถบ่งบอกได้เลยว่าคนไทยเรานั้นมีปัญหาในการอ่านหนังสือ หรือไม่รักการอ่านกันเลย” (Ministry of Education announcement in 2015 must not be unreadable., n.d.) หรือดังที่ Pornpraprom (n.d.) กล่าวว่า เป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อมีการสำรวจว่า ค่าเฉลี่ยของเด็กไทยในประเทศ มีค่าเฉลี่ยของการอ่านหนังสือที่น้อยลงเป็นอย่างมาก เพราะอะไร หรือทำไมค่าเฉลี่ยการอ่านหนังสือของเด็กไทยลดลง เป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อมีการสำรวจว่า ค่าเฉลี่ยของเด็กไทยในประเทศ มีค่าเฉลี่ยของการอ่านหนังสือที่น้อยลงเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุนี้วาทกรรม “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” กระทบความรู้สึกและสร้างความจดจำให้ผู้คนจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีที่มาที่ไปไม่ได้อ้างอิงผลการสำรวจหรือการวิจัยทางวิชาการใด ๆ แต่ได้ตอกย้ำให้ผู้รับสารตระหนักว่า คนไทยอ่านหนังสือน้อย (TK Park, 2015) ดังที่ Lombleantid (2010, p.5) แสดงความคิดเห็นว่า “ผมไม่รู้ว่าคุณไทยวันนี้อ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากปีละ 8 บรรทัดหรือยัง แต่การไม่อ่านหนังสือของคนไทย ถือเป็นภาระของชาติอย่างยิ่ง” ด้วยเหตุนี้จึงถือได้ว่าสถานการณ์ หรือปัญหาการอ่านของ

คนไทยเป็นเรื่องที่ทุกคนเป็นกังวล เป็นห่วง สถิติการอ่านหนังสือของคนไทย 8 บรรทัด จึงเป็นสถิติที่คอยหลอกหลอนสังคมไทยตลอดเวลา (Probability of reading Thai and Burmese, 2012, p. 19) ถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เร่งรีบแก้ไข

มีข้อความที่หลากหลายที่แสดงอาการต่าง ๆ เมื่อรับรู้ถึงวาทกรรมคนไทยไม่อ่านหนังสือ เช่น จากการพาดหัวข่าวว่า “อึ้ง! เด็กไทยอ่านหนังสือ 2-5 เล่มต่อปี” (Thai children read 2-5 books per year. , 2012) “สปช. เครียดเด็กอ่านหนังสือเดือนละไม่ถึง 3 นาที” (Office of the Primary Education Commission stressing children reading books for less than 3 minutes per month. 2003, p. 16) ดร. สิริกร มณีรินทร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ กล่าวเพิ่มเติมว่า “เมื่อครั้งที่มีการสำรวจพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็กไทยแล้วพบว่าเด็กไทยอ่านหนังสือ 1 ปี เพียง 6 บรรทัด ก็สร้างความตื่นตระหนกไม่น้อย (“Reading makes you uncommon” Thai children campaign is passionate about reading, 2004, p. 18) จึงเป็นคำถามซ้ำซากที่หลายคนอยากเบือนหน้าหนีเพราะเหตุใดคนไทยถึงอ่านหนังสือลดลง (Bamlungchook, 2012, p. 37) หรือวลีที่เด่น ๆ เช่น

“คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด หนึ่งในประโยคฮิตที่เผยแพร่อย่างรวดเร็วเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา และถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในความหมายประชดประชัน เป็นมุขตลกกับความ “ขี้เกียจอ่าน” ของคนทั้งในสังคมออนไลน์และสังคมจริง จนมีวลีฮิต “ขอแค่ 3 บรรทัด” (Shining the love of reading behavior Read more I can't read much, 2016)

“ในวงการหนังสือเมื่อหลายปีก่อน มีผลการวิจัยที่สะท้อนสะท้อนวงการด้วยประโยคสุดคลาสสิกประโยคหนึ่งที่ทำให้คนทำหนังสือหน้าตา ตกในมาแล้ว นั่นคือประโยคที่ว่า “คนไทยอ่านหนังสือ 8 บรรทัดต่อปี” อย่างไรก็ตามแต่คนนอกวงการเลยที่ตกตะลึงพริ้งเพริดกับประโยคสุดคลาสสิกนี้ สำหรับอาชีพคนทำหนังสือประโยคนี้น่าจะยิ่งกว่าเหล็กนาคร้อน ๆ ที่ต้มแทงลงกลางใจเสียอีก ความเจ็บปวดตรงนั้นผมไม่ได้หมายถึงเพียงแค่เรื่องทางธุรกิจ แต่หมายรวมถึงความรู้สึกผิดหวังกับการมุ่งผันให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมอุดมปัญญา” (The 35th National Book Fair and Thai reading habits, 2007, p.13)

3. วาทกรรมทวนกระแส

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการ และคนกลุ่มหนึ่งไม่เห็นด้วยกับวาทกรรมหลัก เกิดข้อกังขา หรือไม่ยอมรับว่าข้อมูลที่น่าเสนอว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่าน อาจจะไม่ถูกต้องเสียทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลอื่น ๆ จากเอกสาร ข่าวต่าง ๆ จึงเกิดเป็นวาทกรรมทวนกระแส เป็นประจักษ์ชัดเสียงคัดค้าน ไม่ยอมรับ โดยมีข้อมูลของตนเองสนับสนุน จริญญา หอมเทียนทอง นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย กล่าวว่า “การบอกว่าคนไทยอ่านหนังสือวันละ 8 นาที ปีละ 8 บรรทัด ควรเลิกพูดกันได้แล้ว เพราะว่าเป็นข้อมูลที่ทำให้ลายประเทศชาติ ทำให้คนไทยเกิดความอับอาย เป็นไปไม่ได้ที่คนไทยจะอ่านหนังสือกันแค่ปีละ 8 บรรทัด ซึ่งเป็นการพูดดูเสียดสีกันจนกลายเป็นเหมือนว่าเรื่องจริง” (Sowing seeds, love reading 6 months, million copies, 2013) หรือดังที่ Bunchan (2003, p.4) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “เกี่ยวกับสถิติการอ่านหนังสือของประชาชน คนไทยเราที่หลายองค์การสำรวจออกมานั้นย่อมมีทั้งที่คนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย อย่างที่บอกว่าปีหนึ่งๆ คนไทยอ่านหนังสือปีละสองสามบรรทัดบ้าง อ่านหนังสือไม่ถึงสองเล่มบ้าง หรือที่บอกว่าคนไทยอ่านหนังสือไม่ออกรวม 3-4 ล้านคน สถิติเหล่านี้มีคนจำนวนมากทีเดียวที่ไม่คิดว่าเป็นเช่นนั้น” ที่เด่น ๆ เช่น

“ความจริงแล้วปัจจุบัน คนไทยน่าจะอ่านหนังสือได้มากกว่าวันละ 8 บรรทัดอยู่แล้ว เห็นทางสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้และผู้อำนวยการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ ออกมาเกริ่นกล่าวนำในลักษณะค่อนข้างยินดีกับผลสำรวจครั้งใหม่ล่าสุดที่พบว่าคนไทยอ่านหนังสือ ร้อยละ 81.8 หรือกว่า 50 ล้านคนอ่านหนังสือวันละ 37 นาที ตบท้ายด้วยในทำนองว่า น่าจะถึงเวลาปิดฉากวาทกรรมที่ว่าคนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด ได้แล้วกระมัง” (NaRachadamnein, 2014, p. 23)

“ในยุคอินเทอร์เน็ตไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนการวัดปริมาณหนังสือต้องยอมรับว่าคนจำนวนหนึ่งถึงแม้จะไม่ได้อ่านหนังสือเล่มที่จับต้องได้ แต่พวกเขาก็อ่านข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต... ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงต้องครอบคลุม ไม่ใช่เฉพาะการอ่านหนังสือเล่มเท่านั้น ถ้ามาสารทประเมินตรงนี้ได้ครบถ้วนผมว่าการอ่านมันจะขยายกว้างขึ้น ถ้าคิดเฉพาะการอ่านหนังสืออย่างเดียวมันค่อนข้างจะแคบไป” (Jaithai, 1998, p. 87)

อภิปรายผล

ความสำคัญของการอ่าน คนไทยอ่านหรือไม่อ่านหนังสือ อ่านมากหรืออ่านน้อย จึงเป็นวาทกรรมหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้คนในสังคมเห็นถึงความสำคัญ ด้วยการตอกย้ำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างคนมีนิสัยรักการอ่านกับไม่มีนิสัยรักการอ่าน ด้วยการผูกโยงกับวาทกรรมการพัฒนา การพัฒนาชาติและสังคม ด้วยเหตุนี้วาทกรรมถูกสร้างขึ้นเพื่อต้องการให้เห็นว่าการพัฒนาตนและสังคม ต้องผ่านการอ่าน ซึ่งเป็นวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมใดเป็นสังคมรักการอ่าน มีวัฒนธรรมการอ่านเป็นสังคมที่พัฒนาได้เร็ว กล่าวอีกนัยหนึ่งความสำคัญของการอ่าน เป็นความจริงชุดใหม่ของโลกที่ทุกคนยอมรับ เมื่อเป็น “ความจริง” ก็ไม่จำเป็นต้องตั้งคำถามหรือชวนสงสัยกันอีกต่อไป ไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น

เมื่อผลการสำรวจว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อยด้วยวลีที่ว่า “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” จึงก่อให้เกิดวาทกรรมขึ้นในสังคมไทย จึงส่งผลให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อวาทกรรมในลักษณะติดลบ วิตกกังวล โดยใช้คำพูดแบบเสียดสีเยาะเย้ย แดกดัน และมองว่าเป็นวิกฤตของประเทศที่จะต้องรีบแก้ไข และหาแนวทางสนับสนุนให้คนไทยรักการอ่าน โดยเฉพาะสื่อมวลชน เป็นการช่วยโหมกระพือและตอกย้ำ ดังที่ Taweessit (2004) กล่าวว่า “วาทกรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นและถูกใช้ร่วมกับอำนาจเสมอ เพื่อผลิต ถ่ายทอด และตอกย้ำความรู้ (เรื่องการอ่าน: ผู้วิจัย) เกี่ยวกับสังคม เพราะฉะนั้นวาทกรรมจึงไม่มีความเป็นกลาง” ด้วยเหตุนี้สังคมไทยจึงรับรู้ในด้านลบด้วยคำพูดแบบเสียดสีเยาะเย้ย แดกดัน ดังที่กล่าวมาแล้ว ดังขอยกตัวอย่างข้อคิดเห็นต่อวาทกรรม เช่น “น่าตกใจมากที่สถิติออกมาอยู่เสมอเกี่ยวกับเรื่องการอ่านของคนไทย” (Kromdith, 2010, B80) หรือ “วาทกรรมคนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด กระทบความรู้สึกและสร้างความจดจำให้ผู้คนจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีที่มาที่ไปไม่ได้อ้างอิงผลการสำรวจหรือการวิจัยทางวิชาการใด ๆ แต่มันได้ตอกย้ำให้ผู้รับสารตระหนักว่า คนไทยอ่านหนังสือน้อย” (TK Park, 2015)

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือผู้วิจัยต้องการค้นหา และวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยพยายามเปิดเผยให้เห็นถึงฐานะของวาทกรรมการอ่านเป็นสำคัญ ว่าเกิดขึ้นอย่างไร และสังคมรู้สึกอย่างไร วาทกรรมการอ่าน เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของมิเชล ฟูโก จึงไม่ใช่เป็นเพียง “คำ” ที่กล่าวถึงเท่านั้น แต่หมายถึงระบบหรือกระบวนการในการผลิต สร้างเอกลักษณ์หรือความหมาย ให้กับสิ่งต่าง ๆ ในโลก ด้วยเหตุนี้หน้าที่ของวาทกรรมตามแนวคิดของฟูโกต์ จึงเป็นการจัดระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา โดยมนุษย์เอง เพื่อตรึงและเผยแพร่สิ่งที่สร้างขึ้น รวมไปถึงบางสิ่งบางอย่าง วาทกรรมการอ่านจึงเป็นทัศนคติและมุมมองบางอย่างในทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้น (โดยคนกลุ่มหนึ่ง) เพื่ออธิบายความเป็นไปบางอย่าง และเพื่อให้เกิดความชอบธรรมและการยอมรับจากสังคม เพื่อให้ผู้คนยอมรับนับที่แฝงมากับวาทกรรมนั้น (Charoensin-o-larn, 2017) เช่น “ใคร ๆ ก็รู้คนไทยไม่อ่านหนังสือ” (AeiySriWong, 2009, p. 91) หรือ “หันมาดูอัตราการอ่านหนังสือของคนไทยหัวใจสยามบ้าง เราอ่านหนังสือกันน้อยมากจนแทบไม่น่าเชื่อ” (Kai-Nunna, 2014) เป็นต้น

ดังนั้นในการวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย เพื่อต้องการให้มองเห็นว่า “ความรู้ที่ว่าด้วยการอ่าน” ในฐานะที่เป็นทฤษฎีหนึ่ง (perspective) เท่านั้น ไม่ใช่ความจริงสูงสุดหรือสัจธรรม และชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมการอ่านในสังคมไทย (1) เป็นเรื่องของการขาดแคลน เมื่อไปผูกกับความหมายในบริบทตะวันตก หรือประเทศที่คนรักการอ่าน (2) วาทกรรมดังกล่าวเป็นการชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ปรารถนาที่จะบรรลุให้ถึง (3) ความรู้สึกแตกตื่น ถากถาง เสียชื่อเสียงเย้ย ของสังคม เมื่อไม่เป็นไปตามคาดหวัง และ(4) วาทกรรมการอ่านเป็น “ข้อเท็จจริง” ที่ถูกสร้าง หรือกำหนดขึ้นโดยมาตรฐาน กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งมากกว่าที่จะเป็นจริงโดยตัวของมันเอง

สุดท้ายผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่าปัญหาของวาทกรรมก็คือมันถูกขยายให้ใหญ่โตเกินกว่าที่มันเป็นจริง ๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามันจะไม่ใช้เรื่องที่จะไม่เกิดขึ้น วาทกรรมการอ่านในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน กลายเป็นเหยื่ออันโอชะที่ทำให้เกิดวาทกรรม อย่างไรก็ตามเป้าหมายของวาทกรรมต้องการให้สังคมตระหนักว่าปัญหาการอ่านของคนไทยมีอยู่จริง แม้ว่ามันจะถูกสร้างให้ใหญ่เกินตัวก็ตาม เพื่อให้สังคมเกิดอาการตระหนก เพื่อให้มีความรู้สึกนึกคิด จิตสำนึก แล้วหันมาพิจารณาว่าวาทกรรมที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร ช่วยให้ตระหนักว่าวาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ไม่ว่าจะมาในรูปแบบใด ล้วนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเป็นเทคนิคในการครอบงำทั้งสิ้น

ผู้วิจัยใคร่เสนอเพิ่มเติมผลพวงของวาทกรรมที่ส่งผลต่อสังคมส่งผลให้การอ่านของคนไทย เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะทางสถิติ ดังที่กิตติรัตน์ ปิตพานิช (Pitipanich, 2019) กล่าวว่า “ผู้คนทุกระดับได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและมุ่งส่งเสริมให้คนไทยมีพฤติกรรมการอ่าน จนทำให้ปริมาณการอ่านเพิ่มขึ้นทุกปีทั้งในแง่จำนวนคนอ่านและเวลาที่ใช้ในการอ่าน”

บทสรุป

วาทกรรมการอ่านของคนไทย ที่สังคมรับรู้กันทั่วไปว่าคนไทยอ่านน้อย ไม่รักการอ่าน ไม่อ่านหนังสือ หรือไม่มีวัฒนธรรมการอ่าน ด้วยวลีที่ว่า “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” เป็นวลีที่คุ้นชินของคนไทยโดยทั่วไป เป็นมายาคติที่ห่อหุ้มสังคมไทยให้ตระหนัก และตอกย้ำถึงปัญหาการอ่านของคนไทยที่เป็นปัญหาระดับชาติ เป็นวาทกรรมที่ตอกย้ำให้เห็นว่าคนไทยไม่รักการอ่าน อ่านหนังสือน้อย และผู้มีบทบาทในการสร้างวาทกรรมหลักคือสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เป็นผู้ริเริ่มสำรวจและวิจัยถึงการอ่านของคนไทยอย่างเป็นระบบหรือตามหลักการวิจัย เพื่อตอบโจทย์ปัญหาได้ชัดเจนขึ้น แล้วนำมาเผยแพร่ จนสร้างกระแสโดยทั่วไป มีการนำมาผลิตซ้ำ ขยายความ ข้อมูลหลักฐานสนับสนุนอย่างเป็นระบบตามหลักการของภาคปฏิบัติการของวาทกรรม เช่น การอ้างถึงสถิติ จำนวนหน้า ชั่วโมง นาที ต่อปี พร้อมกับนำไปเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ซึ่งทำให้เห็นชัดขึ้นว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อย วาทกรรมการอ่านของคนไทยปีละ 8 บรรทัด จึงเป็นการสร้างกระแสใน

ด้านติดลบ หลอกหลอน ให้กับสังคมไทยอีกนาน ถือเป็นวิกฤตอีกด้านหนึ่งของสังคมไทย จนกว่าจะมีการแก้ไขและพัฒนาทุกวิถีทางที่จะทำให้คนไทยรักการอ่านมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ว่าทกกรรมการอ่านในสังคมไทยทำให้เห็นถึงวาทกรรมที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยอ่านหนังสือน้อย ด้วยวลีที่ว่า “คนไทยอ่านหนังสือปีละ 8 บรรทัด” จึงส่งผลให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบ ทั้ง ๆ ที่วาทกรรมดังกล่าวยังไม่ชัดเจนถึงข้อเท็จจริง และที่มาที่ไปดังกล่าว แต่วาทกรรมได้ตอกย้ำ ครอบงำความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของคนไทยยากที่จะให้หลุดพ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลและหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องการอ่าน ต้องออกมาเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อสร้างวาทกรรมหลักขึ้นมาใหม่ ไม่หลงติดกับวลีดังกล่าว แม้ว่าคนไทยจะอ่านหนังสือน้อยก็ตาม
2. สร้างความชัดเจนในประเด็นของการเก็บข้อมูล หรือการวิจัย ถึงพฤติกรรมการอ่านของคนไทย ว่าการอ่านเฉพาะประเด็นของการอ่านหนังสือเท่านั้น หรือรวมประเด็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท เช่น E-book, E-journal อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ ด้วย
3. หาแนวทางสร้างวาทกรรมใหม่ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนไทยให้ความสนใจ หรือรักการอ่านอย่างเป็นรูปธรรม
4. รัฐบาลควรให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างจริงจังและเป็นระบบเพื่อให้คนไทยรักการอ่าน

เอกสารอ้างอิง

- AeiySriWong, N. (2009, September). Reading. *Matichon Weekly*, 25(1917), 91. [In Thai].
- Athirana. (2010). *Reading and Thai people*. Retrieved 2015 February 6, from <http://athirana.blogspot.com/2010/07/blog-post.html>. [In Thai].
- Bamlungchook, D. (2012, October 15). Myth trap reader, writer Vietnamese people read 10 times more than Thai people. *Prachachat Business*, p. 37. [In Thai].
- Build a nation to progress by reading*. (n.d.). Retrieved 2015 August 26, from <http://nanasarathai.brinkster.net/120609/red.html>. [In Thai].
- Bunchan, N. (2003, September 10). Book gap with readers. *Bangkok Biznews*, p. 4. [In Thai].
- Charoensin-o-larn, C. (2017). *Development discourse* (6 th ed.). Bangkok: Pasa. [In Thai].
- Chiengkul, W. (2012, March 26). Making Thai children love to read good books, so they will recover (Country reform). *Bangkok Biznews*, p. 10. [In Thai].
- Combine reading power resolve crisis, Thai people do not love books. (2003March 25). *Khaosod*. Retrieved 2016 March 14, from <http://www.matichon.co.th/khaosod>. [In Thai].

- Davis, G. (2016). *Why is reading important?* Retrieved 2016 April 21, from <http://www.learn-to-read-prince-george.com/why-is-reading-important.html>.
- Dekdee.com website. (2010). *Adolescence is considered a national force. But if teenagers don't like to read the media, the future will be?* Retrieved 2016 April 11, from <http://www.dek-dee.com>. [In Thai].
- Fairclough, N. (2005). *Discourse analysis in organization studies: The case for critical realism*. *Organization Studies*, 26(6), 915-939.
- Far more than Vietnamese people read 10 times more than Thailand. (2012, October 15). *Prachachat Business*, Retrieved 2016 August 23, from https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1350275602. [In Thai].
- Igwe, K. N. (2011). Reading culture and Nigeria's quest for sustainable development. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. Retrieved 2016 April 11, from <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/482>.
- Jaithai, K. (1998, October). Reading culture of the new generation and social crisis recovery. *Siamrat Weekly Review*, 45(20), 86-88. [In Thai].
- Kai-Nunna, P. (2014). *Thai people read 5 books per year. How much compared to neighboring ASEAN*. Retrieved 2015 October 27, from <http://phirakan.blogspot.com/2014/05/5.html>. [In Thai].
- Kay, S. C. (1946, September). Critical reading: Its importance and development. *The English Journal*, 35(7) 380-385.
- Komdith, W. (2010, May 30). Reading the agenda of the world. *Post Today*, B8. [In Thai].
- Lombleantid. (2010, April 26). Thai people read books 37 minutes a day. *Thai Rath*. P. 5. [In Thai].
- Lowkapirom, K. (2009, July 26). Love to read the right way. *Matichon*, p. 22. [In Thai].
- Ministry of Education announcement in 2015 must not be unreadable. (n.d.). Retrieved 2016 November 8, from <https://blog.eduzones.com/rangsit/139592>. [In Thai].
- NaRachadamnein, T. (2014, June 24). 37 minutes Thai reading a book. *Kaosod*, p. 23. [In Thai].
- National Statistical Office. (2012). *Survey of reading of the population 2011*. Bangkok: National Statistical Office. [In Thai].
- Ndikubwayeza, G. (2009, April 25). Rwanda: Reading culture still very low-Minister Habineza. *The New Times*, 13876.
- New numbers, Thai people read less, average 2-5 books. (2012, October 3). *Thaipost*, p. 4. [In Thai].

- Office of the National Human Rights Commission. (2012). *Found two million Thai people do not know the book, suggesting to study the national agenda*. Retrieved 2015 September 2, from http://www.nhrc.or.th/2012/wb/th/print_news_detail.php?nid=787. [In Thai].
- Office of Reading Promotion Project, Office of the Non-Formal and Informal Education. (2009). *2009-2018 Decades of Reading*. Bangkok: Office of Reading Promotion Project, Office of the Non-Formal and Informal Education. [In Thai].
- Office of the Primary Education Commission stressing children reading books for less than 3 minutes per month. (2003, May 16). *Dailynews*, p.16. [In Thai].
- Palani, K. K. (2012, April). Promoting reading habits and creating literate society. *International Refereed Research Journal*, 2(1), 90-94.
- Pattanamongkol, T. (2013, December). The path to create a reading society. *Sarakadee Magazine*, 29(3460), 81-101. [In Thai].
- Phanoi, S. (2003, April 12). Reading: The tool for seeking knowledge of great importance. *Matichon*, p. 14. [In Thai].
- Phongphanit, K. (2012, October 26). Don't research: Thai people don't read books. *Thaipost*, p. 10. [In Thai].
- Pitipanich, K. (2019). *Needle*. Bangkok: TK Park. [In Thai].
- Ponpraprom, P. (n.d.). *Revealing Thai children read fewer books*. Retrieved 2015 December 11, from <http://www.happyreading.in.th/article/detail.php?id=1690>. [In Thai].
- Probability of reading Thai and Burmese. (2012, May 13). *Matichon*, p. 19. [In Thai].
- "Reading makes you uncommon" Thai children campaign is passionate about reading. (2004, April 16). *Daily manager*, p. 18. [In Thai].
- Reading survey and some shocking findings*. (2016). Retrieved 2016 November 23, from https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/261.
- Sharma, S. (2018). *17 reasons why reading is important for everyone*. Retrieved 2019 September 2, from <https://gladreaders.com/importance-of-reading-books>.
- Shining the love of reading behavior Read more I can't read much*. (2016). Retrieved 2016 October 2, from <http://www.naewna.com/scoop/211217>.
- Sowing seeds, love reading 6 months, million copies*. (2013). Retrieved 2016 December 21, from www.thairath.co.th/content/life/375270. [In Thai].
- Taweedit, S. (Editor). (2004). *Gender: The body challenge identity search*. Chaing Mai: Women's Studies Center, Faculty of Social Sciences, Chaing Mai University. [In Thai].
- Thai children love to read 8 lines per year. (2012, October 25). *Thai Rath*, p. 1,5. [In Thai].

Thai children read fewer books, only 39 minutes. (2009, June 18). *Thai Rath*, p. 1,5. [In Thai].

Thai children read 2-5 books per year. (2012, October). *Komchadluek*, Retrieved 2015 August 21, from <http://www.komchadluek.net/detail/20121002/141383>. [In Thai].

Thai people's reading in 2015, the official survey of the National Statistical Office. (2015). Retrieved 2016 March 19, from <http://www.pubat.or.th/index/pages/News%20Feed/1fec11a00ea152b09a73f301a2f50368>. [In Thai].

The survey results were read with some facts that were discovered and shocked. (2016). Retrieved 2016 November 23, from https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/261.

The 35 th National Book Fair and Thai reading habits. (2007, April). *Bangkok Biznews*, p. 13. [In Thai].

TK Park. (2011, November 25). "Reading " to improve children's learning. *Matichon*, p. 3. [In Thai].

TK Park. (2015). *Thai people's reading statistics in 2015*. Retrieved 2016 December 21, from https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/260. [In Thai].

Wong, J. J. (n.d.). *8 reasons why is so importance*. Retrieved 2017 December 2, from <https://www.inspirationboost.com/8-reasons-why-reading-is-so-important>.

World literature, antidote, not love to read. (2009, April 14). *Thaipost*, p. 2,3. [In Thai].

พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พรชิตา อุปถัมภ์¹ ปัทมาพร เย็นบำรุง² รศรินทร์ เกรย์³ และสมศักดิ์ ศรีบริสุทธิสกุล⁴

Received: 30/06/2019; Revised: 04/12/2019; Accepted: 06/12/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 48 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวกับสุขภาพ โดยเป็นสารสนเทศ ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการสารสนเทศ คือ ตัวผู้สูงอายุเองและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ 2) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการแสวงหาสารสนเทศโดยได้รับคำแนะนำจากผู้ให้บริการสารสนเทศและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ ได้แก่ สื่อมวลชน หน่วยงานบริการสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศออนไลน์ โดยปัญหาส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุในการแสวงหาสารสนเทศ คือ การอ่านและการฟัง 3) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น เพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพของตนเองและคู่สมรส เพื่อการเรียนรู้ และเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

คำสำคัญ: พฤติกรรมสารสนเทศ; ผู้สูงอายุ; การเรียนรู้ตลอดชีวิต

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹ นักศึกษาปริญญาเอก แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Email: timupatum@yahoo.com

² รองศาสตราจารย์ประจำพิเศษสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Email: patamaporn.yen@stou.ac.th

³ ผู้อำนวยการและรองศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล Email: rossarin.gra@mahidol.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Email: somsak.sr@chula.ac.th

Information Behavior of Older Persons for Lifelong Learning

Ponchita Upatum¹ Patamaporn Yenbamrung² Rossarin Gray³ and Somsak Sriborisutsakul⁴

Received: 30/06/2019; Revised: 04/12/2019; Accepted: 06/12/2019

Abstract

The purpose of this research was to study the information behavior of the older persons for lifelong learning. The methodology applied in this study was qualitative research. The data was collected by in-depth interviews. The samples consisted of 48 older persons aged at least 60 years, were selected by purposive sampling technique.

The results of this research were as follows. 1) The information for lifelong learning needed by the older persons was health information in the form of action learning. The factors causing the information needs were the older persons themselves and their environment. 2) Most of the older persons sought for information through advice of information providers, family members and friends. The information seeking channels were mass media, information service agencies and online information sources. Their obstacles of information seeking were reading and listening. 3) Most of the older persons used the information to meet their own needs, such as health problems of themselves and spouses, learning, and free time activities.

Keyword: Information Behavior, Older Persons, Lifelong Learning

¹ PhD Student, Information Science Program, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University.

² Associate Professor, Information Science Program, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University.

³ Director and Associate Professor, Institute for Population and Social Research, Mahidol University.

⁴ Assistant Professor, Department of Library Science, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์ส่งผลต่อโครงสร้างประชากรโลก กล่าวคือ จำนวนและอัตราการเกิดของประชากรน้อยลง ในขณะที่วัยคนประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น ส่งผลต่อจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลการสำรวจขององค์การสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ. 2560 พบว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด โดยในแต่ละปีมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมด (United Nations, 2017) ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา จากการรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2560 พบว่า มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด ดังนั้นจึงคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2015)

สังคมผู้สูงอายุ (aging society) ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระดับกว้าง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน เมื่อ พ.ศ. 2545 ผลจากการประชุมได้ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องของผู้สูงอายุที่เรียกว่า แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริดว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing -- MIPAA) ซึ่งถือเป็นกรอบการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ของประเทศสมาชิก โดยทุก 5 ปี ประเทศสมาชิกในแต่ละภูมิภาคมีการทบทวนและปรับปรุงแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง วาระหรือเนื้อหาการประชุมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศสมาชิกส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุที่ยั่งยืน (United Nations, 2002; Dugarova, 2017) โดยเป้าหมายหลัก คือ ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นกลยุทธ์ที่จะพัฒนาผู้สูงอายุให้เกิดความยั่งยืนได้ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning)

ปัจจุบันสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนทุกช่วงวัย แม้ในกลุ่มผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามความรู้เดิมหรือสารสนเทศที่ผู้สูงอายุมีอยู่อาจไม่เพียงพอที่จะใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้นจึงเกิดช่องว่างระหว่างความรู้และความต้องการสารสนเทศ (Dervin, 1983) เมื่อเกิดช่องว่างจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันหรือปัญหาที่ผู้สูงอายุกำลังเผชิญ เช่น สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สวัสดิการของรัฐ เป็นต้น โดยแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศที่ใกล้ตัวและคุ้นเคย เช่น ผู้ให้บริการสารสนเทศ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์สุขภาพประจำหมู่บ้าน เป็นต้น (Theis, 2019; Bhadrashetty & Maheswarappa, 2014; Zou & Zhou, 2014; Pálsdóttir, 2012; Eriksson-Backa, 2010)

พฤติกรรมสารสนเทศ เป็นพฤติกรรมทั้งหมดของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ (Wilson, 1999) เช่น ความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ ซึ่งพฤติกรรมสารสนเทศจะมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การแสวงหาสารสนเทศเพื่อนำมาพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนั้นสารสนเทศ จึงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lau, 2006 : 11-13) การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญ เพราะหากทราบพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุ จะส่งผลต่อการวางแผนบริการสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนงานวิจัย ยังไม่พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและให้บริการผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งหน่วยงานบริการสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงแรงงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ และการใช้สารสนเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จาก 4 ภูมิภาค ๆ ละ 1 จังหวัด ๆ ละ 16 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ผู้สูงอายุที่ใช้บริการสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ครั้งใน 1 รอบปี จาก 3 หน่วยงาน คือ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต และศูนย์บริการสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจงจาก 4 ภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งมีจังหวัดที่ถูกเลือกจำนวน 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร (ตัวแทนภาคกลาง) จังหวัดเชียงใหม่ (ตัวแทนภาคเหนือ) จังหวัดสงขลา (ตัวแทนภาคใต้) และจังหวัดขอนแก่น (ตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) โดยคัดเลือกจังหวัดที่มีหน่วยงาน

บริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ คือ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต และศูนย์บริการสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีกระบวนการในตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และการหาความเที่ยงของเนื้อหาโดยนำไปทดลองสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน และนำผลมาปรับปรุงเพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ระหว่างเดือนกรกฎาคม – พฤศจิกายน 2561 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การแสดงข้อมูล 3) การหาข้อสรุป ที่ความ และ 4) การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ Nvivo 10

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุที่ใช้บริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตจาก 3 หน่วยงาน คือ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต และศูนย์บริการสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้ตอบรับการสัมภาษณ์จำนวน 48 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 27 คน อยู่ในช่วงอายุ 60 - 64 ปี มากที่สุด จำนวน 18 คน และรองลงมา คือ อยู่ในช่วง อายุ 65 - 69 ปี จำนวน 15 คน และน้อยที่สุด คือ อยู่ในช่วงอายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 46 คน

เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มากที่สุด จำนวน 27 คน รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน และน้อยที่สุด คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับ ปวส. และระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน เท่ากัน อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 32 คน ส่วนผู้สูงอายุที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีจำนวน 16 คน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพรับราชการ (ครู) มากที่สุด จำนวน 11 คน รองลงมา เคยประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำไร่ ทำนา ประมง) จำนวน 12 คน และน้อยที่สุด คือ ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน) จำนวน 4 คน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพ จำนวน 40 คน

2. พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกออกเป็น 3

ประเด็น คือ 1) ความต้องการสารสนเทศ 2) การแสวงหาสารสนเทศ และ 3) การใช้สารสนเทศ รายละเอียดดังนี้

2.1 ความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการสารสนเทศที่มีเนื้อหาด้านสุขภาพมากที่สุด เช่น การโภชนาการ การออกกำลังกาย การดูแลช่องปากและฟัน เป็นต้น รองลงมา คือ สารสนเทศที่มีเนื้อหาทางการเรียนรู้ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้โปรแกรมประยุกต์ การรู้เท่าทันดิจิทัล การใช้สมาร์ทโฟนการฝึกอาชีพ เป็นต้น และน้อยที่สุด คือ สารสนเทศที่มีเนื้อหาด้านพัฒนาสังคม เช่น สมาชิกบัตร กฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ สังคมกับผู้สูงอายุ การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ และการนำหลักศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

2.1.1 ลักษณะของสารสนเทศที่ผู้สูงอายุต้องการมากที่สุด คือ สารสนเทศที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยภาพและเสียง โดยการอธิบาย การแนะนำ และการสาธิตของผู้ให้บริการสารสนเทศ และมีการฝึกปฏิบัติจริง รองลงมา คือ สารสนเทศที่มีลักษณะอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคม และโปรแกรมประยุกต์

2.1.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุ มี 2 ปัจจัย คือ (1) ตัวผู้สูงอายุเอง ซึ่งแต่ละคนมีความต้องการสารสนเทศที่ต่างกัน เนื่องจากอยู่ในสถานการณ์ หรือเผชิญปัญหาที่ต่างกัน กล่าวคือแต่ละคนมีปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นแต่ละคนจึงต้องการสารสนเทศเพื่อรับมือกับสถานการณ์ หรือปัญหาที่กำลังเผชิญ และ (2) สภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับคู่สมรสเพียงลำพัง ดังนั้นจึงต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ดูแลสุขภาพของตนและคู่สมรส

2.2 การแสวงหาสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการแสวงหาสารสนเทศ ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ และอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ รายละเอียดดังนี้

2.2.1 วิธีการแสวงหาสารสนเทศ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำในการแสวงหาสารสนเทศจากผู้ให้บริการสารสนเทศ (เช่น พยาบาล วิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ครู กศน. นักพัฒนาชุมชน และนักสังคมสงเคราะห์) และบุคคลใกล้ชิด (เช่น สมาชิก-ภรรยา ลูก หลาน และเพื่อน) อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สามารถแสวงหาสารสนเทศได้ด้วยตนเอง

2.2.2 ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่แสวงหาสารสนเทศเพื่อการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตจากช่องทางการบริการ รายละเอียดดังนี้

1) สื่อมวลชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี แสวงหาสารสนเทศจากสื่อมวลชน โดยการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ และการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่รับชมรายการข่าวมากที่สุด รองลงมา คือ รายการสุขภาพ โดยรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทุกวัน ใช้ระยะเวลาในการรับชม ประมาณ 30-60 นาที ส่วนการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับฟังสารสนเทศจากรายการสารคดีทางวิทยุกระจายเสียง ตัวอย่างเช่น รายการของกรมกิจการผู้สูงอายุ (เช่น “กฎหมายผู้สูงอายุ” “สิทธิของผู้สูงอายุ” และ “การมีสุขภาพและสังคมที่ดี”) รายการของกรมสุขภาพจิต (เช่น “ความสุข 5 มิติ” “การป้องกันสภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ” และ “กิจกรรมสร้างสุขในวัยเกษียณ”)

2) หน่วยงานบริการสารสนเทศ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีแสวงหาสารสนเทศโดยเข้ารับบริการจากหน่วยงานบริการสารสนเทศ เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์บริการสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ¹ ศูนย์ กศน.ตำบล² และชมรมผู้สูงอายุ

3) แหล่งสารสนเทศออนไลน์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ (website) สื่อสังคม (social media) และโปรแกรมประยุกต์ (application) รายละเอียดดังนี้

(1) เว็บไซต์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้านในการเข้าถึงเว็บไซต์ โดยวัตถุประสงค์ คือ เพื่ออ่านสารสนเทศ และรับชมคลิปวิดีโอ มากที่สุด โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับสุขภาพ ตัวอย่างเว็บไซต์ที่ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด คือ เว็บไซต์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สารสนเทศที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (เช่น “คู่มือส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและป้องกันสภาวะสมองเสื่อม” “ไม่ล้ม ไม่ลืม ไม่ซึมเศร้า กินข้าวอร่อย” และ “อายุวัฒนะ: คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ”) นิตยสาร (เช่น “SciMag @Rama”) บทความ (เช่น “สร้างจิตใจที่แจ่มใสให้ผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมทางสังคม” “โรคนอนไม่หลับในผู้สูงอายุ” และ “สร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการออกกำลังกาย”) ไปสเตอร์ (เช่น “5อ. อาหาร อติเรก อารมณ์ ออกกำลังกาย อนามัย” “การกินกล้วยน้ำว้าไทย” และ “ห่างไกลอัลไซเมอร์”) คลิปวิดีโอ (เช่น “การนอนหลับในผู้สูงอายุ” และ “ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงวัยเป็นโรคกระดูกพรุน”)

(2) สื่อสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) และไลน์ (Line) ผ่านสมาร์ทโฟน (smart phone) เพื่อติดตามสารสนเทศและกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ตัวอย่างเฟซบุ๊ก

¹ หน่วยงานบริการสารสนเทศที่ดำเนินการบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

² หน่วยงานบริการสารสนเทศที่ดำเนินการบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุภายใต้ศูนย์ กศน. อำเภอ

ที่ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด ได้แก่ เพจสูงวัย ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) เพจพลังสูงวัย เพจสมาคมบ้านปันรัก เป็นต้น ส่วนไลน์นั้น ผู้สูงอายุใช้เพื่อรับ-ส่งสารสนเทศและกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

(3) โปรแกรมประยุกต์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะใช้โปรแกรมประยุกต์มากขึ้น เพื่อติดตามสารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและข่าวสารเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น “สมุดสุขภาพประชาชน (H4U)” “หมอครอบครัว” “สร้างสุข by Thaihealth” “สิทธิ 30 บาท” “สมุนไพรไทย” และ “โกลด์ (GOLD)” เป็นต้น

2.2.3 อุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการอ่าน และการฟัง ในด้านการอ่าน พบว่า สาเหตุที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่อ่านสารสนเทศที่ได้รับในรูปสิ่งพิมพ์เกิดจาก ปัจจัยสำคัญ 2 ส่วน คือ การออกแบบสื่อสารสนเทศ (เช่น การใช้คำศัพท์ทางวิชาการ ขนาดตัวอักษรที่มีขนาดเล็ก ภาพประกอบไม่สวย) และปัญหาจากตัวผู้สูงอายุ (เช่น ระดับการอ่านออกเขียนได้ และสายตาที่เสื่อม สมรรถภาพ) ส่วนด้านการฟัง พบว่า สาเหตุที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ฟังรายการวิทยุกระจายเสียง เพราะมี โฆษณามาก และบางรายการเป็นการขายสินค้า

2.3 การใช้สารสนเทศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อตอบสนอง ความต้องการส่วนบุคคล เช่น ปัญหาสุขภาพ การเรียนรู้ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยัง ถ่ายทอดสารสนเทศที่ได้รับไปสู่บุคคลใกล้ชิด

2.3.1 เพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพของตนเองและคู่สมรส ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบ ปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรัง ดังนั้นจึงใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อดูแล สุขภาพของตนเองและคู่สมรส รวมทั้งยังใช้สารสนเทศเพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

2.3.2 เพื่อการเรียนรู้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อปรับตัวให้เข้ากับ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ การเรียนรู้การใช้สมาร์ทโฟน และการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

2.3.3 เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อสร้าง ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น การประกอบอาชีพ และการเป็นจิตอาสา

อภิปรายผล

การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีประเด็นการค้นพบที่น่าสนใจ อภิปราย ดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุ จากสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะสร้างความสับสน ความไม่แน่ใจ ความกังวลให้กับผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึง

ต้องการสารสนเทศเพื่อรับมือกับสภาวะการณ์และปัญหาที่ผู้สูงอายุกำลังเผชิญ ซึ่งแต่ละคนย่อมประสบปัญหาที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามปัญหาของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือ ปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งแต่ละคนเจ็บป่วยด้วยโรคที่ต่างกัน ดังนั้นจึงมีความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพเหมือนกันแต่มีรายละเอียดของเนื้อหาที่ต่างกัน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับสารสนเทศเกี่ยวกับบัตรพลังงานที่ใช้เพื่อดูแลสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Theis และคณะ (2019) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศเยอรมนี การศึกษาของ Edewor และคณะ (2016) ซึ่งศึกษาความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุในประเทศไนจีเรีย การศึกษาของ Chang และคณะ (2014) ซึ่งศึกษาการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของผู้หญิงสูงอายุชาวจีนในประเทศสิงคโปร์ การศึกษาของ Bhadrashetty และคณะ (2014) ซึ่งศึกษาความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุในชนบทของประเทศอินเดีย และการศึกษาของ Zou และคณะ (2014) ซึ่งศึกษาความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุในชนบทของประเทศจีน ผลการศึกษาเหล่านี้ที่เกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุนั้นสอดคล้องกันทั้งหมด กล่าวคือ ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและเป็นปัญหาที่ผู้สูงอายุกำลังเผชิญในสถานการณ์นั้น หรือปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย โภชนาการ การเงิน ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (Theis, 2019; Edewor, Ijiekhuamhen & Emekakwu, 2016; Zou & Zhou, 2014; Jaikaew, 2014; Bhadrashetty & Maheswarappa, 2014; Chang et al., 2014; Schultz et al., 2012) ดังนั้นผู้สูงอายุจึงต้องการสารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุสามารถเปลี่ยนแปลงตามสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับตัวแบบเซ็นส์เมกกิงของเดอร์วิน (Dervin, 1983) ที่อธิบายความต้องการสารสนเทศของบุคคลว่ามีความซับซ้อน ไม่แน่นอน เพราะแต่ละบุคคลอยู่ในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่างกัน

2. การแสวงหาสารสนเทศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการแสวงหาสารสนเทศเหมือนกัน กล่าวคือ การได้รับคำแนะนำในการแสวงหาสารสนเทศจากผู้ให้บริการสารสนเทศและบุคคลใกล้ชิด สอดคล้องกับการศึกษาของ Chaudhuri และคณะ (2013) ซึ่งศึกษาการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศสหรัฐอเมริกา การศึกษาของ Pálsdóttir (2012) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุในประเทศไอร์แลนด์ และการศึกษาของ Eriksson-Backa (2010) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุในประเทศฟินแลนด์ ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือในการแสวงหาสารสนเทศจากผู้ให้บริการสารสนเทศและบุคคลใกล้ชิด โดยกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่มีระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีการแสวงหาสารสนเทศจากช่องทางบริการต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น สื่อมวลชน (เช่น รายการวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุโทรทัศน์) และหน่วยงานบริการสารสนเทศ (เช่น ห้องสมุดประชาชน และศูนย์บริการสุขภาพชุมชน) มากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ Edewor และคณะ (2016) Chang และคณะ (2014) และ Bhadrashetty และคณะ (2014) ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกัน

กล่าวคือ ผู้สูงอายุแสวงหาสารสนเทศจากช่องทางการบริการที่สะดวกและใกล้ตัว เช่น สื่อมวลชน และหน่วยงานบริการสารสนเทศ

อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สามารถแสวงหาสารสนเทศได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีแนวโน้มแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์มากขึ้น เพราะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและส่วนใหญ่เคยรับราชการ (ครู) มาก่อน ดังนั้นจึงคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ Harrod (2011) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแสวงหาสารสนเทศของผู้สูงอายุ และการศึกษาของ Theis และคณะ (2019) ซึ่งศึกษาความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการใช้โปรแกรมประยุกต์ ผลการศึกษาสอดคล้องกัน คือ ผู้สูงอายุแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์มากขึ้น เพราะความเป็นอิสระในการแสวงหาสารสนเทศ โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาและสถานที่

ส่วนอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการอ่านและการฟัง มากที่สุด ด้านการอ่าน พบว่า สาเหตุที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่อ่านสารสนเทศที่ได้รับในรูปสิ่งพิมพ์เกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ส่วน คือ การออกแบบสื่อสารสนเทศ (เช่น การใช้คำศัพท์ทางวิชาการ ขนาดตัวอักษรที่มีขนาดเล็ก และภาพประกอบไม่สวย) และปัญหาจากตัวผู้สูงอายุ (เช่น ระดับการอ่านออกเขียนได้ และสายตาที่เสื่อมสมรรถภาพ) สอดคล้องกับการศึกษาของ Rosengren (2013) ซึ่งศึกษาความต้องการใช้จุลสารของผู้สูงอายุชายในประเทศสวีเดนที่ป่วยด้วยโรคเมเรจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุต้องการจุลสารที่มีเนื้อหาแนะนำขอความช่วยเหลือ และมีความน่าสนใจ ดังนั้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ หน่วยงานบริการสารสนเทศควรกำหนดนโยบายการผลิตสารสนเทศที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ ซึ่งสถาบันแห่งชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ประเทศสหรัฐอเมริกา (National Institute on Aging, 2007) และผลการศึกษาของ Farage และคณะ (2012) ได้เสนอแนวทางการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น ภาษา (เช่น การใช้คำที่เข้าใจง่าย การละเว้นคำศัพท์ทางวิชาการที่ไม่จำเป็น การแนะนำที่เป็นขั้นตอน และการยกตัวอย่าง) ภาพประกอบ (เช่น การใช้กราฟและภาพที่สื่อความหมาย) ตัวอักษร (เช่น ขนาดของตัวอักษร ตั้งแต่ 16 -18 พอยต์ (point) และประเภทของตัวอักษรที่เอื้อต่อการอ่านของผู้สูงอายุ) การจัดวางเนื้อหาที่เอื้อต่อการอ่าน กระดาษดีพิมพ์ไม่ควรบางเกินไป และสีของข้อความ ควรหลีกเลี่ยงสีโทนเย็นที่จะส่งผลต่อการอ่านของผู้สูงอายุ เช่น สีเหลือง และสีฟ้า

3. การใช้สารสนเทศ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาที่ผู้สูงอายุแต่ละคนเผชิญ ดังนั้นการใช้สารสนเทศจึงแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของ Theis (2019) การศึกษาของ Edewor และคณะ (2016) การศึกษาของ Zou และคณะ (2014) การศึกษาของ Jaikaew (2014) การศึกษาของ Bhadrashetty และคณะ

(2014) และการศึกษาของ Chang และคณะ (2014) ซึ่งผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุใช้สารสนเทศเพื่อดูแลสุขภาพของตนเองและคู่สมรส นอกจากนั้นผู้สูงอายุยังใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม เช่น การเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ การเรียนรู้การใช้สมาร์ทโฟน และการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับการศึกษาของ Kim และคณะ (2015) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้สูงอายุในประเทศเกาหลี การศึกษาของ Wong และคณะ (2014) ซึ่งศึกษาความสามารถของผู้สูงอายุผ่านการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การศึกษาของ Gardner และคณะ (2012) ซึ่งศึกษาผลของการฝึกอบรมการใช้ไอซีทีเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และการศึกษาของ Fei Yue Community Services (2012) ซึ่งศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศสิงคโปร์ ผลการศึกษาเหล่านี้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุใช้สารสนเทศที่ได้รับเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกและสามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่พบ

1. พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและให้บริการผู้สูงอายุ จำเป็นต้องพัฒนาสารสนเทศที่เผยแพร่ในแหล่งสารสนเทศออนไลน์ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพ

2. หน่วยงานบริการสารสนเทศ ควรวางแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการใช้บริการสารสนเทศ รวมทั้งควรส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและให้บริการผู้สูงอายุควรศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุที่ใช้บริการจากหน่วยงานของตน เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการวางแผนการบริการสารสนเทศที่มีคุณภาพ
2. หน่วยงานบริการสารสนเทศ ควรศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุที่ใช้บริการจากหน่วยงานของตน เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการวางแผนการบริการสารสนเทศที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- Bhadrashetty, A. & Maheswarappa, B.S. (2014). Health information needs, sources availability and their use by elderly people in South India: A case study of Kalagi, A Gram Panchayat in Chittapur Taluk of Gulbarga District, India. *Research Journal of Library Sciences*, 2(6), 7-11.
- Chang, L., Basnyat, I. & Teo, D. (2014). Seeking and processing information for health decisions among elderly Chinese Singaporean women. *Journal of Women & Aging*, 26(3), 257–279.
- Chaudhuri, S., Le, T., White, C., Thompson, H. & Demiris, G. (2013). Examining health information-seeking behaviors of older adults. *Computers, Informatics, Nursing*, 31(11), 547–553.
- Dervin, B. (1983, May). An overview of sense-making research: Concepts, methods and results to date. In International Communication Association Annual Meeting, Dallas, Texas. Organized by International Communication Association.
- Dugarova, E. (2017). Ageing, older persons and the 2030 agenda for sustainable Development. Retrieved from <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/poverty-reduction/ageing--older-persons-and-the-2030-agenda-for-sustainable-develo.html>
- Edewor, N., Ijiekhuamhen, O.P. & Emeka-ukwu, U. P. (2016). Elderly people and their information needs. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 1332. Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1332>
- Eriksson-Backa, K. (2010). Elderly people, health information, and libraries: A small-scale study on seniors in a language minority. *Libri: International Journal of Libraries and Information Services*, 60(2), 181-194.
- Farage, M.A., Miller, K.W., Ajayi, F. & Hutchins, D. (2012). Design principles to accommodate older adults. *Global Journal of Health Science*, 4(2), 2-25.
- Fei Yue Community Services. (2012). *Lifelong learning among older adults in Singapore*. Singapore: Fei Yue Community Services. Retrieved from <https://s3-ap-southeast-1.amazonaws.com/c3a-java-files/52d3ec9b09b2bfea918e7915dfd39f00.pdf>
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2015). *Situation of the Thai elderly 2015*. Bangkok: Amarin Printing.

- Gardner, P. J., Netherland, J. & Kamber, T. (2012). Getting turned on: Using ICT training to promote active ageing in New York city. *The Journal of Community Informatics*, 8(1), 1-16.
- Harrod, M. (2011). I have to keep going: Why some older adults are using the internet for health information. *Ageing International*, 36(2), 283–294.
- Jaikaew, K. (2014). Information need of elderly in government elderly house at Chiang Mai province. Master of Arts, Information Studies, Chiang Mai University, Thailand. [In Thai]
- John, B., Agnes, B., Giuseppe, B., Fabiana, C., Attracta, C., Marina, D., ... Jim, S. (2010). Getting older people involved in learning. Austria: EUBIA EU Broadening People's Minds in Ageing. Retrieved from <http://www.bia-net.org/images/stories/eubia/pdf/eubiaguide/eubia-guide-en3.pdf>
- Kim, Tae-Young & Kim, Yoon-Kyoung. (2015). Elderly Korean learners' participation in English learning through lifelong education: Focusing on motivation and Demotivation. *Educational Gerontology*, 41(2), 120–135.
- Lau, Jesús. (2006). Guidelines on information literacy for lifelong learning. Retrieved from <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-en.pdf>
- National Institute on Aging. (2007). Making your printed health materials senior friendly: Tips from the National Institute on Aging. Retrieved from <https://permanent.access.gpo.gov/LPS116731/NIA-Health-Materials-TipSheet51308.pdf>
- Pálsdóttir, Á. (2012). Relatives as supporters of elderly peoples' information behaviour. *Informationresearch*, 17(4). Retrieved from <http://InformationR.net/ir/17-4/paper546.html>
- Rosengren, K. (2013). Elderly men's experience of information material about Melanoma - A qualitative study. *Healthcare*, 1(1), 5-19.
- Schultz, U., Nothwehr, F., Hanson, J., Chrisman, M. & Haines, H. (2012). A nutrition information needs survey among older adults: Application of adult learning principles. *Quality in Ageing and Older Adults*, 13(2), 145-153.
- Theis, S., Schäfer, D., Bröhl, C., Schäfer, K., Rasche, P., Wille, M., ... Mertens, A. (2019). Predicting technology usage by health information need of

- older adults: Implications for eHealth technology. *Work*, 62(3), 443-457.
- United Nations. (2017). *World Population Ageing 2017*. Retrieved from <https://www.un.org/en/development/desa/population/theme/ageing/WPA2017.asp>
- _____. (2002). *Political Declaration and Madrid International Plan of Action on Ageing*. Second World Assembly on Ageing, Madrid, Spain 8–12 April. Retrieved from <https://www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/MIPAA/political-declaration-en.pdf>
- Wilson, T.D. (1999). Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*, 55(3), 249-270.
- Wong, Y. C., Chen, H., Lee, V. W., Fung, J. Y. & Law, C. K. (2014). Empowerment of senior citizens via the learning of information and communication technology. *Ageing International*. 39(2), 144-162.
- World Health Organization. (2002). *Active Aging: A policy framework*. Geneva: World Health Organization.
- Zou, C. & Zhou, P. (2014). Analyzing information needs of elderly people: A survey in Chinese rural community. *Open Journal of Social Sciences*, 2(9), 109-115.

ผลของการใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

ธัญวิช วิเชียรพันธ์¹

Received: 18/07/2019; Revised: 29/11/2019; Accepted: 02/12/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1.สร้างและพัฒนาระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแบบปกติและนักเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผลการวิจัยพบว่า 1.ผลการประเมินคุณภาพโดยรวมของระบบอาณาจักรดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดทุกรายการ 2.ผลผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยระบบอาณาจักรดิจิทัลและแบบปกติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3.ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อภาพรวมต่อระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลทั้งในกระบวนการเรียนการสอนและด้านเทคนิคมีดีเยี่ยมในระดับระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ด้วยระบบอาณาจักรดิจิทัลนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ: การเรียนรู้ดิจิทัล

¹ รองศาสตราจารย์ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบสื่อสาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

อีเมล: thanyawich@gmail.com

The Effects of Digital Learning Kingdom System OF Students in school The Special Development Zone Three Southern Border Provinces

Thanyawich Vicheanpant¹

Received: 18/07/2019; Revised: 29/11/2019; Accepted: 02/12/2019

Abstract

The purposes of this research were 1. to create and develop the Digital Learning Kingdom System 2. to compare conventional method and e-learning method by the Digital Learning Kingdom System of learning achievement of students in the special development zone of three southern border provinces 3.to study student's satisfaction with learning by the Digital Learning Kingdom System . The samples were 200 Mathayomsuksa 2 students selected by purposive sampling. The results of this research were as follows: 1. the quality of the Digital Learning Kingdom System was developed at the highest level. 2.In addition, achievement of students with learning differences, combination and normal student learning groups combined, which is higher than the normal group learning with achievement than in regular classes statistically significant at the 0.01 level, Furthermore and 3. The students were satisfied to the digital learning kingdom system both the multimedia technique and the teaching and learning process at a high level. In conclusion, the Digital Learning Kingdom System as efficiency and effectiveness.

Key words: Digital Learning

¹Associate Professor of Communication Design Program at School of Communication Arts

Sripatum University Chonburi Campus e-mail: thanyawich@gmail.com

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึงยุคที่ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001-2100 กล่าวได้ว่าเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างเป็นพลวัต ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นจะต้องปรับรูปแบบการสอน และเรียนรู้การนำองค์ความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้ผู้เรียน ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2556) กล่าวว่า ศตวรรษ ที่ 21 นั้น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และเกิดการค้นพบองค์ ความรู้ใหม่ตลอดเวลา ส่งผลให้การเรียนการสอนและผู้เรียนในปัจจุบันต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน จำเป็นต้องมีทักษะในการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น ทักษะในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการเรียนรู้ 3R ซึ่งได้แก่ อ่านออก (Reading), เขียนได้ (Writing) และคิดเลขเป็น (Arithmetic) และ 7C ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่าง กระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career & learning skills) ซึ่งทักษะ 3R 7C ดังกล่าวนั้น จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องตระหนัก ใส่ใจ ให้ความสำคัญและผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง (Trilling & Fadel, 2009) นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความสมบัติที่เรียกว่า CCPR model ประกอบไปด้วย 1) การคิดวิเคราะห์ (Critical mind) 2) การคิดสร้างสรรค์ (Creative mind) 3) การมีผลผลิต (Productive mind) และ 4) การมีความรับผิดชอบ (Responsible mind) ซึ่งนักเรียนใน ศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานของการมีคุณธรรมและจริยธรรม ต่อไป สรุปได้ว่า ทักษะในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย 3R 7C ซึ่งทักษะดังกล่าวนี้ จะส่งผลทำให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องมีการนำสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนการสอนและทิศทางการศึกษาในปัจจุบันโดยสื่อการเรียนรู้จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความ ใฝ่รู้ สามารถพัฒนาตนเองได้ อย่างต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนจะต้องทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนการสอนและ กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ทำให้มีการพัฒนาความ มีสามารถในการคิดวิเคราะห์ และนักเรียนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ทุกสถานการณ์

สถานโลกในปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาให้มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทุก ๆ ปี โดยเฉพาะระบบข่าวสารและการสื่อสารต่างๆ โดยมีระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สื่อต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และนักเรียนสามารถ สื่อสารถึงกันได้ ทั่วโลก และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นยุคที่โลกไร้พรมแดน นักเรียนมีอิสระได้อย่างกว้างขวาง ทำให้การสื่อสารไร้ขีดจำกัด ใน เรื่องของระยะเวลาและระยะทาง การเรียนรู้ดิจิทัลเป็น เครื่องมือในการสร้างสรรค์ และส่งผ่านองค์ความรู้ ในรูปแบบการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ผู้วิจัยและครูผู้สอนร่วมกัน สร้างองค์ความรู้ให้อยู่ในระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล เมื่อครูผู้สอนจะเป็นผู้เรียนรู้การใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้

ดิจิทัลอย่างถ่องแท้แล้วโดยครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดการใช้เครื่องมือไปยังผู้เรียนที่อยู่ในสถานที่ที่แตกต่างกันให้ได้รับความรู้ ทักษะและร่วมกันกระบวนกรเรียนรู้จะถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาอย่างเหมาะสม โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ความถนัดและ ความสามารถของตนเอง ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีปฏิสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันเอง จึงทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่เป็นการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะคล้ายกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์กันของผู้สอนและผู้เรียน รูปแบบของ ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลจะเป็นการเรียนรู้โดยครูผู้สอนจะให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยนักเรียนเป็นผู้ใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ครูเป็นแค่ผู้แนะนำการใช้ โดยส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนตลอดระยะเวลาการเรียนรู้เนื้อหาที่มีอยู่ในระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนโดยนำระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล มาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ถือเป็นการนำความสามารถของเทคโนโลยีและ เครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนอยู่ ห้องเรียนเท่านั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือผู้เรียนสามารถที่จะเรียนที่ไหนและเมื่อใดก็ได้ตามที่ต้องการ และเป็นนวัตกรรม มาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้อย่างมีระบบ ผู้สอนและผู้เรียนผ่านมีปฏิสัมพันธ์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงถึงกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ การเรียนการสอนในระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามเวลาที่สะดวก ไม่ต้องมีใครบังคับ ไม่ว่าผู้เรียนจะเรียนช้าหรือเร็วก็อยู่กับความรู้พื้นฐานและความสามารถของผู้เรียนเอง ผู้เรียนที่เก่งอาจ เลือบทเรียนที่สูงๆ ขึ้นไป โดยไม่จำเป็นที่จะต้องมาย้อนกลับไปทำเนื้อหาบทเรียนที่ตัวเองเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว ส่วนผู้ที่ยังไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ก็จะได้ทบทวนบทเรียนซ้ำได้ ไม่จำกัดจำนวนครั้ง จนสามารถเรียนรู้ได้ทันผู้อื่น อีกทั้งผู้เรียนที่อ่านบทเรียนแล้วเกิดข้อสงสัยสามารถสอบถามหรือทำงาน ตามที่บทเรียนแต่ละหัวข้อกำหนดส่งมาให้ครูผู้สอนได้

จากรายงานการจัดประชุมระดมความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูชำนาญการ คณะครูและ คณาจารย์ นักวิชาการและตัวแทนจากสถานศึกษาเขตพัฒนาพิเศษชายแดนใต้เกี่ยวกับการเรียนรู้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นใจศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดยะลา บัตตานี นราธิวาส วันอาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 15 อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็นปัญหาการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนของครูผู้สอน ประเด็นที่สำคัญ พบว่า การเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ มีเนื้อหาในการเรียนการสอนเป็นทฤษฎีและปฏิบัติ นักเรียนไม่ค่อยให้ ความสนใจในบทเรียนโดยวิธีการบรรยาย และการทำแบบฝึกหัดด้วยการทำรายงานและทำแบบฝึกในแต่ละบทเรียน ส่งครูผู้สอนด้วยการจดในสมุดส่งครูผู้สอนในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ประกอบกับผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถ ในการเรียนรู้แตกต่างกัน ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถที่จะอธิบายให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ทันกับเวลาในการสอน รวมทั้งผู้เรียน บางคนไม่กล้าที่จะถามผู้สอนในส่วนที่ไม่เข้าใจ ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เท่าที่ควร

ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนที่ได้เรียนผ่านสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะความรู้ทักษะการคิดและวิเคราะห์ นอกจากนี้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล จะทำให้นักเรียนทุกคนยังสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสามารถใช้ศึกษาเรียนรู้ที่ใดก็ได้ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา มีนโยบายที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษา เช่น การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการฝึกปฏิบัติ การเตรียมสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่แทนที่เอกสารหรือหนังสือ ที่ผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกว่าระบบบริหารจัดการดิจิทัล โดยที่นักเรียนสามารถเรียนรู้เข้าถึงระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบการเรียนที่ให้นักเรียนนักศึกษาเข้าถึงเนื้อหารายวิชาได้ ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการสื่อสารแบบดิจิทัล เพราะสามารถบริหารทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สามารถสร้างสภาพแวดล้อมเสมือนกับการเรียนปกติได้ เช่นสามารถตรวจสอบการเข้าเรียน การเข้าถึงเนื้อหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประเมินผล

การศึกษาผลของการใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเป็นการให้การใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้เกิดประโยชน์สูงสุด เผยแพร่ให้ได้มากที่สุด มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาให้ดีขึ้น และสุดท้ายก็เพื่อให้บริหารจัดการเรียนรู้ดิจิทัลนี้สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้งทักษะความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และเพิ่มทักษะการเรียนรู้และส่งเสริมการให้นักเรียนมุ่งสู่การเป็นนักเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้ระบบการศึกษาของประเทศไทยส่งเสริมให้เยาวชนสามารถมีศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยการใช้งานระบบบริหารจัดการเรียนรู้ดิจิทัลของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีแบบผสมผสาน ซึ่งดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในสถานศึกษา 5 แห่ง ในสถานเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 แห่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ผู้วิจัยได้ข้อมูลสถิติจากสถานศึกษาในวันที่จัดอบรมการใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ดิจิทัล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โรงเรียนเวียงสุวรรณวิทยาคม จำนวน 155 คน และโรงเรียนนราธิวาส จำนวน 372 คน จังหวัดนราธิวาส
โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จำนวน 407 คน และโรงเรียนเบตง "วีระราษฎร์ประสาน" จังหวัดยะลา จำนวน 226
คน โรงเรียนเดชะปัตตานยานุกูล จำนวน 413 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 5 คน สำหรับการประเมิน
ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล โดยใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ มีแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน
คุณภาพและประสิทธิภาพระบบอาณาจักรดิจิทัล และ

1.2 นักเรียนที่มาจาก 5 สถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลัง
ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนละ 40 คน จำนวน 5 แห่ง รวมจำนวนนักเรียน 200 คน ได้มาจาก
คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดเป็นกลุ่มทดลองแบบสองกลุ่ม (Two
group pretest-posttest) แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 100 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 100 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล

2.2 แบบประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล

2.3 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาระบบอาณาจักรดิจิทัล เพื่อนำข้อมูลสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
โดยการนำเนื้อหาบทเรียนต่างๆบรรจุลงในระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์และออกแบบเนื้อหา ในการผลิตบทเรียนต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 เขียนเนื้อหาเป็นขั้นเสนอรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละหน้า ประกอบด้วยส่วน

สำคัญ 4 ส่วน คือ (1) คำอธิบาย (2) เสียง (3) ภาพนิ่งและ (4) มัลติมีเดีย ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเพื่อหา
ประสิทธิภาพของระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลและนำแบบประเมินและระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ให้
ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการศึกษาสารสนเทศประเมินระบบ และผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขระบบตามผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

ขั้นที่ 3 กำหนดกิจกรรม แนวตอบ และสร้างแบบประเมิน

(1) แบบประเมินก่อนเรียน และ (2) แบบประเมินหลังเรียนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลัง
เรียน วัดระดับพฤติกรรมพุทธิพิสัยเป็น แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก แบบคู่ขนาน มีขั้นตอนการสร้าง
ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและตำรา เกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ และเนื้อหาสาระที่ใช้สร้าง
แบบทดสอบ

2) กำหนดรูปแบบของแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ
5 ตัวเลือก และ เป็นแบบคู่ขนาน

3) สร้างตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยโดยยึดรูปแบบของเบนจามินบลูม มี 6 ระดับ คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่าสำหรับแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ระดับ คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ และวัตถุประสงค์ด้านทักษะพิสัย

4) เขียนแบบทดสอบเป็นรายข้อ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน วัดระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเป็นแบบคู่ขนาน

5) ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบที่สร้างแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัดและประเมินผลการศึกษาตรวจสอบด้วยแบบประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ ผู้ทรงคุณวุฒิให้รับแก้ไขข้อสอบในเรื่อง ความชัดเจนของคำถาม และเฉลยหลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

6) ทดลองใช้แบบทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

7) วิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบ ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (B)

3.วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการนำระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลและแบบประเมินเพื่อหาคุณภาพและประสิทธิภาพโดยผู้วิจัยนำระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลที่ผู้วิจัยพัฒนาและสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และประเมินคุณภาพแล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลองใช้แบบทดสอบ เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเที่ยงตรง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าต่างๆ แล้วนำแบบทดสอบที่ได้ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง

3) เก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในกลุ่มทดลองหาประสิทธิภาพของระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล และข้อมูลจากพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล

4) เก็บข้อมูลจากการประชุมระดมความคิดเห็นและสัมภาษณ์เชิงลึก(Fogus Group)โดยคณะผู้วิจัยจัดอบรมประชุมการใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ให้กับคณะ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูชำนาญการ ศึกษานิเทศก์คณะครูและคณาจารย์ จากสถานศึกษาสังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นการใช้และแนวทางการพัฒนาระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่

21

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน มีดังนี้

1.1 สถิติเชิงพรรณนาสำหรับการบรรยายลักษณะของคะแนนจากแบบประเมินคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินความพึงพอใจหรือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้เรียนรู้โดยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, น. 73) ค่าเฉลี่ยของคะแนน ($\bar{X}$) ,

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติค่าที่ทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test แบบจับคู่ (Paired-Samples t-test) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล โดยใช้ การทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test แบบจับคู่ (Paired-Samples t-test) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

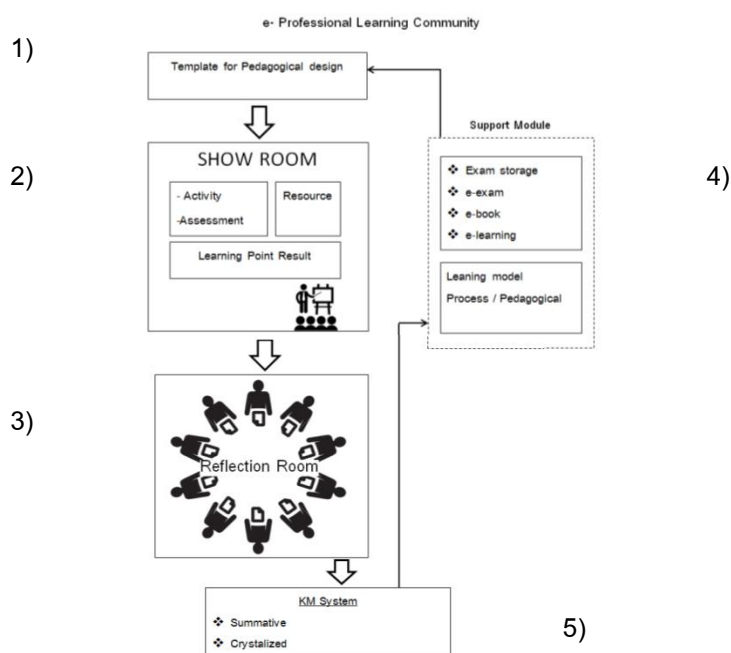
2. วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

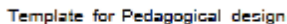
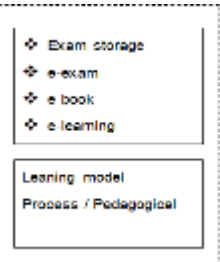
ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ พัฒนาและนำมาทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่2 มีภาพประกอบโดยย่อดังนี้

ผู้วิจัยได้การออกแบบระบบ (System Design) การทำงานระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย ส่วนผู้ดูแลระบบ ระบบสำหรับ สมาชิกระบบสำหรับบุคคลทั่วไป การออกแบบฐานข้อมูล การออกแบบภาษาสคริปต์ที่ควบคุมการทำงานทั้งหมดในระบบ การออกแบบการแสดงผลสำหรับผู้ดูแลระบบ สำหรับสมาชิก สำหรับบุคคลทั่วไป การออกแบบระบบ (System Design) ประกอบด้วย ส่วนผู้ดูแลระบบ ระบบสำหรับสมาชิกระบบสำหรับบุคคลทั่วไป

ภาพที่ 2 ภาพแสดงผังกระบวนการพัฒนาระบบโดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างและพัฒนาโมเดลต้นแบบการเรียนรู้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล

1)		ออกแบบระบบและฐานข้อมูลย่อยในแต่ละส่วน
2)		ออกแบบกระบวนการและส่วนหน้าจอเพื่อการนำเสนอข้อมูลแก่ ผู้ใช้งานไม่ว่าจะเป็น ตัวอย่างแผนกิจกรรม บทความและผลการประเมินแผนกิจกรรมยอดเยี่ยมเพื่อนำมาให้เข้าชมเป็นพิเศษ
3)		ออกแบบกระบวนการเชื่อมโยงกับระบบประชุมทางไกลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทั้งนี้เชื่อมโยงกับ Google Hang Out และกำหนดให้ประชุมได้ไม่เกินกลุ่มละ 25 คนเพื่อไม่ให้เกิดการกระตุกเมื่อใช้งานออกแบบระบบฐานข้อมูลบริหารจัดการเนื้อหาที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการวิพากษ์ กิจกรรมที่ได้นำเสนอ
4)		ในส่วนของ Show Room
5)		ออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงกับระบบอาณาจักรเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วและสามารถกระตุ้นให้ครูได้พยายามนำระบบใหญ่ไปเป็นส่วนหนึ่งในแผนกิจกรรมการเรียนการสอนของตนต่อไป

ภาพที่ 3 ภาพแสดงหน้าแรกของระบบเพื่อนำผู้เรียนเข้าไปสู่การเรียนรู้อาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลฯ

ภาพที่ 4 ภาพแสดงการเคลื่อนไหว Menu Sliding ในหน้าหลัก เพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่การเรียนรู้ฐานข้อมูล e-book

ภาพที่ 5 ภาพแสดงเนื้อหาพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมเสมือนจริง

ภาพที่ 6 ภาพแสดงการเข้าสู่หน้าแรกฐานข้อมูล e-learning วรรณกรรมสำหรับเด็กออนไลน์

2. นำระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลที่ออกแบบ พัฒนาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการประเมินคุณภาพระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลจากผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพรวมของระบบอาณาจักรดิจิทัลโดยผู้เชี่ยวชาญ (n= 5 คน)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านระบบ	4.57	0.53	มากที่สุด
เนื้อหาการนำเสนอ	4.71	0.49	มากที่สุด
ด้านภาพและภาษา	4.57	0.53	มากที่สุด
ด้านปฏิสัมพันธ์	4.86	0.38	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.69	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นต่อคุณภาพรวมของระบบอาณาจักรดิจิทัล ได้ค่าเฉลี่ยทุกรายการระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อด้านปฏิสัมพันธ์ที่ระดับมากที่สุด รองลงมามีความเห็นต่อเนื้อหาการนำเสนอที่ระดับมากที่สุด และมีความเห็นต่อด้านภาพและภาษาที่ระดับมากที่สุด และมีความเห็นต่อภาพรวมของระบบที่ระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล (n = 5 คน)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
บทเรียนมีลักษณะจูงใจ น่าสนใจในการเรียน	4.31	0.51	มาก
การวางรูปแบบของหน้าจอ	4.50	0.50	มาก
การออกแบบข้อความ	4.61	0.51	มากที่สุด
ความเหมาะสมของกราฟิก	4.73	0.51	มากที่สุด
ความเหมาะสมของเสียงและจังหวะ	4.37	0.50	มาก
ระยะเวลาในการนำเสนอ	4.44	0.57	มาก
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเนื้อหาที่ผ่านมาแล้วได้	4.69	0.59	มากที่สุด
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ควบคุมทิศทางและความช้า-เร็วในการเรียน	4.41	0.67	มาก
มีการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	4.53	0.57	มากที่สุด
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนตลอดการเรียน	4.56	0.56	มากที่สุด
ความหลากหลายและความเหมาะสมของรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์	4.51	0.50	มากที่สุด
การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้	4.12	0.67	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นต่อคุณภาพรวมของระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ระดับมากที่สุด

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินอบรมการประชุมระดมความคิดเห็น สันทนากลุ่มคณะ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูชำนาญการ ศึกษานิเทศก์คณะครูและคณาจารย์ จากสถานศึกษาสังกัดเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 7 ภาพแสดงการอบรมประชุมตัวแทนจากสถานศึกษาเขตพัฒนาพิเศษชายแดนใต้เกี่ยวกับการใช้ระบบ

อาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ที่จังหวัดยะลา บัตตานี นราธิวาส วันอาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2561

ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

4. ผลการใช้ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลต่างๆ (ระบบย่อย) และพัฒนาระบบกลางเพื่อจัดการฐานข้อมูลการเรียนรู้ระบบย่อยเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ระบบด้วยกัน คือ 1) ฐานข้อมูลสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ 2) ฐานข้อมูลสื่อ e-book 3) ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมเสมือนจริง 3 มิติ 4) การพัฒนาระบบฐานข้อมูล e-learning ผลการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญมีประสิทธิภาพ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น ในภาพรวม ในระดับมากที่สุด มี 4 ระบบ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด อันดับ 1 คือ ฐานข้อมูลสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ อันดับ 2 คือ ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมเสมือนจริง 3 มิติ และอันดับ 3 คือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล e-learning และฐานข้อมูลสื่อ e-book จึงกล่าวได้ว่าการเรียนรู้อาณาจักรดิจิทัล เป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ ควบคู่ไปกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีการเรียนรู้ดิจิทัลเป็น “ทักษะการอยู่รอด” ในยุคการเรียนรู้ดิจิทัลมีความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยฝึกฝนผู้เรียนทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย เช่น การวิเคราะห์ การประเมินการจัดการ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เมื่อคณะผู้บริหารและครูได้เรียนรู้ระบบอาณาจักรดิจิทัลแล้ว ครูจึงนำระบบอาณาจักรการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในการเรียนจำนวน 12 คาบเรียน ผู้วิจัยได้จำนวนนักเรียนจากครูประจำชั้นที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนข้อมูลสถานศึกษาของนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ(ต่อ)

สถานศึกษา	จังหวัด	กลุ่มควบคุม จำนวน(คน)	กลุ่มทดลอง จำนวน(คน)	รวม จำนวน(คน)
โรงเรียนเดชะปัตตยานุกูล	ปัตตานี	19	21	40
โรงเรียนเบตง “วีระราษฎร์ประสาน”	ยะลา	20	20	40
โรงเรียนคณะราษฎร์บำรุง	ยะลา	18	22	40
โรงเรียนนราธิวาส	นราธิวาส	21	19	40
โรงเรียนเวียงสุวรรณวิทยาคม	นราธิวาส	22	18	40
รวม		100	100	200

5. การนำผลการเรียนรู้ระบบอาณาจักรเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งศตวรรษที่ 21 มาทำการวัดกับกลุ่มเด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงชั้นในลักษณะก่อนเรียนและหลังเรียนและ Control Group และ Experimental Group

5.1 การทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่าง กรณีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig
1. ก่อนการทดลอง	100	14.10	1.44	-49.67**	.00
2. หลังการทดลอง	100	27.82	4.57		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ *t-test* แบบจับคู่ พบว่า คะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ คะแนนหลังการทดลอง มากกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

กลุ่มควบคุม	N	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig
1. ก่อนการทดลอง	100	17.04	3.40	-6.26**	.00
2. หลังการทดลอง	100	19.50	5.96		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ *t-test* แบบจับคู่ พบว่า คะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ คะแนนหลังการทดลอง มากกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในกลุ่มควบคุม

5.2 การทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับข้อมูล 2 กลุ่มตัวอย่าง กรณีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ก่อนการทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig
1. กลุ่มทดลอง	100	14.10	1.44	-13.77**	.00
2. กลุ่มควบคุม	100	17.04	3.40		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ *t-test* แบบ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน พบว่า คะแนนก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ คะแนนก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม มากกว่าคะแนนก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

หลังการทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig
1. กลุ่มทดลอง	100	27.82	4.57	19.18**	.00
2. กลุ่มควบคุม	100	19.50	5.96		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ *t-test* แบบ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน พบว่า คะแนนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ คะแนนหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง มากกว่าคะแนนหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 8 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้อาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ระบบมีลักษณะจูงใจ น่าสนใจในการใช้งาน	3.93	0.80	มาก
การวางรูปแบบของหน้าจอ	3.98	0.74	มาก
การออกแบบข้อความ	3.91	0.78	มาก
ความเหมาะสมของกราฟิก	3.88	0.73	มาก
ความเหมาะสมของเสียงและจังหวะ	3.74	0.85	มาก
ระยะเวลาในการนำเสนอ	3.86	0.89	มาก
เปิดโอกาสให้ผู้กลับไปศึกษาเนื้อหาที่ผ่านมาแล้วได้	3.81	0.79	มาก
เปิดโอกาสให้ผู้ได้ควบคุมทิศทางและความช้า-เร็วในการใช้งาน	3.86	0.71	มาก
มีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	3.93	0.77	มาก
เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมตลอดการใช้งาน	3.98	0.83	มาก
ระบบการมีปฏิสัมพันธ์มีความหลากหลายและเหมาะสม	4.00	0.85	มาก
กระตุ้นให้ผู้ตอบสนองการใช้งาน	3.91	0.75	มาก
กระตุ้นให้ผู้เกิดการสื่อสารมากขึ้น	3.98	0.71	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.91	0.78	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า นักเรียนมีความเห็นต่อภาพรวมต่อระบบได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในแต่ละด้านในระดับมากทุกด้าน

ผลการประชุมระดมความคิดเห็นและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการสรุปประเด็น ประเด็นที่สำคัญ พบว่า

1. การเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล จะทำให้นักเรียนทุกคนยังสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสามารถใช้ศึกษาเรียนรู้ที่ใดก็ได้ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา มีนโยบายที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษา เช่น การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการฝึกปฏิบัติ การจัดเตรียมสื่อการเรียนในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่แทนที่เอกสารหรือหนังสือ ที่ผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกว่า

2. ระบบอาณาจักรดิจิทัล โดยที่นักเรียนสามารถเรียนรู้เข้าถึงระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นระบบที่มีความสามารถในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ได้ และทำให้นักเรียนที่ไม่เข้าใจเนื้อหาบทเรียนสามารถที่กลับมาทบทวนและเรียนรู้ทำความเข้าใจบทเรียนได้ด้วยตนเอง เป็นการกระตุ้นความสนใจในการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้คือ

1. ผลการประเมินคุณภาพโดยรวมของระบบอาณาจักรดิจิทัลโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดทุกรายการ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้ด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับพึงพอใจมากทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

ผู้วิจัยนำระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลครั้งนี้โดยใช้วิธีการสร้างระบบตามขั้นตอนละ หลักวิชา เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ 1) การสอน อยู่ในส่วนของเนื้อหา และ 2) การทดสอบ ในส่วนของเนื้อหาได้แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทราบ เรียงลำดับเนื้อหาได้ชัดเจน ต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น และมีแบบทดสอบท้ายบทเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งการแจ้งคะแนนของแบบทดสอบให้ทราบ เป็นการให้ผลป้อนกลับในทันทีที่ช่วยเสริมแรง และกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัล ได้มีการนำเสนอเนื้อหาวิชาแบบให้เรียนรู้เป็นแบบ 3 มิติ มีภาพประกอบเนื้อหา มีการเคลื่อนไหวและมีสีสันสวยงาม ทำให้ผู้เรียนสนใจ ตื่นเต้น และกระตือรือร้นที่จะเรียน และเรียนด้วยความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้การใช้ภาพเคลื่อนไหว และเสียงเพลงประกอบ สีและขนาดตัวอักษรคมชัด อ่านง่าย มีเสียงบรรยายประกอบเนื้อหา ตลอดบทเรียน ช่วยลดระยะเวลาการอ่านหนังสือของผู้เรียน สามารถเรียนด้วยการฟังได้อย่าง สะดวก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากการทดสอบพบว่า สื่อบทเรียนในระบบอาณาจักรการเรียนรู้ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้ง 4 ระบบ ผู้เรียนมีคะแนนสอบเฉลี่ยหลังเรียน แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่าบทเรียนสามารถทำให้ผู้เรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยประเด็นการสร้างเครือข่ายสถานศึกษาที่มีการเรียนรู้ด้วยระบบอาณัติการการเรียนรู้ดิจิทัล
2. ควรมีการวิจัยประเด็นการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบอาณัติการการเรียนรู้ดิจิทัลที่เป็นแบบสหวิทยาการ เพราะสามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อนำเสนอบทเรียน มอบหมายกิจกรรมและติดตามผลการเรียนของผู้เรียน
3. ควรมีการศึกษาและพัฒนาผ่านแพลตฟอร์มอื่นๆ เช่น มือถือ แท็บเล็ต เป็นต้น

บรรณานุกรม

- Jayaprakash, A., & Venkatramana, R. (2006, January 11-13). *Role of digital libraries in e-learning*. In DRTC Conference on ICT for Digital Learning Environment. Bangalore : DRTC. Retrieved from https://drtc.isibang.ac.in/ldl/bitstream/handle/1849/227/paperT_jayaprakash.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Luan Saiyot and Angkana Saiyot. (2000). *Learning measurement techniques*. (4th ed.). Bangkok: Suviriyasan. (In Thai)
- Wijarn Panich (2012). *Creation of Learning Method for Students in the 21st Century*. Bangkok: Sodsri-Saritwong Foundation. Retrieved from http://www.noppawan.sskru.ac.th/data/learn_c21.pdf (in Thai)
- Yuen Poovarawan and Somchai Numprasertchai. (2003). *ICT forThailand Education*. Bangkok: Se-education.(In Thai)

การทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary: ห้องสมุดเคลื่อนที่บนมือถือ ในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹

นฤมล กิจไพศาลรัตน์²

Received: 22/10/2019; Revised: 19/11/2019; Accepted: 28/12/2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินคุณลักษณะของโปรแกรมที่พัฒนาเพื่อการใช้บริการในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ผ่านโทรศัพท์มือถือทั้งบน iOS และ Android มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณลักษณะด้านการเข้าถึง ความชัดเจน ความง่าย ประสิทธิภาพ ข้อผิดพลาด ประสิทธิภาพ ประโยชน์ และความพึงพอใจ ประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการของห้องสมุด และสอบถามความคิดเห็นในการใช้โปรแกรมเพื่อพัฒนาแนวทางการบริการของห้องสมุด ขั้นตอนการศึกษาประกอบด้วย การทดสอบการใช้งานจริง (Accomplishing tasks) และสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะในภาพรวม (Post-test) จากกลุ่มเป้าหมาย 12 คน และการสอบถามความพึงพอใจในภาพรวมจากกลุ่มตัวอย่าง 164 คน ผลจากการวิจัยพบว่า PolSci mLibrary เป็นโปรแกรมที่เป็นประโยชน์ สามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการได้สะดวก เชื่อและข้อความที่ปรากฏบนจอโทรศัพท์มือถือมีความชัดเจน จดจำง่าย ข้อผิดพลาดของระบบมีน้อยที่สุด โดยรวมผู้ใช้งานพึงพอใจโปรแกรมระดับมาก และจากการศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการในภาพรวมที่มีต่อการใช้ พบว่าผู้ใช้งานพึงพอใจโปรแกรมนี้ในระดับมาก เช่นเดียวกัน และเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่เป็นประโยชน์และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้

คำสำคัญ: โปรแกรมประยุกต์; ห้องสมุดเคลื่อนที่; โปรแกรม PolSci mLibrary

¹ปรับปรุงจากรายงานวิจัย และได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2561

²ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศทางสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล narumon.kijpaisal@gmail.com

Usability testing of PolSci mLibrary: The mobile library application In Political Science Library, Chulalongkorn University¹

Narumon Kijpaisalratana²

Received: 22/10/2019; Revised:19/11/2019; Accepted: 28/12/2019

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the usability of the “PolSci mLibrary”, mobile library application of Political Science Library, Chulalongkorn University. This application allowed users to access resources and services via smartphone both in iOS and Android. Eight features, namely accessibility, clarity/memorability, ease of use, efficiency, error, effectiveness, usefulness as well as user satisfaction were measured. Usefulness and satisfaction were evaluated to obtain recommendations for improving the experience of application users. Usability testing comprised 1) pre-test questionnaires, accomplishing tasks, and 2) post-test surveys by using questionnaires from 12 subjects. Two months after launching the application, 164 subjects were included in the satisfaction survey. The result of this study proposed several recommendations. The mobile application was useful, easy to access, good in clarity/memorability, good satisfaction. With regards to user satisfaction, the factors “Error” received the lowest scored. This study demonstrated that user’s attitude toward Political mLibrary was highly positive.

Keywords: Usability testing, Mobile library, Mobile application, PolSci mLibrary,

¹Revised from research report supported by income budget of Faculty of Political Science, Chulalongkorn University in 2018

²Director of Political Science Library, Chulalongkorn University, Henri Dunant Road, Patumwan, Bangkok 10330. Email: narumon.kijpaisal@gmail.com

บทนำ

หลายปีก่อนเมื่อผู้ใช้ห้องสมุดสืบค้นข้อมูล หรือค้นหาหนังสือ สามารถใช้บริการผ่านหน้าเว็บบนคอมพิวเตอร์ได้ แต่ในปัจจุบันเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและรองรับบริการต่างๆได้มากขึ้น มีขนาดเล็กกว่าคอมพิวเตอร์ สามารถนำติดตัวไปได้ตลอดเวลา ใช้งานได้ง่ายและเข้าถึงได้สะดวก ผู้ใช้จึงสามารถเข้าถึงบริการที่หลากหลายบนโทรศัพท์มือถือได้ทุกที่ทุกเวลา (Yong, Hye, Ee-gyeong, & Geon, 2014) เป็นเหตุให้ความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้เปลี่ยนแปลงไป มีการใช้โทรศัพท์มือถือมากขึ้น สอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่ Regina University ประเทศแคนาดา ที่พบว่ามีการใช้โทรศัพท์มือถือมากกว่าใช้คอมพิวเตอร์ เพราะใช้ได้สะดวกมากกว่า สามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการได้รวดเร็วและใช้งานได้ตลอดเวลา ในขณะที่คอมพิวเตอร์ของห้องสมุดมีจำนวนจำกัด (Nowlan, 2013, p.146) ดังนั้นเพื่อเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการเข้าถึงบริการของห้องสมุดได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทุกที่ทุกเวลา ทันกับความต้องการของผู้ใช้ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพและลักษณะของบริการให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ให้มากขึ้น อย่างเช่นที่ Bridges, Rempel, & Griggs (2010, p.319) ได้สรุปว่าถึงเวลาแล้วที่ห้องสมุดควรพัฒนาโปรแกรมบนโทรศัพท์มือถือเพื่อการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในต่างประเทศหลายแห่งได้ตระหนักถึงแนวโน้มดังกล่าว จึงได้ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการใช้บริการต่างๆ บนโทรศัพท์มือถือที่ผู้ใช้สามารถอ่านค้นหา หรือรับบริการต่างๆ เช่น บริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สืบค้นรายการหนังสือและฐานข้อมูลได้อย่างไม่จำกัดที่และจำกัดเวลา (Chang, 2013) อย่างเช่นห้องสมุดมหาวิทยาลัยหลายแห่งในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ใช้โปรแกรมประยุกต์เพื่อให้บริการต่างๆในห้องสมุด ได้แก่ Beijing Institute of Technology, South China University of Technology, Chongqing University และ Peking University (Wei, Hou, & Hou, 2013)

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาการพัฒนาโปรแกรมบนโทรศัพท์มือถือเพื่อให้บริการในห้องสมุด ยังคงเป็นการพัฒนาเพื่อการใช้บริการบางประเภทหรือบนระบบปฏิบัติการบางระบบอย่าง iOS หรือ Android เท่านั้น เช่น ห้องสมุดประชาชน The District of Columbia Public Library กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์บน iPhone เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นรายการหนังสือผ่านโทรศัพท์มือถือ ห้องสมุด Duke University ได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์บน iPhone ที่ชื่อ DukeMobile เพื่อค้นสารสนเทศในห้องสมุดแห่งนี้ หรือมหาวิทยาลัย East Carolina University พัฒนาโปรแกรมสำหรับแนะนำทรัพยากรสารสนเทศต่างๆในห้องสมุดภายใต้ชื่อ “Research First Aid” (Negi, 2014, p.15) Miller, Vogh, & Jennings (2013) ได้ศึกษาการใช้โปรแกรมประยุกต์ชื่อ Boopsie ที่พัฒนาขึ้นสำหรับการให้บริการในห้องสมุดขนาดกลาง ส่วน Nowlan (2013) ได้ติดตั้งระบบและทดลองใช้โปรแกรมประยุกต์เพื่อค้นรายการหนังสือและค้นฐานข้อมูลต่างๆในห้องสมุดมหาวิทยาลัย Regina University ประเทศแคนาดา ในปีค.ศ. 2011 และ Pu, Chiu, Chen, & Huang (2015, p.16) ได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือบนระบบปฏิบัติการ Android เพื่อให้บริการค้นหาหนังสือ นิตยสาร หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติไถหนัน ประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เป็นต้น

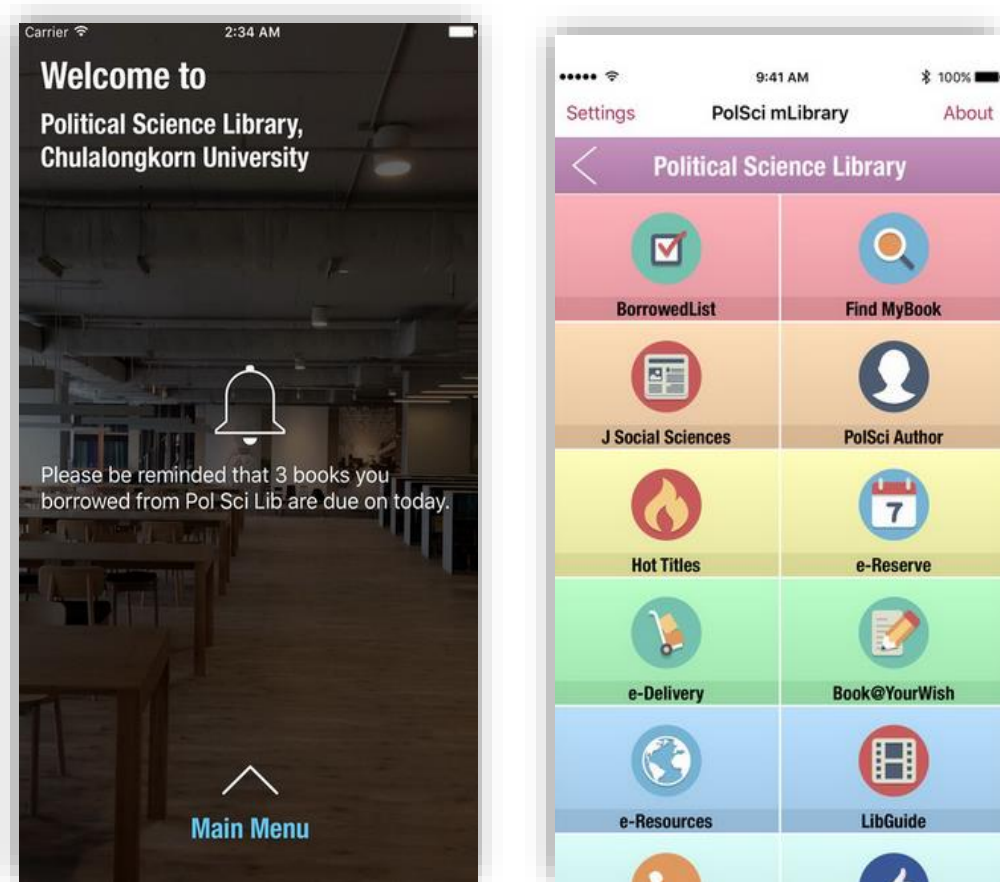
สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันแม้มีการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อให้บริการบนโทรศัพท์มือถืออย่างแพร่หลาย แต่การพัฒนาเพื่อการใช้งานในห้องสมุดยังมีไม่มากนัก และเป็นการพัฒนาเพื่อการใช้งานบางประเภท เช่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน 5 แอปพลิเคชันเพื่อการใช้งานและค้นทรัพยากรบางประเภทได้แก่ (1) CMUL AirPAC for Android สำหรับใช้งานบนระบบปฏิบัติการ Android เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุดได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น สืบค้นทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุดคณะต่างๆในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 12 แห่ง สืบค้นฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านทาง WorldCat Discovery Search ประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆของห้องสมุด บริการจัดส่งเอกสาร (Document delivery) และบริการสอบถามบรรณารักษ์ (Ask Librarian) (2) CMU e-Theses เป็นแอปพลิเคชันฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าแบบอิสระอิเล็กทรอนิกส์ (3) CMU e-Research เป็นแอปพลิเคชันฐานข้อมูลงานวิจัย (4) CMU e-Textbooks เป็นแอปพลิเคชันฐานข้อมูลตำราและเอกสารประกอบการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ (5) CMUL Find Library เป็นแอปพลิเคชันช่วยหาหนังสือ (Application of Chiang Mai University Library, 2015, November 23-29; Chaimin, 2014, pp.38-44) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต ร่วมกับบริษัทโอเพน เซิร์ฟ (ประเทศไทย) จำกัด พัฒนาแอปพลิเคชัน RSU Library eBook เพื่อให้บริการหนังสือและทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์จำนวน 630 รายการที่สามารถอ่านผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พกพา (Tanjaro & Chinbordee, 2014, pp.111-125) หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้พัฒนาแอปพลิเคชันชี้ตำแหน่งจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดผ่านสมาร์ทโฟน แท็บเล็ตและอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่แบบไร้สายบนระบบปฏิบัติการ Android (Kaewnuim, et al., 2014, pp. 55-60) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน KCU CASCAP App เพื่อรวบรวมสาระความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและโรคมะเร็งท่อน้ำดี (KKU Parasite hunt, 2016) TK Park พัฒนาแอปพลิเคชัน “Libby” สำหรับอ่านหนังสือทั่วไปและหนังสือภาษาอังกฤษในห้องสมุด (Meet Libby..., 2017, July 17) สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พัฒนาแอปพลิเคชันชื่อ MSU LibraryGo.APP เพื่อตรวจสอบรายการทรัพยากรสารสนเทศที่ยืม สืบค้นสารสนเทศบน WebOPAC ใช้บริการ One Stop Service Online และติดตามรายการหนังสือใหม่ (Sukwichai & Thempornsinsin, 2018?) และศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา (Sukpinyo, Purimpaiboon, & Chankaew, 2018, pp.15-24) ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน UP LIB เพื่อแก้ไขปัญหาและอำนวยความสะดวกให้กับนิสิต มีข่าวประชาสัมพันธ์ และแนะนำหนังสือใหม่

ส่วนการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ของห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เริ่มครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2554 โดยพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อใช้ค้นหารายชื่อหนังสือ ตรวจสอบรายชื่อหนังสือใหม่ ยืมต่อหนังสือ/จองหนังสือ และอ่านหนังสือและวารสารอิเล็กทรอนิกส์ บนระบบปฏิบัติการ iOS โดยใช้ชื่อโปรแกรม “PolSci-iLibrary” และต่อมาวันที่ 5 ตุลาคม 2555 ได้พัฒนาโปรแกรมสำหรับอ่านและ download วารสารสังคมศาสตร์ซึ่งเป็นวารสารวิชาการของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บน iPad ชื่อ “SocSci” ทั้งสองโปรแกรกดังกล่าวยังคงเป็นการบริการสำหรับกลุ่มผู้ใช้โทรศัพท์มือถือบนระบบปฏิบัติการ iOS และมีบริการ

บางประเภทเท่านั้น ต่อมาห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เห็นว่าเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ใช้โทรศัพท์มือถือทุกกลุ่มทั้งระบบปฏิบัติการ iOS และ Android รวมทั้งสามารถใช้บริการของห้องสมุดได้อย่างครบถ้วนทุกที่ทุกเวลา (Anywhere & anytime) จึงได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์ที่ใช้ชื่อว่า “PolSci mLibrary” และเปิดให้ใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ 8 กันยายน 2559 เพื่อรองรับการให้บริการต่าง ๆ อย่างครบถ้วนในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผ่านโทรศัพท์มือถือแบบ Smartphone ทั้งบนระบบปฏิบัติการ iOS และระบบปฏิบัติการ Android โดยมีรูปแบบการบริการ 13 ประเภทได้แก่ 1) Library notifications ข้อความแจ้งเตือนกำหนดส่งคืนหนังสือ แจ้งเตือนการค้นหาหนังสือ และแจ้งรายการหนังสือใหม่ 2) BorrowedList ตรวจสอบและแสดงรายการหนังสือที่ยืม 3) Find MyBook ค้นหาตำแหน่งหนังสือบนชั้น และระบบการแจ้งเตือน 4) J Social Sciences อ่านและ download บทความจากวารสารสังคมศาสตร์ 5) PolSci Author สืบค้นผลงานวิชาการของอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6) Hot Titles ตรวจสอบรายชื่อหนังสือเด่น 7) e-Reserve บริการจองห้องประชุมออนไลน์ 8) e-Delivery บริการยืม-คืนหนังสือระหว่างห้องสมุด 9) Book@YourWish แนะนำหนังสือ 10) e-Resources ค้นหาหรือ download แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และ Link เชื่อมต่อไปยังห้องสมุดอื่น 11) LibGuide แนะนำบริการห้องสมุด 12) AskUS ติดต่อบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และ 13) Facebook ติดตามข่าวสารห้องสมุดผ่าน Facebook โดยผู้ใช้สามารถเข้าถึงบริการเหล่านี้ได้อย่างครบถ้วนโดยการแสดงตัวตนผ่านชื่อผู้ใช้ (username) และรหัสผ่าน (password) จึงนับได้ว่าโปรแกรมประยุกต์ของห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นโปรแกรมที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดโปรแกรมหนึ่ง

ภาพที่ 1 หน้าจอ PolSci iLibrary (เริ่มใช้งาน 8 เมษายน 2554-กันยายน 2559)

ภาพที่ 2 หน้าจอหลัก PolSci mLibrary (เริ่มใช้งาน 8 กันยายน 2559-ปัจจุบัน)

ปัจจุบันการให้บริการห้องสมุดผ่านโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือแบบ Smartphone ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและนับวันจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะพัฒนาการความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีของโทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์เคลื่อนที่อื่น ๆ รวมทั้งความก้าวหน้าด้านโปรแกรมประยุกต์ที่ใช้งานผ่านโทรศัพท์มือถือมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา ประกอบกับโทรศัพท์มือถือที่มีราคาถูกลง ทำให้การใช้โทรศัพท์มือถือกลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันเพราะสามารถใช้งานต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก เมื่อเป็นเช่นนั้นทำให้การทดสอบการใช้งาน (usability testing) อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านรูปลักษณะของโทรศัพท์ และหน้าตาการใช้งานจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น การทดสอบการใช้งานไม่เพียงเพื่อการตรวจสอบประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความพึงพอใจของผู้ใช้เท่านั้น แต่ยังเป็นการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรม รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในด้านการออกแบบหรือกำหนดรูปแบบของหน้าจอหรือในส่วนที่สามารถติดต่อกับผู้ใช้ (user interface) การพัฒนาทั้งอุปกรณ์และโปรแกรม และการนำไปใช้งานให้สามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้ รวมทั้งยังเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการใช้บริการต่างๆของหน่วยงานอย่างห้องสมุดได้เป็นอย่างดี และเป็นการยกระดับคุณภาพการ

บริการของห้องสมุดให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย (Wei, Chang and Cheng 2015, 352-353) ดังนั้น การศึกษาการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary จึงเป็นประโยชน์และมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการพัฒนาโปรแกรม ทำให้ได้ทราบว่าโปรแกรมดังกล่าวเป็นโปรแกรมที่มีคุณลักษณะโดดเด่นอย่างไร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ได้มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เผยแพร่โปรแกรมนี้นี้ให้มีการใช้อย่างแพร่หลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ประเมินคุณลักษณะของโปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary
2. ประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการต่างๆของห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ ผ่านโปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary
3. สอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้โปรแกรมประยุกต์ในห้องสมุดพบว่า โดยทั่วไปมีรูปแบบการประเมิน 4 แบบได้แก่ (1) การศึกษาเหตุผลในการทดสอบโปรแกรมประยุกต์ทั้งบนโทรศัพท์มือถือและบนเว็บ (2) การศึกษากระบวนการที่ห้องสมุดเลือกใช้โปรแกรมประยุกต์หรือออกแบบเว็บไซต์บนโทรศัพท์มือถือ (3) การศึกษาทัศนคติหรือความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดผ่านโปรแกรมบนโทรศัพท์มือถือ และ (4) การรายงานการทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ (Miller, Vogh, & Jennings, 2013, p.144) แต่ไม่ว่าจะใช้รูปแบบหรือวิธีการในการประเมินแบบใด ผู้ที่คิดค้นและพัฒนาระบบล้วนให้ความสำคัญกับการประเมินและเห็นด้วยในการพัฒนาระบบควบคู่ไปกับการประเมิน เช่นเดียวกับห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ ซึ่งภายหลังการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ “PolSci mLibrary” แล้วได้มีการทดสอบและประเมินการใช้งานโดยมีรูปแบบการศึกษาจากการใช้งานจริง การสอบถามความคิดเห็นในภาพรวมที่มีต่อคุณลักษณะด้านต่างๆของโปรแกรม และการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ ดังนี้

(1) การทดสอบการใช้โปรแกรม (Usability Study)

Usability หมายถึง คุณลักษณะเชิงคุณภาพด้านต่างๆของระบบหรือส่วนต่อประสานระหว่างระบบกับผู้ใช้ (User interface หรือ UI) เพื่อเป็นแนวในการประเมินคุณภาพของระบบ คุณลักษณะดังกล่าว เช่น ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การใช้งานง่าย ประโยชน์ และความพึงพอใจ เป็นต้น ดังนั้นการทดสอบการใช้งานของระบบหรือการทดสอบโปรแกรม ที่เรียกว่า Usability study จึงเป็นการศึกษาคุณลักษณะด้านต่างๆของโปรแกรมในเชิงลึกเพื่อประเมินว่าโปรแกรมหรือส่วนต่อประสานดังกล่าวมีความน่าสนใจ เป็นประโยชน์และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้มากน้อยเพียงใด ปัจจุบันการใช้ Usability testing เพื่อประเมินคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต่างๆไม่ว่าเป็นโปรแกรมประยุกต์ (Application program) หรือเว็บไซต์ (Mobile website) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อการใช้บริการและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ขึ้นเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการใช้งานและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Zhang & Adipat, 2005) โดยมีการวัดประเมินคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความยากง่ายในการเรียนรู้ (Learnability) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ความชัดเจนและจดจำง่าย (Memorability) ความผิดพลาดของระบบ (Errors) ความพึงพอใจของผู้ใช้ (User satisfaction) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความง่ายในการใช้งาน (Simplicity / Ease of use) ประโยชน์ที่ได้รับ และความเข้าใจได้ (Comprehensibility) โดยเน้นการวัดประสิทธิผลซึ่งหมายถึงความครบถ้วนสมบูรณ์และความถูกต้องแม่นยำของผลลัพธ์การสืบค้น และประสิทธิภาพ หมายถึงความรวดเร็วในการสืบค้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องและครบถ้วน (Wallace et al., 2013) และความพึงพอใจของผู้ใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Zhang & Adipat (2005) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อประเมินการใช้งานโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาโปรแกรมให้มีความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ โดยการกำหนดกรอบเพื่อทดสอบการใช้งานโดยการตอบคำถามการวิจัย การศึกษารูปแบบการวิจัย และศึกษาคุณลักษณะด้านต่างๆของโปรแกรม ได้แก่ Learnability หรือความสะดวกในการใช้งานโดยศึกษาจากตัวแปรด้านเวลาที่ใช้ในการทำงานครั้งแรกจนสำเร็จ เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมในระดับที่ผู้ใช้พึงพอใจ Efficiency หรือประสิทธิภาพของโปรแกรม ซึ่งหมายถึงเวลาที่ใช้ในการทำงานจนสำเร็จ ระยะเวลาที่ใช้ในการทดสอบการใช้งาน และระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละหน้าจอ Memorability หรือจำนวนครั้งที่คลิก จำนวนหน้า และขั้นตอนการทำงานที่ทำงานสำเร็จโดยไม่ใช้โปรแกรม Error หรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้โปรแกรม Satisfaction หรือทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อโปรแกรมภายหลังการใช้งาน Effectiveness ประสิทธิภาพหรือการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ใช้ เช่น ค้นข้อมูลได้แล้วเสร็จใน 9 นาทีโดยการคลิกเปลี่ยนหน้าจอไม่เกิน 2 ครั้ง เป็นต้น Simplicity หรือความยากง่ายในการใช้งาน ความพยายามในการหาคำตอบ และเรื่องความเร็ว Readability ความเร็วในการอ่าน จำนวนคำที่อ่านต่อวินาที และ Learning performance หรือการประเมินงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำในห้องเรียน เช่น แบบฝึกหัด เป็นต้น การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการนำเสนอภาพรวมของการทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ต่างๆที่มีการใช้งานอยู่แล้ว และการอภิปรายหรือหาคำตอบจากคำถามการวิจัย และได้นำเสนอกรอบแนวคิด และแนวทางโดยละเอียดในการทดสอบการใช้โปรแกรม

ในปี 2010 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยยอร์ก เมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา ได้ติดตั้งระบบการสืบค้นรูปแบบใหม่ที่ผู้ใช้สามารถค้นข้อมูลต่างๆของห้องสมุดได้จากที่เดียวในรูปแบบ single-box search แทนรูปแบบเดิมที่ผู้ใช้ต้องค้นจากฐานข้อมูลหลายฐาน โดย Denton & Coysh (2011) ได้ทำการทดสอบการใช้โปรแกรม VuFind 1.0 RC1 ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงผลการสืบค้นข้อมูลแบบใหม่ ด้วยวิธีการ Usability testing เพื่อทดสอบการใช้และนำผลการทดสอบไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการใช้งานจริง โดยทดสอบนักศึกษา ระดับปริญญาตรี 8 คน และระดับปริญญาโท 2 คน และสอบถามคำถาม 14 ข้อเกี่ยวกับรูปแบบการแสดงผล และทำการสังเกตการใช้งานจริงในระหว่างการทดสอบ นอกจากนี้ยังมีการสอบถามความคิดเห็นแบบออนไลน์จากผู้ใช้จำนวน 75 คน และนำผลจากการสอบถามไปเทียบเคียงกับผลการทดสอบการใช้โปรแกรม ผลจาก

การศึกษาทั้งการทดสอบการใช้โปรแกรมและการสอบถามความคิดเห็นพบว่า ผู้ใช้ชอบรูปแบบการแสดงผล VuFind มากกว่ารูปแบบการแสดงผลรูปแบบเดิม

ในปี 2010 ห้องสมุดมหาวิทยาลัย Portland State University เมืองพอร์ตแลนด์ รัฐโอเรกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการค้นข้อมูลและการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดบนหน้าเว็บไซต์ผ่านโทรศัพท์มือถือ ข้อมูลต่างๆประกอบด้วย เวลาปิด-เปิดห้องสมุด สถานที่ตั้งของห้องสมุด ช่องทางในการค้นรายการทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ช่องทางในการตรวจสอบรายการหนังสือที่ยืมหรือการยืมต่อหนังสือ ช่องทางในการเข้าถึงบริการอ้างอิงต่างๆ และบริการสำหรับการจองใช้คอมพิวเตอร์ในห้องสมุด “Find a Computer” โดยคัดเลือกนักศึกษา 12 คนที่ใช้โทรศัพท์มือถือยี่ห้อและรุ่นที่แตกต่างกันเข้าร่วมโครงการเพื่อศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าว สามารถทำงานต่างๆเหล่านี้ได้สำเร็จลุล่วงตามที่ต้องการหรือไม่ ได้แก่ ค้นหาวันเวลาที่ห้องสมุดเปิด-ปิดบริการ ค้นหารายชื่อหนังสือ (Title search) และตรวจสอบสถานภาพของหนังสือเล่มนั้นว่ามีในห้องสมุดหรือมีผู้ยืมหรือไม่ ตรวจสอบรายการหนังสือที่ยืมจากช่องทาง “My Account” สามารถใช้ Chat references ได้หรือไม่ และสามารถค้นหาบทความวิชาการจากฐานข้อมูล EBSCOhost Academic Search Complete ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ (Pendell & Bowman, 2012, pp.49-50) และการทดสอบครั้งนี้เป็นการประเมินจากคุณลักษณะหลายด้านของโปรแกรม ได้แก่ ด้านความสวยงามของหน้าเว็บไซต์ ความยากง่ายในการใช้งาน ประสิทธิภาพของระบบที่ดูจากเวลาที่ใช้ในการค้นข้อมูล ประสิทธิภาพจากผลลัพธ์ที่ค้นได้ว่าตอบสนองความต้องการของผู้ค้นหรือไม่ ดูความผิดพลาดของระบบว่ามีมากน้อยเพียงใด และความพึงพอใจที่ผู้ใช้มีต่อโปรแกรม ผลจากการทดสอบการใช้งานในครั้งนี้พบว่า โทรศัพท์มือถือยี่ห้อต่างกันและระบบปฏิบัติการที่ต่างกันมีผลโดยตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อประสบการณ์ของผู้ใช้ในการเข้าใช้เว็บไซต์

Miller, Vogh, & Jennings (2013) ได้ทดสอบการใช้โปรแกรมประยุกต์ UWEC mobile ที่ได้รับการพัฒนาโดยบริษัท Boopsie, Inc. เพื่อการให้บริการต่างๆรวมทั้งการสืบค้นรายการทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน (University of Wisconsin-Eau Claire) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 7 คนจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมด 244 คน ทดสอบการใช้โปรแกรมบน iPad 2 ทั้งบนระบบปฏิบัติการ iOS และ Android และระบบปฏิบัติการอื่น โดยการตอบคำถาม 4 ประเภทจำนวน 74 คำถามได้แก่ คำถามแบบตัวเลือก 9 ข้อ คำถามปลายเปิด 16 ข้อ คำถามประเภทใช่หรือไม่ใช่ 31 ข้อ และคำถามเพื่อการลงมือปฏิบัติ 18 ข้อ ผลจากการศึกษาพบว่า ห้องสมุดควรคัดเลือกทรัพยากรและคุณลักษณะพิเศษที่กำหนดไว้ในโปรแกรมประยุกต์อย่างรอบคอบและให้ครบถ้วน เพราะเท่าที่ปรากฏมีเพียงข้อมูล เวลาเปิด-ปิดทำการของห้องสมุด ข้อมูลการติดต่อกับห้องสมุด และการสืบค้นทรัพยากรต่างๆของห้องสมุด ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีพึงพอใจการใช้บริการสืบค้นข้อมูล และการเชื่อมโยงไปยังฐานข้อมูลภายนอกที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้ยังพบว่า interface ที่ปรากฏบนโปรแกรมประยุกต์บนมือถือใช้งานได้ง่ายกว่าและมีทางเลือกในการใช้งานมากกว่าการใช้จากหน้าเว็บไซต์ห้องสมุด และผู้มีความต้องการในการใช้โปรแกรมประยุกต์บนมือถือเพื่อการค้นข้อมูลการวิจัยระดับลึกมากกว่าต้องการใช้เพื่อค้นหาคำตอบทั่วไป

Tsiaousis & Giaglis (2014) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรม (Effectiveness) เพื่อประเมินความครบถ้วนสมบูรณ์ของผลลัพธ์ที่สืบค้นได้ (Completeness) และความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) ของโปรแกรม และศึกษาประสิทธิผล (Efficiency) เพื่อประเมินความรวดเร็วหรือเวลาที่ใช้ในการค้นหาคำตอบ และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยเน้นให้ความสำคัญที่การใช้โทรศัพท์มือถือ การออกแบบโปรแกรม และที่ตัวผู้ใช้ และผลจากการศึกษาพบว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของผู้ใช้มากกว่าความพึงพอใจของผู้ใช้

Wei, Chang, & Cheng (2015) ศึกษาการใช้โปรแกรมประยุกต์ชื่อ Super Star ที่ได้รับการพัฒนาเพื่อการใช้งานผ่านโทรศัพท์มือถือ ที่ใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัย Chongqing University ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมที่มีชื่อเสียงแพร่หลายและได้รับความนิยมมากที่สุดในสาธารณรัฐประชาชนจีน และยังไม่เคยมีห้องสมุดแห่งใดศึกษาการใช้โปรแกรมนี้มาก่อน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของโปรแกรม และความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อโปรแกรมดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ โดยวิธีการศึกษาใช้การทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ ที่เป็นอาจารย์ นักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทของ Chongqing University จำนวนทั้งสิ้น 12 คน โดยการสอบถามข้อมูลเบื้องต้น (Pre-test) การทดสอบการใช้งาน (Accomplishing tasks) และสอบถามความคิดเห็นภายหลังการใช้งาน (Post-test) รวมทั้งสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อการใช้บริการต่างๆบนแอปพลิเคชันได้แก่ การสืบค้นข้อมูลจากหน้า OPAC หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ และการสืบค้นและการอ่านทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์อื่นๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆของห้องสมุดและข้อมูลส่วนตัวอื่นๆได้แก่ ข้อมูลการยืม และการยืมต่อหนังสือ บริการยืมระหว่างห้องสมุด ลักษณะการบริการเหล่านี้คล้ายคลึงกับการบริการบนหน้าเว็บไซต์ผ่านคอมพิวเตอร์ ตั้งโต๊ะ ผลจากการศึกษาพบว่า โปรแกรมประยุกต์ Super Star เป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิผล แต่ในด้านประสิทธิภาพควรมีการปรับปรุง สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้พบว่า โปรแกรมนี้มีความชัดเจนน้อยที่สุดเนื่องจากคำอธิบายการใช้บริการต่างๆไม่ชัดเจน และสร้างความสับสนให้ผู้ใช้ แต่เป็นโปรแกรมที่มีประโยชน์สูงสุด

Lih-Juan & Hung (2016) ได้ทดสอบการใช้งานเพื่อพัฒนาและประเมินการใช้เว็บไซต์บนมือถือของห้องสมุดมหาวิทยาลัยทางตอนเหนือของไต้หวัน และศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อรูปแบบของหน้าเว็บไซต์ โดยการใช้ usability testing เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของโปรแกรมที่เรียกว่า ADDIE model เริ่มด้วยการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ และศึกษาการค้นข้อมูลในห้องสมุด ซึ่งมีขั้นตอนการทำงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ A (Analysis) หมายถึงการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ที่มีต่อบริการของห้องสมุด D (Design) หมายถึง การออกแบบหน้าเว็บไซต์ D (Development) หมายถึงการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ประเมิน I (Implementation) หมายถึงการติดตั้งระบบหรือการใช้งานเพื่อศึกษาการเข้าถึงข้อมูล และ E (Evaluation) หมายถึงการประเมินระบบ โดยการศึกษาคุณลักษณะด้านต่างๆได้แก่ การเรียนรู้ระบบ การนำเสนอเนื้อหา และประสิทธิผล เป็นต้น โดยให้นักศึกษา 50 คนค้นหาข้อมูลทั้งจากหน้าจอบนโทรศัพท์มือถือเปรียบเทียบกับการค้นหาจากหน้าเว็บไซต์บนคอมพิวเตอร์ และสำรวจความคิดเห็นจากนักศึกษา 336 คนที่มีต่อการเข้าถึงข้อมูล

ต่างๆบนหน้าเว็บไซต์ผ่านโทรศัพท์มือถือ โดยสอบถามด้านการใช้งานง่าย รูปแบบการนำเสนอ และ ประสิทธิภาพ ผลจากการศึกษาพบว่านักศึกษาพึงพอใจการใช้โปรแกรมบนโทรศัพท์มือถือมากกว่าการใช้ผ่าน คอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เพราะมีประสิทธิภาพในการค้นข้อมูลมากกว่าการค้นจากหน้าจอคอมพิวเตอร์

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการทดสอบการใช้งานหรือการประเมินคุณลักษณะด้านต่างๆ ของแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือยังมีน้อยมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งแอปพลิเคชันที่ พัฒนาขึ้นเพื่อการใช้งานในห้องสมุด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาหรือการประเมินการใช้แอปพลิเคชันในงานด้านอื่น ได้แก่

Surathamjanya (2015) ได้ประเมินผลการใช้แอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บ เล็ต ในวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบน แท็บเล็ต วิชาภาษาอังกฤษ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยแอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บ เล็ต วิชาภาษาอังกฤษ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแอปพลิเคชันสำหรับสอน คำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บเล็ตวิชาภาษาอังกฤษ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสขนาดใหญ่ของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คนโดยการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า 1) แอป พลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บเล็ต วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 78.93/79.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดย ใช้แอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บเล็ตวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 3) ความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บเล็ต วิชาภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมาก

Muangpool & Intharasombat (2016) ได้ทดสอบประสิทธิภาพแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์ และเพื่อทดสอบประสิทธิภาพแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษที่ได้พัฒนาขึ้น โดยให้ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และมีประสบการณ์การสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 30 คน ได้นำแอปพลิเคชันไป ทดลองสอนนักเรียน และภายหลังการทดลองใช้งาน ได้ใช้แบบสอบถามวัดความคิดเห็นที่มีต่อแอปพลิเคชันนี้ ผลการศึกษาพบว่าแอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 บน ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีความสมบูรณ์ครบตามขอบเขตการพัฒนา สำหรับความคิดเห็นของครูผู้สอน

โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก กล่าวโดยสรุป แอปพลิเคชันสื่อการสอนศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้งานเพื่อการเรียนการสอน

(2) การสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการใช้โปรแกรม

นอกจากการทดสอบการใช้โปรแกรมจากการได้ใช้งานจริงจากผู้ใช้งานกลุ่มเล็กในสภาพแวดล้อมต่างๆแล้ว เพื่อให้การประเมินแอปพลิเคชันมีความครบถ้วนสมบูรณ์ในทุกมิติ จึงควรสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้อื่นๆในภาพรวมที่มีต่อการใช้ออปพลิเคชัน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาดังนี้

Karim, Darus, & Hussin (2006, pp.35-51) ได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 206 คนจากคณะวิชา 2 คณะ ได้แก่ คณะเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ จำนวน 111 คน และคณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 95 คน จากมหาวิทยาลัยของรัฐ 2 แห่งในประเทศมาเลเซีย เพื่อสำรวจพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และสอบถามการรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือและโปรแกรมประยุกต์ที่พัฒนาเพื่อการใช้บริการในห้องสมุด ได้แก่ การตรวจสอบรายการหนังสือที่มีการยืม การแจ้งหนังสือเกินกำหนดส่งคืน การแจ้งเตือนค่าปรับ การแจ้งเตือนก่อนถึงกำหนดส่งคืนหนังสือ การยืมต่อหนังสือ บริการค้นคว้าอ้างอิง บริการหนังสือใหม่ แจ้งข่าวห้องสมุด ค้นข้อมูลจาก OPAC หรือฐานข้อมูลต่างๆ และติดต่อกับบรรณารักษ์เพื่อรับคำแนะนำ เป็นต้น ใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถามโดยการสอบถามประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุดและการใช้โทรศัพท์มือถือ เช่น ความถี่ในการใช้ห้องสมุด วัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุด การใช้บริการบนมือถือ รูปแบบการใช้ห้องสมุด การรับรู้บริการต่างๆของห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือ ความเต็มใจที่จะใช้บริการของห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือ ผลจากการศึกษาพบว่า การรับรู้ของนักศึกษาที่เกี่ยวกับบริการต่างๆของห้องสมุดเป็นไปในด้านบวก และนักศึกษาส่วนใหญ่เต็มใจที่จะใช้บริการของห้องสมุดบนโทรศัพท์มือถือ และพึงพอใจในการใช้บริการเหล่านั้น

เดือนมีนาคม 2010 ศูนย์บริการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเอดินบะระ ได้สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอดินบะระ (University of Edinburgh) จำนวน 1,989 คนที่มีต่อบริการของห้องสมุดบนโทรศัพท์มือถือ หลังจากนั้นอีกประมาณ 7 เดือน โครงการ UX2.0 ได้ติดตามสำรวจความคิดเห็นจากนักศึกษา 1,716 คนเพิ่มเติมโดยเน้นในส่วนการบริการของห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือโดยใช้เวลา 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นในเดือนมกราคม 2011 ได้มีการสำรวจติดตามอีกครั้ง โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 11 คน ที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี 6 คน และระดับบัณฑิตศึกษา 5 คน วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้นอกจากเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยเอดินบะระโดยตรงแล้วยังเป็นประโยชน์กับห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่นเพื่อพัฒนาบริการของห้องสมุดและศึกษาความต้องการของผู้ใช้ ผลจากการศึกษาพบว่า เดิมห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอดินบะระ ไม่มีบริการที่พัฒนามบนโทรศัพท์มือถือ และภายหลังการศึกษาพบว่านักศึกษาสนใจที่จะเข้าถึงแหล่งข้อมูลและบริการต่างๆของห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือ รวมทั้งทราบด้วยว่านักศึกษาสนใจจะใช้บริการใดบ้างหากห้องสมุดมีบริการดังกล่าว โดยบริการที่นักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ค้นหารายการหนังสือ ค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ ตรวจสอบรายการหนังสือที่ยืม ตรวจสอบรายการหนังสือสำรอง เป็นต้น นอกจากนี้ นักศึกษายังเห็นว่าบริการของห้องสมุดอื่นๆเช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนาสเตต

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเอดินบะระ และพวกเขาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าที่มหาวิทยาลัยจะมีบริการเช่นนี้บ้าง (Paterson & Low, 2011)

Chang (2013) ศึกษาพฤติกรรมและสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จำนวน 363 คน ที่มีต่อแบบจำลองทฤษฎีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology: UTAUT) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการศึกษาข้อมูล 4 ประเด็น ได้แก่ ลำดับที่ 1 ประเด็นความคาดหวังในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ (Performance Expectancy) ลำดับที่ 2 คือปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) ลำดับที่ 3 คือปัจจัยด้านการคาดหวังในการใช้งาน (Effort Expectancy) ลำดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการใช้งาน (Attitude Toward of Use) ผลจากการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าโปรแกรมประยุกต์ UTAUT ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีศักยภาพสูงมาก และมีความสำคัญสำหรับผู้ใช้ในการเข้าถึงบริการและทรัพยากรต่างๆของห้องสมุด และปัจจัยด้านต่างๆทั้ง 4 ด้านข้างต้นเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการใช้โปรแกรมประยุกต์

Pazur (2014) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักวิทยาศาสตร์ที่สถาบัน Rudjer Boskovic Institute เมืองซาเกรบ ประเทศโครเอเชีย ที่มีต่อการบริการและทรัพยากรของห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือ จำนวน 285 คน โดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเอง และใช้โทรศัพท์เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และเพื่อการสืบค้นสารสนเทศ ได้แก่ ใช้เพื่ออ่านหนังสือและวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ใช้เพื่อการตรวจสอบข้อมูล และเพื่อการค้นอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้มีบางที่ใช้เพื่อการรับส่งอีเมล ใช้โทรศัพท์ และใช้ถ่ายรูป เป็นต้น และร้อยละ 64 ของผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ห้องสมุดพัฒนาบริการและทรัพยากรของห้องสมุดให้สามารถเข้าถึงได้อย่างเหมาะสมผ่านโทรศัพท์มือถือ

Pu, Chiu, Chen, & Huang (2015) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อระบบบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ (Mobile library service system) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติไถหนัน (National University of Tainan Library) ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ที่พัฒนาระบบปฏิบัติการ Android เพื่อพัฒนาและประเมินคุณภาพด้านต่างๆของระบบ และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบ โดยข้อมูลประกอบด้วย ประวัติห้องสมุด ขาวห้องสมุด การตรวจสอบรายการหนังสือที่ยืม การแสดงรายการหนังสือใหม่ เวลาปิด-เปิดห้องสมุด แผนที่ห้องสมุด และช่องทางในการสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ภายหลังการติดตั้งระบบและเปิดโอกาสให้มีการใช้งานแล้ว ผู้วิจัยได้ประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ของระบบและสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยการสอบถามความคิดเห็นและประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จำนวน 300 คนของมหาวิทยาลัยแห่งชาติไถหนัน จากคำถามทั้งหมด 28 ข้อ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ 2) คุณภาพของข้อมูลที่บริการผ่านโทรศัพท์มือถือในประเด็นความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลและการใช้งานง่าย 3) คุณภาพของระบบในประเด็นความเสถียรหรือความคงที่ (stable) ของระบบ 4) คุณภาพการบริการในประเด็นประสิทธิภาพและใช้เวลาในการค้นหาข้อมูล ความต่อเนื่องในการใช้งานต่อไปภายหลังการทดลองใช้ว่าผู้ใช้ตั้งใจจะใช้ระบบนี้ต่อไปหรือไม่ 5) ระดับ

ความพึงพอใจภายหลังการใช้งาน และ 6) คุณประโยชน์ที่ได้รับในประเด็นการรับรู้ถึงประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้นภายหลังการใช้ระบบบริการนี้ เช่น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ผลจากการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นไปในด้านบวก และมีความสัมพันธ์กับสถานะการใช้ประเด็นที่ว่าระบบช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการใช้งาน เช่น ช่วยลดเวลาในการค้นหาหนังสือ และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างรวดเร็ว และมีความเห็นว่าจะยังคงใช้โปรแกรมนี้เพื่อเข้าถึงบริการและแหล่งข้อมูลต่างๆของห้องสมุดต่อไป และมีความเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีการแนะนำหรืออบรมการใช้บริการโปรแกรมนี้ให้กับผู้ใช้เป็นการส่วนตัวเพิ่มมากขึ้น และปรับปรุง function การใช้งานให้ง่าย จะเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของผู้ใช้และทำให้ผู้ใช้เต็มใจที่จะใช้บริการระบบนี้ต่อไป

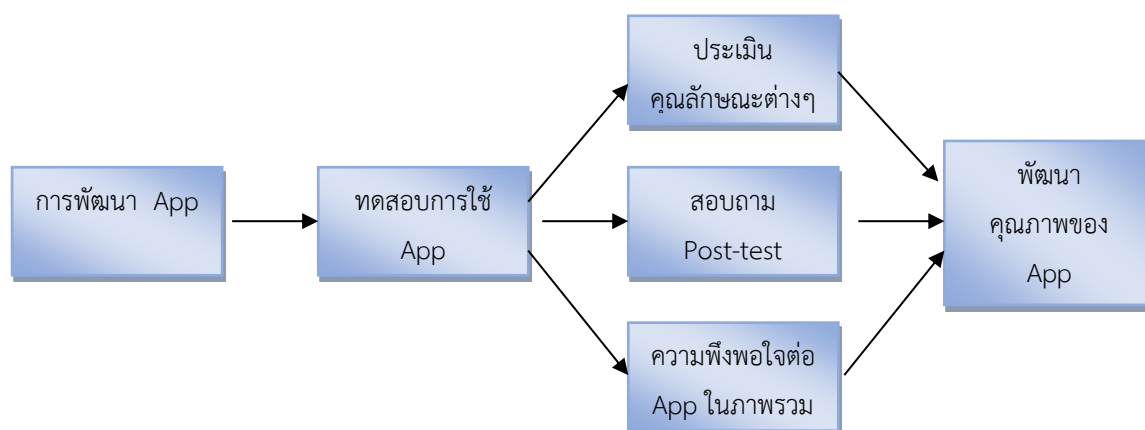
สำหรับในประเทศไทยมีการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการใช้งานในห้องสมุดไม่มากนัก รวมทั้งมีการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นเพื่อการใช้งานในห้องสมุดไม่มากเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่ใช้งานทั่วไปได้แก่

สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Sairos, 2016) ได้พัฒนาแอปพลิเคชันระบบให้ความช่วยเหลือการใช้บริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม บนอุปกรณ์พกพาแบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักวิทยบริการกับผู้ใช้บริการ เพื่อเป็นระบบถามตอบและเก็บรวบรวมคำถามที่เป็นประโยชน์ในการให้บริการ รวมไปถึงการเชื่อมโยงกับระบบห้องสมุดอัตโนมัติ เพื่อตรวจสอบรายการการยืมคืนหนังสือด้วย โดยพัฒนาด้วยเครื่องมือ Android Studio ใช้โปรแกรม MySQL ในการจัดการฐานข้อมูล ใช้ภาษา PHP ในการสร้างส่วนเชื่อมต่อผู้ใช้และติดต่อกับฐานข้อมูล รวมทั้งติดต่อกับระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และประมวลผลบนระบบปฏิบัติการ Ubuntu Linux Server ในส่วนของผู้ใช้บริการสามารถเข้าใช้งานได้ผ่านแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ โดยติดตั้งผ่าน Google Play Store รวมทั้งสามารถเข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์ได้ด้วย จากการใช้งานระบบให้ความช่วยเหลือการใช้งานบริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามดังกล่าว พบว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักวิทยบริการและผู้ใช้บริการเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว โดยมีการใช้งานจากอุปกรณ์สมาร์ทโฟนร้อยละ 91.67 และใช้งานจากอุปกรณ์แท็บเล็ตร้อยละ 8.33 มีความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านความเหมาะสมในการแสดงผลร้อยละ 77.08 ด้านประสิทธิภาพและความรวดเร็วของระบบร้อยละ 81.25 ด้านการใช้งานง่ายร้อยละ 83.33 ด้านการจัดการหมวดหมู่คำถามร้อยละ 83.33 และภาพรวมที่มีต่อการใช้งานระบบร้อยละ 79.17

กรอบแนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่าในการพัฒนาระบบ จำเป็นต้องมีการทดสอบการใช้งาน และสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อโปรแกรม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงใช้กรอบทฤษฎีเกี่ยวกับการทดสอบการใช้งาน หรือ Usability testing และใช้กรอบแนวคิดของ Jakob Nielsen (2012) นักคอมพิวเตอร์ชาวเดนมาร์ก ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการทดสอบการใช้เว็บ (Web

usability) โดยได้ผสมผสานเข้ากับแนวคิดและรูปแบบการศึกษาวิจัยของ Wei, Chang, & Cheng (2015) และปรับปรุงแนวการทดสอบให้เหมาะสมกับการใช้งานในห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยทดสอบการใช้งาน และสอบถามความคิดเห็นในการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary เพื่อประเมินคุณลักษณะด้านต่างๆ จากกลุ่มเป้าหมาย 12 คน และสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมในภาพรวมจากกลุ่มตัวอย่าง 164 คน ดังนี้

การทดสอบการใช้โปรแกรม (Usability testing) ขั้นตอนการทดสอบเริ่มดำเนินการภายหลังติดตั้งโปรแกรม โดยการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาระบวนการรับรู้ (Cognitive) และการแก้ปัญหา (Problem solving behaviors) มากกว่าการสอบถามความคิดเห็นหรือความรู้สึก จึงไม่จำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก โดยทั่วไปการวิจัยลักษณะนี้มักใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 5 คนและไม่เกิน 20 คน (Travis 2011, 2) เช่นเดียวกับ Nielsen (2012, 2) ที่เห็นว่าการทดสอบการใช้งาน (Usability testing) จากกลุ่มตัวอย่างเพียง 5 คนก็ทำให้ผู้วิจัยสามารถพบปัญหาต่างๆ ของระบบได้เช่นเดียวกับการใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ จากเหตุผลดังกล่าวในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นอาจารย์นักวิจัย และนิสิตระดับต่างๆ สังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 12 คน ประกอบด้วย อาจารย์และนักวิจัย 2 คน นิสิตระดับปริญญาตรี 5 คน ระดับปริญญาโท 3 คน และปริญญาเอก 2 คน โดยเป็นผู้ที่ใช้โทรศัพท์มือถือแบบ Smartphone ที่มีระบบปฏิบัติการ iOS จำนวน 6 คน และ Android จำนวน 6 คน และเป็นผู้ที่เคยใช้

บริการและทรัพยากรทุกประเภทของห้องสมุด โดยใช้วิธีการ Usability testing ตามรูปแบบวิธีวิจัยของ Wei, Chang and Cheng (2015, 340) ที่ศึกษาการใช้โปรแกรมประยุกต์บนโทรศัพท์มือถือในมหาวิทยาลัย Chongqing University สาธารณรัฐประชาชนจีน ประยุกต์เข้ากับแนวคิด Usability testing ของ Nielsen (2012, 2) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ก่อนการทดสอบ ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียด วัตถุประสงค์ และวิธีการทดสอบให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจ ชัดเจน พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนการติดตั้งและ download โปรแกรม

2. กลุ่มเป้าหมายทดสอบการใช้บริการแต่ละประเภทเพื่อศึกษาคุณลักษณะต่างๆของโปรแกรม ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ (Accessibility) ความชัดเจนและจดจำง่าย (Clarity / Memorability) การใช้งานง่าย (Ease of use) ประสิทธิภาพของระบบ (Efficiency) ข้อผิดพลาดจากการทดลองใช้โปรแกรม (Error) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ประโยชน์ของบริการ (Usefulness) และความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อบริการ (Satisfaction) และบันทึกการใช้บริการและกิจกรรมต่างๆผ่านโทรศัพท์มือถือ ทั้งบนระบบปฏิบัติการ iOS และ Android ดังนี้ 1) Library notifications ข้อความแจ้งเตือนกำหนดส่งคืนหนังสือ แจ้งเตือนการค้นหาหนังสือ และแจ้งรายการหนังสือใหม่ 2) BorrowedList ตรวจสอบและแสดงรายการหนังสือที่ยืม 3) Find MyBook ค้นหาตำแหน่งหนังสือบนชั้น และระบบการแจ้งเตือน 4) J Social Sciences อ่านและ download บทความจากวารสารสังคมศาสตร์ 5) PolSci Author ผลงานวิชาการของอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ 6) Hot Titles ตรวจสอบรายชื่อหนังสือเด่น 7) e-Reserve บริการจองห้องประชุมออนไลน์ 8) e-Delivery บริการยืม-คืนหนังสือระหว่างห้องสมุด 9) Book@YourWish แนะนำหนังสือ 10) e-Resources ค้นหาหรือ download แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และ Link เชื่อมต่อไปยังห้องสมุดอื่น 11) LibGuide แนะนำบริการห้องสมุด 12) AskUS ติดต่อบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และ 13) Facebook ติดตามข่าวสารห้องสมุดผ่าน Facebook โดยใช้แบบทดสอบที่เรียกว่า “Accomplishing tasks” และผลจากการทดสอบการใช้งานจริงด้วย Accomplishing tasks ดังกล่าว สามารถตอบคำถามในวัตถุประสงค์ข้อ 1 ประเมินคุณลักษณะของโปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary

3. ภายหลังทดสอบการใช้ระบบแล้ว ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในภาพรวม ด้วยแบบสอบถาม (Pos-test) จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 คนที่มีต่อการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary เพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการต่างๆของห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ ผ่านโปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary

การสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในภาพรวม ภายหลังทดสอบการใช้งานจริง และสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง 12 คน และปรับปรุงแก้ไขระบบเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้เปิดให้ผู้ทั่วไปสามารถเข้าใช้โปรแกรม และหลังจากนั้นประมาณ 2 เดือน ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจในภาพรวมจากการใช้บริการต่างๆของห้องสมุดผ่านโปรแกรมประยุกต์ (mLibrary application services) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 164 คนหรือร้อยละ 10 ของจำนวนนิสิตระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอกทั้งหลักสูตรปกติ และหลักสูตรนานาชาติ และอาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย จำนวน 1,644 คน (ข้อมูลจากสำนักงานการทะเบียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2558 ภาคปลาย) และผลจากการศึกษานี้เพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ข้อ 3

ในการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science for Windows) version 22.0 ในการคำนวณและอาศัยการแปลความตามแบบของ Vanichbuncha (2003, p. 453) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา และแปลผลเป็นดังนี้

1. แบบทดสอบการให้บริการแต่ละประเภท (Accomplishing tasks) ได้ค่าเท่ากับ .967 แสดงว่าแบบทดสอบมีความเชื่อถือได้มาก เพราะค่า .967 เป็นบวกและมีค่าใกล้ 1
2. แบบสอบถาม (Post-test) ได้ค่าเท่ากับ .876 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้มาก เพราะค่า .876 เป็นบวกและมีค่าใกล้ 1
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ (Questionnaire) ได้ค่าเท่ากับ .904 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้มาก เพราะค่า .904 เป็นบวกและมีค่าใกล้ 1

การสรุปและอภิปรายผล

(1) คุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของโปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary

ผลจากการทดสอบการใช้งานจริงเพื่อประเมินคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของโปรแกรม PolSci mLibrary พบว่า

1. ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ (Accessibility) ประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่าสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการของห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ได้สะดวกในระดับมากที่สุดมี 10 ประเภทได้แก่ Book@YourWish ($\bar{X} = 4.64$) รองลงมาได้แก่ Find MyBook ($\bar{X} = 4.58$) BorrowedList ($\bar{X} = 4.50$) J Social Sciences ($\bar{X} = 4.50$) และ facebook ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ สำหรับบริการที่เข้าถึงได้ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าบริการอื่นได้แก่ e-Resources ($\bar{X} = 3.50$)
2. ชื่อบริการมีความชัดเจน จดจำได้ง่าย (Clarity/Memorability) ประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่าชื่อมีความชัดเจน จดจำง่าย ได้แก่ BorrowedList ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมาได้แก่ e-Delivery ($\bar{X} = 4.70$) และ facebook ($\bar{X} = 4.67$) ตามลำดับ สำหรับชื่อของบริการที่ผู้ใช้เห็นว่าชัดเจนน้อยกว่าบริการอื่นได้แก่ e-Reserve ($\bar{X} = 3.88$)
3. ใช้งานง่าย (Ease of use) สำหรับประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่าใช้งานง่ายที่สุดได้แก่ Find MyBook ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาได้แก่ BorrowedList ($\bar{X} = 4.50$) J Social Sciences ($\bar{X} = 4.42$) Hot Titles ($\bar{X} = 4.42$) และ facebook ($\bar{X} = 4.42$) สำหรับบริการที่ใช้งานยากกว่าบริการอื่น ได้แก่ e-Resources ($\bar{X} = 3.33$)
4. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดได้แก่ BorrowedList ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาได้แก่ e-Delivery ($\bar{X} = 4.60$) และ Find MyBook ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ สำหรับบริการที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่าบริการอื่นได้แก่ e-Resources ($\bar{X} = 3.42$)

5. ข้อผิดพลาดของระบบ (Error) ประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่าระบบมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุดได้แก่ AskUs ($\bar{X} = 1.42$) รองลงมาได้แก่ facebook ($\bar{X} = 1.58$) และ Find MyBook ($\bar{X} = 1.67$) ตามลำดับ สำหรับบริการที่ระบบมีข้อผิดพลาดสูงกว่าบริการอื่นได้แก่ PolSci Author ($\bar{X} = 2.00$) และ e-Reserve ($\bar{X} = 2.00$)

6. ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้ผลลัพธ์ถูกต้องครบถ้วนตามที่ต้องการ ได้แก่ BorrowedList ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาได้แก่ Book@YourWish ($\bar{X} = 4.45$) และ e-Reserve ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ และบริการที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่าบริการอื่นได้แก่ LibGuide ($\bar{X} = 3.50$)

7. ประโยชน์ของบริการ (Usefulness) สำหรับด้านประเภทบริการที่ผู้ใช้เห็นว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด ได้แก่ e-Delivery ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมาได้แก่ Book@YourWish ($\bar{X} = 4.73$) Library Notifications ($\bar{X} = 4.67$) BorrowedList ($\bar{X} = 4.67$) และ Find MyBook ($\bar{X} = 4.67$) ตามลำดับ สำหรับบริการที่เป็นประโยชน์น้อยกว่าบริการอื่นได้แก่ LibGuide ($\bar{X} = 3.58$)

8. ความพึงพอใจที่มีต่อบริการ (Satisfaction) ประเภทบริการที่ผู้ใช้พึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ BorrowedList ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาได้แก่ Book@YourWish ($\bar{X} = 4.64$) Find MyBook ($\bar{X} = 4.50$) และ Hot Titles ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ สำหรับบริการที่ผู้ใช้พึงพอใจน้อยกว่าบริการอื่นได้แก่ LibGuide ($\bar{X} = 3.58$)

ผลจากการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่าบริการแต่ละประเภทมีคุณลักษณะสำคัญที่โดดเด่นในแต่ละด้านแตกต่างกันดังนี้ Book@YourWish เป็นบริการที่มีคุณลักษณะเด่นด้านความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ (Accessibility) ส่วน BorrowedList เป็นบริการที่มีจุดเด่นหลายด้านได้แก่ ชื่อบริการมีความชัดเจนจดจำง่าย (Clarity/Memorability) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) มีประสิทธิผล (Effectiveness) และเป็นบริการที่น่าพึงพอใจที่สุด (Satisfaction) ส่วน Find MyBook เป็นบริการที่ใช้งานง่ายที่สุด (Ease of Use) AskUS เป็นบริการที่มีข้อผิดพลาดของระบบน้อยที่สุด (Error) และ e-Delivery เป็นบริการที่เป็นประโยชน์ที่สุด (Usefulness)

(2) ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้โปรแกรม PolSci mLibrary ในภาพรวม

จากการประเมินคุณลักษณะด้านต่างๆ 8 ด้านของโปรแกรม PolSci mLibrary ในภาพรวม พบว่าคุณลักษณะเด่นที่สุดของโปรแกรมนี้คือ คุณลักษณะด้านที่เป็นประโยชน์ โดยผู้ใช้เห็นว่าเป็นโปรแกรมที่เป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$) รองลงมาเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่มีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและการบริการ (Accessibility) ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) นอกจากนี้ยังเป็นโปรแกรมที่น่าพึงพอใจ (Satisfaction) ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) และเป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ (Efficiency) ($\bar{X} = 4.33$) ระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน กล่าวคือใช้เวลาในการค้นและจำนวนครั้งในการคลิกน้อย ส่วนคุณลักษณะด้านความง่ายในการใช้งาน (Ease of use) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) และด้านความชัดเจนของชื่อที่เข้าใจและจดจำง่ายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และเป็นโปรแกรมที่มีข้อผิดพลาดของระบบในระดับน้อยที่สุด (Error) ($\bar{X} = 1.80$)

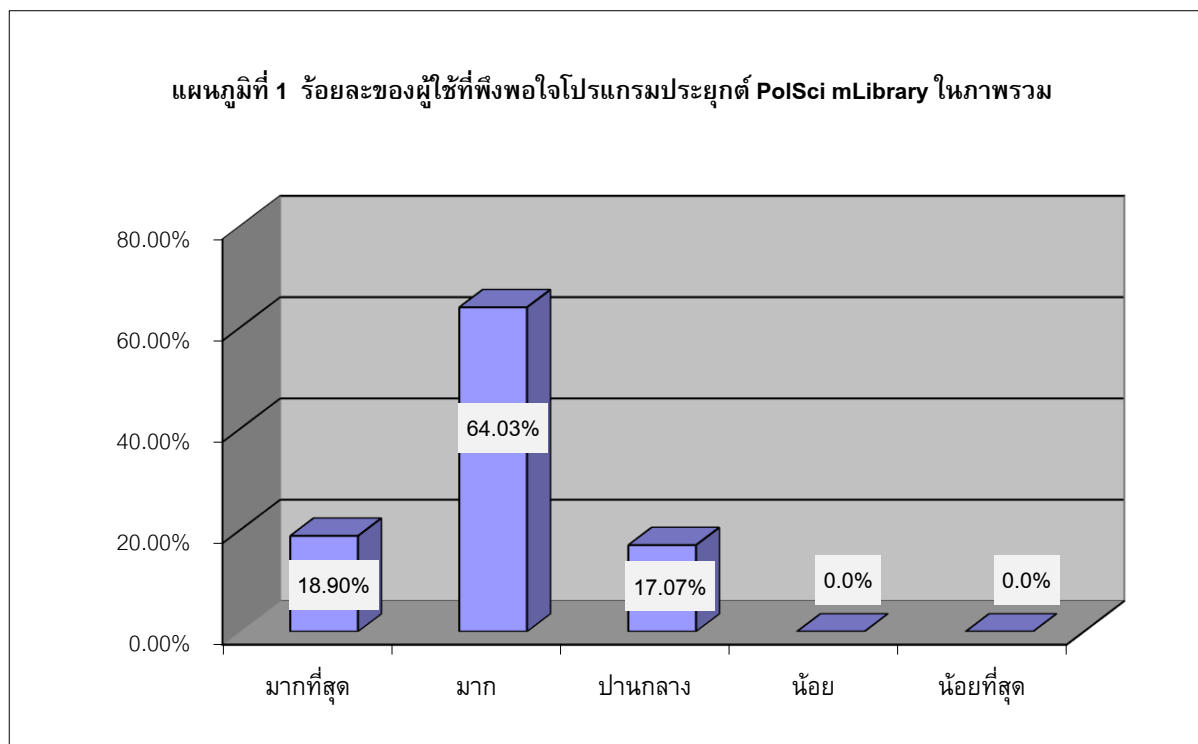
ตารางที่ 1: ความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะด้านต่างๆของโปรแกรมในภาพรวม

คุณลักษณะของโปรแกรม	ลำดับที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ประโยชน์ของบริการ (Usefulness)	1	4.83	0.373	มากที่สุด
ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ (Accessibility)	2	4.67	0.471	มากที่สุด
ความพึงพอใจที่มีต่อบริการ (Satisfaction)	3	4.50	0.500	มากที่สุด
ประสิทธิภาพ (Efficiency) (เวลาในการค้น และจำนวนคลิก)	4	4.33	0.745	มากที่สุด
ความง่ายในการใช้งาน (Ease of use)	5	4.08	0.493	มาก
ประสิทธิผล (Effectiveness) (ได้ผลลัพธ์ถูกต้องครบถ้วน)	5	4.08	0.493	มาก
ข้อมูลบริการมีความชัดเจน เข้าใจและจดจำได้ง่าย (Clarity/Memorability)	5	4.08	0.493	มาก
ข้อผิดพลาดของระบบ (Error)	8	1.80	0.872	น้อยที่สุด

จากการศึกษาความพึงพอใจในภาพรวมที่มีต่อการใช้โปรแกรม PolSci mLibrary พบว่า โดยรวมผู้ใช้พึงพอใจโปรแกรมนี้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05 / S.D. = 0.582$) และเมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจแต่ละระดับพบว่า ผู้ใช้จำนวนมากที่สุด 105 คน (จากจำนวนที่สอบถาม 164 คน) หรือร้อยละ 64.03 พึงพอใจระดับมาก รองลงมาจำนวน 31 คน หรือร้อยละ 18.90 พึงพอใจระดับมากที่สุด และผู้ใช้จำนวน 28 คน หรือร้อยละ 17.07 พึงพอใจระดับปานกลาง ดังนี้

ตารางที่ 2: ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้โปรแกรมประยุกต์ PolSci mLibrary ในภาพรวม

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับความพึงพอใจ					จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	แปลความ
	5	4	3	2	1				
ผู้ใช้โปรแกรมประยุกต์	31	105	28	0	0	164	4.05	0.582	มาก

(3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการใช้ PolSci mLibrary

โดยรวมผู้ใช้พึงพอใจ PolSci mLibrary ในระดับมากและมากที่สุด และเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่เป็นประโยชน์และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ครบถ้วน ดังนั้นจึงมีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไม่มากเพียงร้อยละ 13.41 (จำนวน 22 คนจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 164 คน) ได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้ทราบว่าห้องสมุดมีโปรแกรม PolSci mLibrary ควรมีการปรับปรุง user interface เพื่อให้รูปแบบทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ควรมีการแจ้งเตือนเฉพาะวันที่มีหนังสือถึงกำหนดส่งคืนและแจ้งก่อนล่วงหน้า 1 วัน ควรมีคำอธิบายสั้นๆเกี่ยวกับเนื้อหาของหนังสือในบริการ Hot titles และควรมีข้อความประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวสารห้องสมุดให้ผู้ใช้ทราบด้วยรูปแบบที่ทันสมัยสวยงาม

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

1. ปัจจุบันมีการใช้โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลาย และจากพัฒนาการด้านเทคโนโลยีของโทรศัพท์มือถือและของโปรแกรมประยุกต์ ทำให้โทรศัพท์มือถือสามารถใช้งานได้หลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากเพื่อประโยชน์ในการพูดคุยสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องสมุดที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อเป็นการบริการเชิงรุกและสร้างภาพลักษณ์ที่โดดเด่นให้กับห้องสมุดโดยเฉพาะห้องสมุดใหญ่ๆที่มีศักยภาพทั้งด้านกำลังคนและงบประมาณ ที่ไม่ควรนิ่งเฉยหรือทำงานเฉพาะงานประจำของห้องสมุดแบบเดิมๆเท่านั้น แต่ควรคิดค้นนวัตกรรมและใช้ประโยชน์จาก

คุณสมบัติของโทรศัพท์มือถือเพื่อให้เป็นอุปกรณ์หรือเครื่องมือประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดได้อย่างสะดวกและทุกที่ทุกเวลา โดยการคิดค้นรูปแบบการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ให้สวยงาม ทันสมัย ใช้งานง่าย เพื่อก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2. ควรให้ความสำคัญกับการทดสอบการใช้งานควบคู่กันไปกับการพัฒนาระบบ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประเมินว่าโปรแกรมประยุกต์ที่พัฒนาขึ้นนั้นตอบสนองความต้องการของผู้ใช้หรือไม่และในระดับใด แม้ในปัจจุบันการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการศึกษาค้นคว้าสารสนเทศและการบริการต่างๆในห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก แต่เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากโปรแกรมเหล่านั้นตอบสนองความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด จึงควรมีการประเมินผลควบคู่กันไปกับการพัฒนาระบบซึ่งมีรูปแบบและวิธีการในการประเมินหลากหลาย อย่างเช่นที่ Nielsen (2012, 3) ได้ให้ความเห็นว่า “แม้ผลิตภัณฑ์นั้นจะมีรูปร่างหน้าตาสวยงามแต่หากผู้ใช้ไม่ได้รับความสะดวก หรือเกิดความผิดพลาดจากการใช้งานอันเกิดจากการพัฒนาระบบ ก็เรียกได้ว่าขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นระบบหรือโปรแกรมที่ดีจึงควรได้รับการออกแบบเพื่อสนับสนุนการใช้งานและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้มากกว่าออกแบบโดยเน้นความสวยงามหรือการใช้งานโดยไม่คำนึงถึงผู้ใช้ เพราะในที่สุดผลิตภัณฑ์หรือโปรแกรมนั้นจะไม่ได้รับความนิยมและไม่มีผู้ใช้” เช่นเดียวกับ Battleson, Booth and Wintrop (2001, 196-197) ที่เห็นว่าการประเมินและทดสอบระบบเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยได้ทดสอบการใช้โปรแกรม (usability testing) ในการประเมินประสิทธิภาพและความยากง่ายในการใช้เว็บไซต์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งบัฟฟาโล (University at Buffalo) รัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะเห็นว่าเป็นวิธีการที่นอกจากช่วยให้ทีมออกแบบระบบซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ วิศวกร ซอฟต์แวร์ นักออกแบบรวมถึงทีมผู้บริหาร สามารถปรับปรุงรูปแบบของเว็บไซต์ตามความต้องการหรือตามความคิดเห็นของผู้ใช้แล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยประเมินคุณลักษณะด้านต่างๆของเว็บไซต์ได้เป็นอย่างดีอีกด้วยโดยการสอบถามจากผู้ใช้งานจริง Shieh and Liu (2010) ตรวจสอบข้อมูลด้านต่างๆของผู้ใช้เพื่อประเมินการใช้เว็บไซต์ด้วยเทคนิควิธีต่างๆ เช่น การทดสอบการใช้โปรแกรม การใช้เทคนิคการคิดออกเสียง (Think-aloud-TA) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้แบบสอบถาม ส่วน Iqbal and Warraich (2012) และ Islam and Tsuji (2011) ใช้แบบสอบถามในการประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้ที่มีต่อรูปแบบและการใช้เว็บไซต์ และ Pendell and Bowman (2012) และ Yeh and Fontenelle (2012) ได้ใช้วิธี Usability testing เพื่อทดสอบการใช้เว็บไซต์ห้องสมุดผ่านโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะใช้รูปแบบหรือวิธีการในการประเมินแบบใด ผู้ที่คิดค้นและพัฒนาระบบควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบควบคู่ไปกับการประเมิน เช่นเดียวกับที่ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งภายหลังการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ “PolSci mLibrary” แล้วได้มีการทดสอบและประเมินการใช้งานเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ โดยมีรูปแบบการศึกษาการใช้งานจริง การสอบถามความคิดเห็นในภาพรวมที่มีต่อคุณลักษณะด้านต่างๆของโปรแกรม และการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้

3. ในการทดสอบการใช้งานไม่เพียงทดสอบประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบเท่านั้น แต่ควรมีการศึกษาด้านอื่นๆให้ครบถ้วนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้นและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น ยิ่งกว่านั้นการสนับสนุนให้มีการทดสอบระบบ ยังเป็นการส่งเสริมให้

ผู้ใช้แต่ละคนสนใจที่จะเข้าใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น และเป็นการยกระดับคุณภาพการบริการของห้องสมุดให้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Application of Chiang Mai University Library. (2015, November 23-29). **Chiang Mai University Weekly News**, 10(48), 1. Retrieved November 8, 2019. http://library.cmu.ac.th/prcorner/sites/default/files/images2559/10-49_23-29%E0%B8%9E%E0%B8%A258.pdf
- Battleon, B., Booth, A., & Weintrop, J. (2001). Usability testing of an academic library website: A case study. **The Journal of Academic Librarianship**, 27(3), 188-198.
- Bridges, L., Rempel, H., & Griggs, K. (2010). Making the case for a fully mobile library web site: from floor maps to the catalog. **Reference Services Review**, 38(2), 309-320.
- Chaimin, K. (2014). Android and IOS applications for CMU e-Theses and CMU e-Research. **PULINET Journal**, 1(1), 38-44. [In Thai]
- Chang, C. (2013). Library mobile applications in university libraries. **Library Hi Tech**, 31(3), 478-492.
- Denton, W., & Coysh, S.J. (2011). Usability testing of VuFind at an academic library. **Library Hi Tech**, 29(2), 301-319.
- Iqbal, M., & Warraich, N.F. (2012). Usability evaluation of an academic library website: A case of the University of the Punjab. **Pakistan Journal of Information Management and Libraries**, 13(1), 1-11.
- Islam, M.A., & Tsuji, K. (2011). Evaluation of usage of university websites in Bangladesh. **Journal of Library & Information Technology**, 31(6), 469-479.
- Kaewnium, K. et al. (2014). The book hunter: mobile application for identifying the location of library information resources. **PULINET Journal**, 1(1), 55-60.
- Karim, N. S. A., Darus, S. H., & Hussin, R. (2006). Mobile phone applications in academic library services: a students' feedback survey. **Campus-Wide Information Systems**, 23(1), 35-51.
- KKU Parasite hunt. (2016). Retrieved November 8, 2019. <https://cascap.kku.ac.th/kku-cascap-app/>
- Lih-Juan, C., & Hung, W. (2016). Usability and evaluation of a library mobile web site. **The Electronic Library**, 34(4), 636-650.
- Meet Libby: the one-tap reading app from your library. (2017, July 17). Retrieved November 8, 2019. <http://www.quickpconline.com/pc/mobile-device/apps/tk-park-libby-by-overdrive/>
- Miller, R. F., Vogh, B. S., & Jennings, E.J. (2013). Library in an app: testing the usability of Boopsie as a mobile library application." **Journal of Web Librarianship**, 7(2), 142-153.

- Muangpool, T., & Intharasombat, O. (2016). **Performance evaluation of instructional media in topic English vocabulary on android operating system for primary students grade 1**. In *The 3rd ed. National Conference on 2nd ed. Decade: Research Integration, Knowledge Management and Sustainability, June 17, 2016*. Nakhonratchasima College, Nakhon Ratchasima.
- Negi, D.S. (2014). Using mobile technologies in libraries and information centers. *Library Hi Tech*, 31(5), 14-16.
- Nielsen, J. (2012). Usability 101: introduction to usability. Retrieved March 27, 2018. <https://www.nngroup.com/articles/usability-101-introduction-to-usability/>
- Nowlan, G. (2013). Going mobile: creating a mobile presence for your library. *New Library World*, 114(3-4), 142-150.
- Pasur, I. (2014). Attitude of the Rudjer Boskovic Institute's Scientists to the small screen mobile devices library services: a user survey. *Library Hi Tech*, 32(4), 628-644.
- Paterson, L., & Low, B. (2011). Student attitudes towards mobile library services for smartphones. *Library Hi Tech*, 29(3), 412-423.
- Pendell, K. D., & Bowman, M.S. (2012). Usability study of a library's mobile website: an example from Portland State University." *Information Technology and Libraries*, 31(2), 45-62.
- Pu, Y., Chiu, P., Chen, T., & Huang, Y. (2015). The design and implementation of a mobile library APP system. *Library Hi Tech*, 33(1), 15-31.
- Sairos, A. (2016). MSU help desk application. *PULINET Journal*, 3(3), 45-53. [In Thai]
- Shieh, J.C., & Liu, C.F. (2010). The usability evaluation study of the university library websites. *Journal of Educational Media and Library Science*, 47(2), 163-198.
- Sukpinyo, P., Purimpaiboon, P., & Chankaew, W. (2018). UP LIB an alternative for the new generation. *PULINET Journal*, 5(3), 15-24. [In Thai]
- Sukwichai, W., & Thempornsinsin, J. (2018?). No time to go to library use MSU LibraryGo.App. Retrieved November 8, 2019. <http://pulinet2019.buu.ac.th/Documentation/Proceeding/Oral/IT/11.pdf>
- Surathamjanya, R. (2015). The result of using application for teaching English vocabulary on tablet in English subject for Prathomsuksa 2 students in Ratchaburi Educational Service Area 2. Master's Thesis, Graduate School, Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Tanjaro, K., & Chinbordee, P. (2014). Application "RSU Library eBook. *RSU Library Journal*, 20(2), 111-125.
- Travis, D. (2011). 4 forgotten principles of usability testing. Retrieved January 8, 2016.

<http://www.userfocus.co.uk/articles/4-forgotten-principles-of-usability-testing.html>.

Tsiaousis, A.S., & Giaglis, G.M. (2014). Mobile websites: usability evaluation and design.

International Journal of Mobile Communications, 12(1), 29-55.

Vanichbuncha, K. (2003). *Using SPSS for Windows for data analyzing*. 6th ed. Bangkok:

Department of Statistics, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University.

Wallace, S., Reid, A, Clinciu, D., & Kang, J. (2013). Culture and the importance of usability attributes.

Information Technology & People, 26(1), 77-93.

Wei, Q.Y., Hou, G.N., & Hou, R. (2013). A study on practical and developing status of Chinese mobile libraries: based on the investigation of 985 academic and provincial public libraries. ***Library***, (1), 114-117.

Wei, Q., Chang, Z., & Cheng, Q. (2015). Usability study of the mobile library app: an example from Chongqing University. ***Library Hi Tech***, 33(3), 340-355.

Yeh, S.T., & Fontenelle, C. (2012). Usability study of a mobile website: The Health Sciences Library, University of Colorado Anschutz Medical Campus, experience. ***Journal of the Medical Library Association***, 100(1), 64-68.

Yong, K., Hye, K.K., Ee-gyeong, K., & Geon, K. (2014). Archival information services based on social networking services in a mobile environment: a case study of South Korea. ***Library Hi Tech***, 32(1), 28-49.

Zhang, D, & Adipat, B. (2005). Challenges, methodologies, and issues in the usability testing of mobile applications. ***International Journal of Human Computer Interaction***, 18(3), 293-308.

.....

การจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

ภาวิณี แสนชนม์¹ นันทิพย์ วิภาวิน² จันทนา เวชโอสถศักดิ์³ และพฐุ คุตศรีพิทักษ์⁴

Received: 28/08/2019; Revised: 4/11/2019; Accepted: 29/12/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 54 คนคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน 17 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย คือรูปแบบ Indigo WORK-NET ประกอบด้วย การจัดการสารสนเทศแบบกลุ่ม (Information Management by WORKgroup) เน้นการทำงานร่วมกันของเครือข่ายผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Community NETwork) และแหล่งบริการสารสนเทศท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารข้อมูลเปิด เพื่อการเข้าถึงได้ง่ายและมีกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามที่เริ่มจากการถอดบทเรียนจากผู้รู้ การจัดหมวดหมู่เนื้อหาตามกระบวนการผลิต การจัดเก็บและสงวนรักษาในคลังสารสนเทศดิจิทัล การจัดทำคู่มือการผลิตและจัดจำหน่ายและการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

คำสำคัญ : ผ้าย้อมคราม; รูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

¹รองศาสตราจารย์ สาขาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และนักศึกษาปริญญาเอก

แขนงสารสนเทศศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, pawineesanchon@hotmail.com

²รองศาสตราจารย์ แขนงสารสนเทศศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, namtip.wip@stou.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, peddy.w@gmail.com

⁴อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, patoo.cus@mahidol.ac.th

The Indigo fabric information management in Thailand

Pawinee Sanchon¹, Namtip Wipawin², Chanthana Wech-o-sotsakda³, Patoo Cusripituck⁴

Received: 28/08/2019; Revised: 4/11/2019; Accepted: 29/12/2019

Abstract

This research aimed to (1) study indigo fabric information management of community enterprise groups and indigo fabric information service centers in Thailand; (2) identify factors that influence indigo fabric information management of the community enterprise groups and indigo fabric information service centers in Thailand; and (3) develop a suitable model for such management and services.

The study employed qualitative methods, with in-depth interviews of 54 administrators and staff in 17 organizations. The instrument was semi-structured in-depth interviews, data was analyzed by using inductive content analysis.

The suitable information management of indigo fabric in Thailand called indigo WORK-NET model was developed based on research finding. The model consisted of Information Management by WORKgroup emphasized on working in collaboration with leader community enterprise NETWORKs and local information sources to establish standards of community products and develop open data management for an easy access. The indigo information management process consisted of extracting lessons learned from experts, classification of the information by production procedure, collection and preservation of products in digital repository, writing production and distribution manuals, and dissemination of the information via social networking and indigo fabric information sources.

Keywords: Indigo fabric, indigo fabric information management, community enterprise group

¹ Pawinee Sanchon is Associate Professor, Department of Information Science. Sakonnakorn Rajabhat University, a Ph.D. Candidate, Program in Information Science, Sukhothai Thammathirat Open University

² Namtip Wipawin, Ph.D. is Associate Professor in the Ph.D. Program, Department of Information Science, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University. namtipstou@gmail.com

³ Chantana Wech-osotsakda, Ph.D. is Assistant Professor, Department of Information Science, Faculty of Informatics, Mahasarakam University

⁴ Patoo Cusripituck, Ph.D. is a lecturer in Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

บทนำ

การจัดการสารสนเทศคือแนวคิดในการจัดระบบสารสนเทศขององค์กร เพื่อให้บุคลากรสามารถใช้ข้อมูลได้สะดวก รวดเร็วและมีสารสนเทศตรงตามความต้องการ และเพื่อให้แน่ใจว่าสารสนเทศที่จำเป็นถูกจัดเก็บและค้นคืนได้ การจัดการสารสนเทศจึงต้องใช้การจัดระบบสารสนเทศในการจัดเก็บ ประมวลผลและเผยแพร่ เป็นการพัฒนาระบบ คลังความรู้และทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน มุ่งสู่การพัฒนา นวัตกรรม และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ผ้าครามหรือผ้าย้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้จากธรรมชาติไร้สารเคมีเจือปน เส้นใยที่ใช้ในการทอทำจากใยฝ้าย นำมาดัดลวดลายตามเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ก่อนนำไปย้อมในน้ำครามที่สกัดจากใบคราม จึงทำให้ผ้าย้อมครามได้รับความนิยมเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ ดังนั้นสารสนเทศผ้าย้อมครามจึงหมายถึงความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ภูมิปัญญาเรื่องผ้าย้อมจากสีธรรมชาติ ตั้งแต่ กระบวนการผลิตเส้นใยเพื่อใช้ในการทอ กระบวนการผลิตสีครามเพื่อใช้ในการย้อมผ้าและการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามเพื่อจัดจำหน่าย ปัจจุบันผ้าย้อมครามได้รับความนิยมมากขึ้นเพราะผลิตภัณฑ์จากผ้าย้อมครามผลิตจากวัตถุดิบที่ได้จากธรรมชาติเช่น ฝ้าย ไหม และนำมาดัดย้อมให้เป็น ลวดลายสวยงามตาม เอกลักษณ์ของพื้นที่ สามารถสร้างรายได้ต่อปีประมาณ 700 ล้านบาท (Office of Commercial Affairs Sakon Nakhon, 2018)

แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามเป็นองค์การด้านผ้าย้อมครามที่มีหน้าที่รวบรวม จัดเก็บและให้บริการเผยแพร่สารสนเทศและถ่ายทอดความรู้เรื่องผ้าย้อมครามตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง จำแนกได้ 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามเกิดจากการรวมกลุ่มกัน ของชาวบ้านที่มีความรัก ห่วงแหน และต้องการฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าย้อมคราม และภาครัฐได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนและ 2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนผ้าย้อมคราม หรือแหล่งการเรียนรู้ผ้าย้อมคราม เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนผ้าย้อมคราม ซึ่งทั้งสองแห่งมีจุดประสงค์อย่างเดียวกันคือ เพื่ออนุรักษ์ พัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าย้อมคราม อย่างยั่งยืน

จากการศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าย้อมครามทำให้พบว่าผ้าย้อมครามได้รับความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและตรงกับความต้องการของผู้บริโภค (Phupaka, S, 2015) ที่นิยมและชื่นชอบสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและสินค้ารักษ์ธรรมชาติแต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามอย่างเป็นระบบ ข้อมูล สารสนเทศ ผ้าย้อมครามยังกระจัดกระจายตามภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะด้าน เช่น ด้านการพัฒนา กระบวนการ ผลิตเส้นใย ฝ้าย ไหม หรือต้นครามรับผิดชอบโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์รับผิดชอบโดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวง มหาดไทย การพัฒนา ด้านการตลาดและผลิตภัณฑ์รับผิดชอบโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัด กระทรวงพาณิชย์ และการพยายามผลักดันสินค้าผ้าย้อมครามให้ได้มาตรฐาน GI (Geography Indicator) รับผิดชอบโดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (BEDO) องค์การมหาชน เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีสถาบันการศึกษาทำงานวิจัย เกี่ยวกับการยกระดับ ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ให้ได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความ หลากหลายให้ตรงกับ ความต้องการของตลาด

และผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดปัญหาข้อมูล สารสนเทศผ้าย้อมครามการจัดกระจาย ขาดการจัดการอย่างเป็นเอกภาพและเป็นระบบ การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศผ้าย้อมครามไม่ทันต่อ ความต้องการในการใช้ ใช้เวลานานในการสืบค้นสารสนเทศผ้าย้อมครามและต้องตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูล สารสนเทศ ก่อนนำไปใช้งาน ได้จริง การจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามอย่างเป็นระบบและพร้อมใช้งานจะช่วยยกระดับกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน เพราะสารสนเทศผ้าย้อมครามจะถูกจัดเก็บอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และสืบค้น ได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผ้าย้อมครามอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและแพร่หลายช่วยยกระดับ ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการของตลาด ลดช่องว่างในการติดต่อ ซื้อขายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดการสารสนเทศ อย่างเป็นระบบจึงมีความสำคัญ ต่อการคงอยู่อย่างยั่งยืนของภูมิปัญญาผ้าย้อมคราม เพราะจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามคือ เป็นการแสวงหาและรวบรวมสารสนเทศผ้าย้อมคราม การจัดประเภท ผ้าย้อมครามเพื่อจัดหมวดหมู่ การประมวลผลสารสนเทศผ้าย้อมครามเพื่อจัดทำระบบ การสงวนรักษา สารสนเทศผ้าย้อมคราม การบริการและเผยแพร่สารสนเทศผ้าย้อมคราม (Sukhothai Thammathirat Open University. 2014; Boonyakanchana, C., 2014) ดังนั้น ระบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามที่ดีและสารสนเทศที่พร้อมใช้งานจึงมีความสำคัญและจำเป็นในการสร้างกระบวนการผลิตที่มีมาตรฐาน การบริหารจัดการการตลาด การสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการทอผ้าย้อมคราม นอกจากนี้การรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อต่อยอดการศึกษาวิจัย พัฒนาและยกระดับสู่นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเป็นการถ่ายทอด ความรู้แก่ชนรุ่นหลัง ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดอาชีพอย่างยั่งยืน

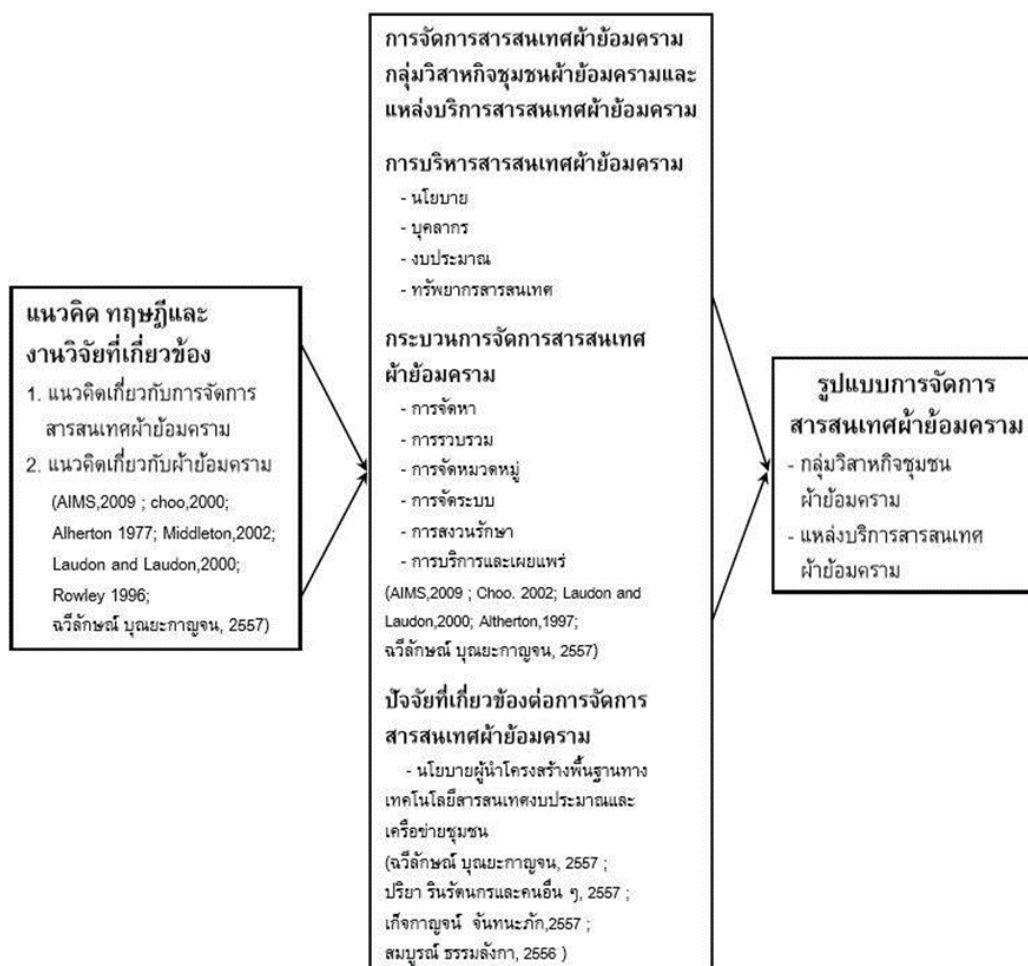
การศึกษา “การจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม” ทำให้การพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าย้อมครามให้มีความต่อเนื่องโดยมีรากฐานจากการจัดการสารสนเทศที่เหมาะสมสามารถแข่งขัน กับนานาชาติและเป็นแนวทางในการผลักดันให้เกิดการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ทุกภูมิภาคอย่างมีทิศทางที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพประเทศไทยสามารถขับเคลื่อน ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. การจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย
3. พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอน การศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การปริทัศน์องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าย้อมคราม การอนุรักษ์ การต่อยอดธุรกิจชุมชนและงานศิลปะ แนวคิดด้านการจัดการสารสนเทศและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดกลุ่มประชากรการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเกี่ยวกับผ้าย้อมครามซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายผ้าย้อมคราม ผู้ปฏิบัติและผู้ใช้สารสนเทศผ้าย้อมคราม คือ

1.1.1 ผู้บริหารที่จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่จดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจ ผู้บริหารจากกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่ดูแลการรับรอง สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และผู้บริหารจากกระทรวงพาณิชย์ที่ดูแลผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ได้จากวิธีการสโนว์บอล (Snowball)

1.1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามในประเทศไทยที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน 2 ครั้งขึ้นไป ตั้งแต่ พ.ศ.2559 - พ.ศ.2560 จำนวน 7 จังหวัด คือ จังหวัดกาฬสินธุ์ มุกดาหาร นครพนม สกลนคร อุดรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ (Department of Agricultural Extension, Community Enterprise Promotion Division, 2016) รวมทั้งหมด 44 กลุ่มกลุ่มละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 132 คน

1.1.3 แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามที่มีบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามจำนวน 5 แห่ง แห่งละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 17 กลุ่มประกอบด้วย

1.2.1 ผู้บริหารจากกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทยที่ และผู้บริหารจากกระทรวงพาณิชย์ที่ ผู้บริหารจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 3 คนได้มาจากการเลือกแบบ สโนว์บอล (Snowball Sampling)

1.2.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามในประเทศไทย จำนวน 7 จังหวัด มีเกณฑ์การคัดเลือก จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ ได้รับการยอมรับและยกย่องจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน เช่น ได้รับการรับรอง สินค้าผลิตภัณฑ์มาตรฐานสินค้าชุมชน 5 ดาว (OTOP) ซึ่งประกอบด้วย

1) จังหวัดสกลนคร มีทั้งหมด 27 กลุ่ม คัดเลือกแบบเจาะจง 5 กลุ่ม ที่ได้รับการรับรอง สินค้าผลิตภัณฑ์มาตรฐานสินค้าชุมชน (OTOP) 5 ดาว

2) จังหวัดอุดรธานี จำนวน 10 กลุ่ม คัดเลือกแบบเจาะจง 2 กลุ่ม ที่ได้รับการรับรองสินค้าผลิตภัณฑ์มาตรฐานสินค้าชุมชน (OTOP) 5 ดาว

3) จังหวัดกาฬสินธุ์ มุกดาหาร นครพนม อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ คัดเลือกแบบเจาะจงจังหวัดละ 1 กลุ่ม จากการดำเนินกิจกรรมการผลิตผ้าย้อมครามต่อเนื่อง โดยมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนระหว่างปี พ.ศ.2559 - พ.ศ.2560 2 ครั้งขึ้นไป (จดทะเบียน ครั้งละ 2 ปี)

1.2.3 แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์คราม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ศูนย์การเรียนรู้ผ้าย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จ.สกลนคร ศูนย์แสดง ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ย้อมคราม บ้านดงยางพรพิบูลย์ จ.อุดรธานี ศูนย์ทอผ้าย้อมคราม บ้านดอยกอย จ.สกลนคร และ ศูนย์การเรียนรู้ผ้าจาก และการย้อมสีครามธรรมชาติ จ.แพร่

2. ระยะที่ 2 ศึกษาการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เนื้อหาแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมิน เพื่อนำไป สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมี แนวคำถาม ดังนี้ ข้อมูลเบื้องต้นสภาพการบริหารสารสนเทศผ้าย้อมคราม สภาพกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้า ย้อมครามประกอบด้วยข้อคำถาม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

2.1.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือเสนออาจารย์ ที่ปรึกษา นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน ตรวจสอบคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องด้านโครงสร้างและภาษา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ สารสนเทศ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าย้อมครามจำนวน 2 คน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย นำเครื่องมือไปกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 12 กลุ่มและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม จำนวน 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 17 กลุ่ม และใช้วิธีวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย ดีความ สรุปประเด็นข้อค้นพบ โดยแบ่งเนื้อหาเป็นสองส่วน คือ สภาพการ จัดการสารสนเทศ ผ้าย้อมครามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศ ผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและแหล่งบริการสารสนเทศ ผ้าย้อมครามในประเทศไทยและกำหนดคำสำคัญตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย

2.3 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลการวิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) (Chantavanich, S.,2004) 3 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 ด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านบุคคล ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหาร สมาชิก นักวิจัย หากเปลี่ยนผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลที่ได้จะมีความ สอดคล้อง ตรงกันหรือไม่

2.3.2 ด้านผู้วิจัย เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนผู้สัมภาษณ์จากนักวิจัย และ เปลี่ยนเป็นผู้ช่วยนักวิจัย 3 คน เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ตรงกันหรือไม่

2.3.3 ด้านวิธีการ เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีคือ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม ผลที่ได้เหมือนเดิมหรือไม่

2.4 สรุปข้อมูลเพื่อยืนยันตรวจสอบข้อมูล และพิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล

3. ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามที่เหมาะสมต่อ วิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ยกย่องรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและแหล่งบริการ สารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทยโดยรวบรวมผลการวิจัยในประเด็นที่ได้จากข้อค้นพบจากการวิจัยใน ระยะที่ 1 และ 2 และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ความเชื่อมโยงและความ สอดคล้องของข้อมูล เพื่อยกย่องเป็น รูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้า ย้อมคราม

3.2 พิจารณารูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิพากษ์รูปแบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จำนวน 8 คน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสารสนเทศ 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าย้อมครามจำนวน 2 คน ตัวแทนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม 2 คน และตัวแทนจากแหล่งบริการสารสนเทศ 2 คน

3.2.1 นำผลการสนทนากลุ่มมาปรับปรุง พัฒนา เป็นรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

3.2.2 การประเมินความเหมาะสม เพื่อยืนยันรูปแบบ โดยใช้แบบประเมิน ความเหมาะสมรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย เพื่อหาคำตัดสินความสอดคล้อง หรือค่า IOC (Index of Consistency) และเป็นการยืนยันและหาค่าความเหมาะสม โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าย้อมคราม ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการแหล่งบริการสารสนเทศและผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อค้นพบเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

1.1 สภาพด้านการบริหารสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม มีนโยบายการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่ายเพื่อเพิ่มยอดขาย ด้านบุคลากรมีผู้นำกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มช่วยกันในการบริหารจัดการ และมีผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับผ้าย้อมครามเป็นที่ปรึกษาโดยผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรมต่อการผลิตผ้าย้อมคราม มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ คิดค้น นวัตกรรมใหม่ ๆ สมาชิก มีความรู้ มีความสามารถในการออกแบบลวดลายผ้าและพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และมีทัศนคติที่ดี งบประมาณส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนของสมาชิกกลุ่ม การสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่าย และทรัพยากรสารสนเทศส่วนใหญ่อยู่ในรูปเอกสาร วิทยุทัศน์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และวัสดุจริง

1.2 สภาพด้านการบริหารสารสนเทศของแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม มีนโยบายเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศผ้าย้อมครามเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและเพื่อเผยแพร่ บริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม มีบุคลากรประกอบด้วยผู้บริหารหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำ เสียสละ ท่วงเท ซื่อสัตย์เจ้าหน้าที่หรือสมาชิก มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ การรับบริจาค การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ส่วนทรัพยากรสารสนเทศ เป็นหนังสือเอกสาร งานวิจัย วิทยุทัศน์ เว็บไซต์ อีบุ๊ก (E-book) ฐานข้อมูลผ้าย้อมครามและวัสดุจริง

1.3 สภาพด้านกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมครามส่วนใหญ่มีการจัดหาสารสนเทศเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าย้อมคราม และการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลในรูปแบบหนังสือ แผ่นพับ สมุดบันทึก รูปภาพ สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก วิกิพีเดีย และ แผ่นซีดี บริการและเผยแพร่ สารสนเทศผ้าย้อมคราม ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก และไลน์

1.4 กระบวนการจัดการสารสนเทศของแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามมีการจัดหาสารสนเทศงานวิจัยเกี่ยวกับผ้าย้อมคราม โดยใช้วิธีการสำเนาข้อมูล และจัดทำขึ้นมาเอง มีการจัดเก็บ และรวบรวมข้อมูลในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อีบุ๊ก เว็บไซต์ วิกิพีเดีย นอกจากนี้ยังมีสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสารงานวิจัย หนังสือ แผ่นพับมีการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เว็บไซต์ อีบุ๊ก วิกิพีเดีย และจัดอบรมสัมมนา มีการสงวนรักษาโดยการจัดทำเป็นฐานข้อมูล สื่อดิจิทัล และวัสดุจริง

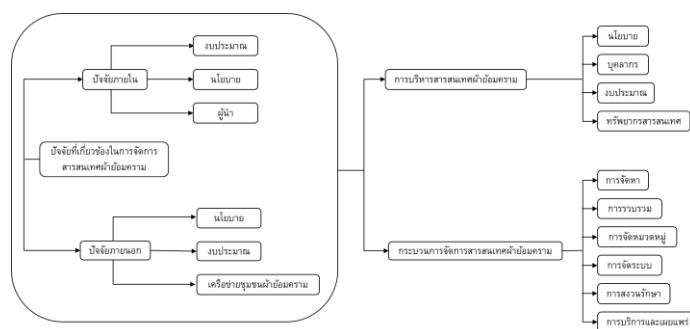
2. ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมคราม และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

2.1 ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม มีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในประกอบด้วยผู้นำ และบุคลากร นโยบาย และกลยุทธ์ และงบประมาณ ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเอื้อให้การจัดการสารสนเทศ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ให้ประสบความสำเร็จ

2.2 ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย นโยบายและกลยุทธ์ ผู้นำและบุคลากร และงบประมาณ ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณ และเครือข่ายชุมชนผ้าย้อมคราม

3. ผลการร่างรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

3.1 ร่างรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม

ภาพที่ 1 การบริหารสารสนเทศผ้าย้อมคราม กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม

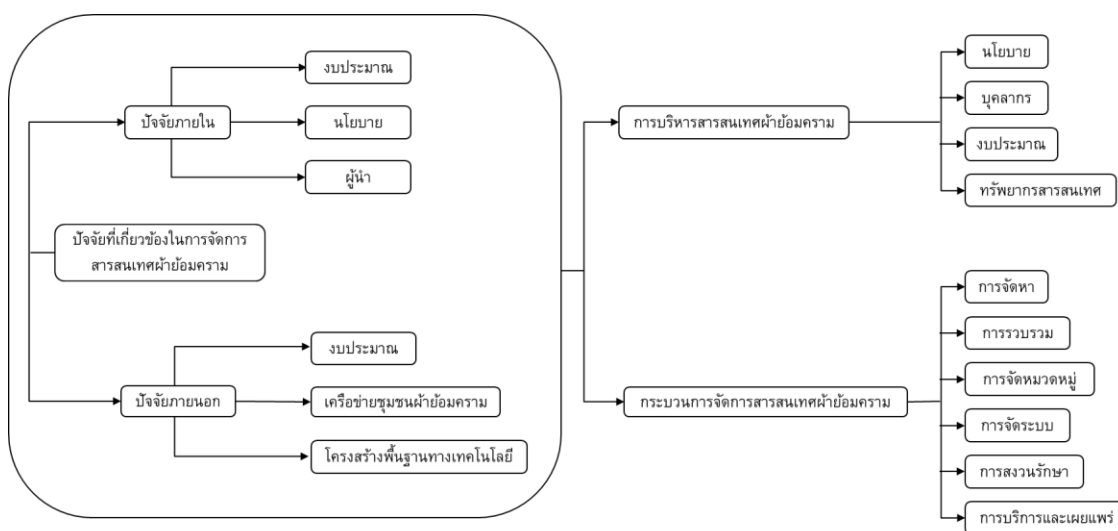
จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า

1. การบริหารสารสนเทศประกอบด้วย (ก) นโยบายนโยบายการจัดการสารสนเทศ ฝ่ายย่อมคราม เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ เพื่อยอดจำหน่าย (ข) บุคลากรประกอบด้วยผู้นำที่ต้องมีทักษะการจัดการสารสนเทศฝ่ายย่อมครามและเทคโนโลยีและการสื่อสาร มีความรู้ด้านการทำธุรกิจเบื้องต้น มีคุณธรรมจริยธรรมต่อการผลิตฝ่ายย่อมคราม มีความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ และสมาชิกต้องมีทักษะการจัดการสารสนเทศฝ่ายย่อมครามและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความรู้ความสามารถในการออกแบบตลาดฝ่ายและพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และมีทัศนคติที่ดี (ค) งบประมาณ ต้องการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดการสารสนเทศฝ่ายย่อมคราม เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่าย (ง) ทรัพยากรสารสนเทศประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ การบันทึกสารสนเทศฝ่ายย่อมครามไว้ในรูปแบบเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ การบันทึกสารสนเทศฝ่ายย่อมครามไว้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัลวัตถุจริงตามกระบวนการผลิตฝ่ายย่อมคราม การผลิต สี และเส้นใยการย้อม การทอ ลวดลาย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

2. กระบวนการจัดการสารสนเทศ (ก) การจัดหาคือจัดทำเองจากการถอด บทเรียนโดยการสังเกต และปฏิบัติจริง (ข) การรวบรวมคือการรวบรวมสารสนเทศตามนโยบาย ตั้งแต่การผลิต สีและ เส้นใย การย้อม การทอลวดลาย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์และเพิ่มยอดขาย (ค) การจัดหมวดหมู่คือจำแนกตามกระบวนการผลิตฝ่ายย่อมครามลวดลายฝ่ายย่อมครามและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (ง) การจัดระบบคือจัดทำระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ฝ่ายย่อมครามฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศฝ่ายย่อมครามและระบบการซื้อขายออนไลน์ จัดทำสื่อดิจิทัลสารสนเทศฝ่ายย่อมครามตามกระบวนการผลิตฝ่ายย่อมคราม (จ) การสงวนรักษาคือจัดเก็บวัตถุจริงตามกระบวนการผลิตฝ่ายย่อมคราม (ฉ) การบริการและเผยแพร่คือประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ โทรศัพท์ วิทยุ แอปพลิเคชัน ศูนย์บริการข้อมูลและฝึกอบรม เพื่อถ่ายทอดสารสนเทศฝ่ายย่อมคราม

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศฝ่ายย่อมคราม ประกอบด้วย (ก) ปัจจัยภายในได้แก่งบประมาณการสนับสนุนจากภาครัฐ จากกรมการพัฒนาชุมชน กองวิสาหกิจชุมชน สถาบันอุดมศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบายได้แก่การจัดทำนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการสารสนเทศฝ่ายย่อมครามโดยใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้นำที่ต้องมีทักษะการจัดการสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเบื้องต้น มีคุณธรรม และจริยธรรม รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (ข) ปัจจัยภายนอกได้แก่นโยบายการกำหนดนโยบายจากภาครัฐในการจัดการสารสนเทศฝ่ายย่อมคราม งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาสารสนเทศฝ่ายย่อมครามจากสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากชีวภาพ หอการค้าจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์การเรียนรู้และการศึกษาตามอัธยาศัย

3.2 ร่างรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

ภาพที่ 2 การจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า

(1) การบริหารสารสนเทศผ้าย้อมครามประกอบด้วย (ก) ด้านนโยบายเพื่อจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดสารสนเทศผ้าย้อมคราม และทำแผนพัฒนาการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม (ข) ด้านบุคลากรได้แก่ ผู้นำต้องมีทักษะการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มีภาวะผู้นำและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเจ้าหน้าที่ ต้องมีทักษะการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มีความรู้ในการทำวิจัย มีความรับผิดชอบ และสมาชิกต้องมีทักษะการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามและเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม (ค) งบประมาณจากภาครัฐต้นสังกัดและจากเครือข่ายผ้าย้อมครามทั้งภาครัฐและเอกชน (ง) ทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วัสดุจริงตามกระบวนการผลิตผ้าย้อมครามคู่มือ เอกสาร วัตถุต้นแบบ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ วัสดุจริง แอปพลิเคชันกลุ่มวิสาหกิจ สร้างคิวอาร์โค้ดในการเข้าถึงสารสนเทศผ้าย้อมคราม

(2) กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ประกอบด้วย (ก) การจัดทำ คือการสำเนา จัดทำเอง ซื้อและขอรับบริจาคสารสนเทศผ้าย้อมครามในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และวัสดุจริง (ข) การรวบรวมการรวบรวมสารสนเทศตามนโยบาย ตั้งแต่การผลิตและเส้นใย การย้อม การทอ ลวดลาย ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของแหล่งผลิตและการจัดจำหน่าย (ค) การจัดหมวดหมู่ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ การรวบรวมสารสนเทศตามนโยบาย ตั้งแต่การผลิตและเส้นใย การย้อม การทอ ลวดลาย ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของ

แหล่งผลิตและการจัดจำหน่าย (ง) การจัดระบบคือจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศผ้าย้อมคราม (จ) การสงวนรักษา ได้แก่จัดทำสื่อวีดิทัศน์ สื่อดิจิทัลและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Document) และวัสดุจริง (ฉ) การบริการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ การจัดทำหลักสูตร ผ้าย้อมคราม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

(3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามประกอบด้วย (ก) ปัจจัยภายใน ได้แก่ งบประมาณจากภาครัฐในการส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถาบันอุดมศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบายจัดทำแผนพัฒนาเพื่อพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาผ้าย้อมครามโดยใช้กลยุทธการมีส่วนร่วมในองค์กรและกลุ่มเครือข่ายผ้าย้อมคราม และผู้นำ

มีภาวะผู้นำ มีทักษะการรู้สารสนเทศสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับเครือข่ายผ้าย้อมครามต่างประเทศได้ (ข) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ งบประมาณจากภาครัฐในการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อพัฒนาแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถาบันอุดมศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายชุมชนผ้าย้อมครามภาครัฐและเอกชน และเครือข่ายต่างประเทศ และโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ มีคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟนที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงระบบโทรศัพท์ 4G

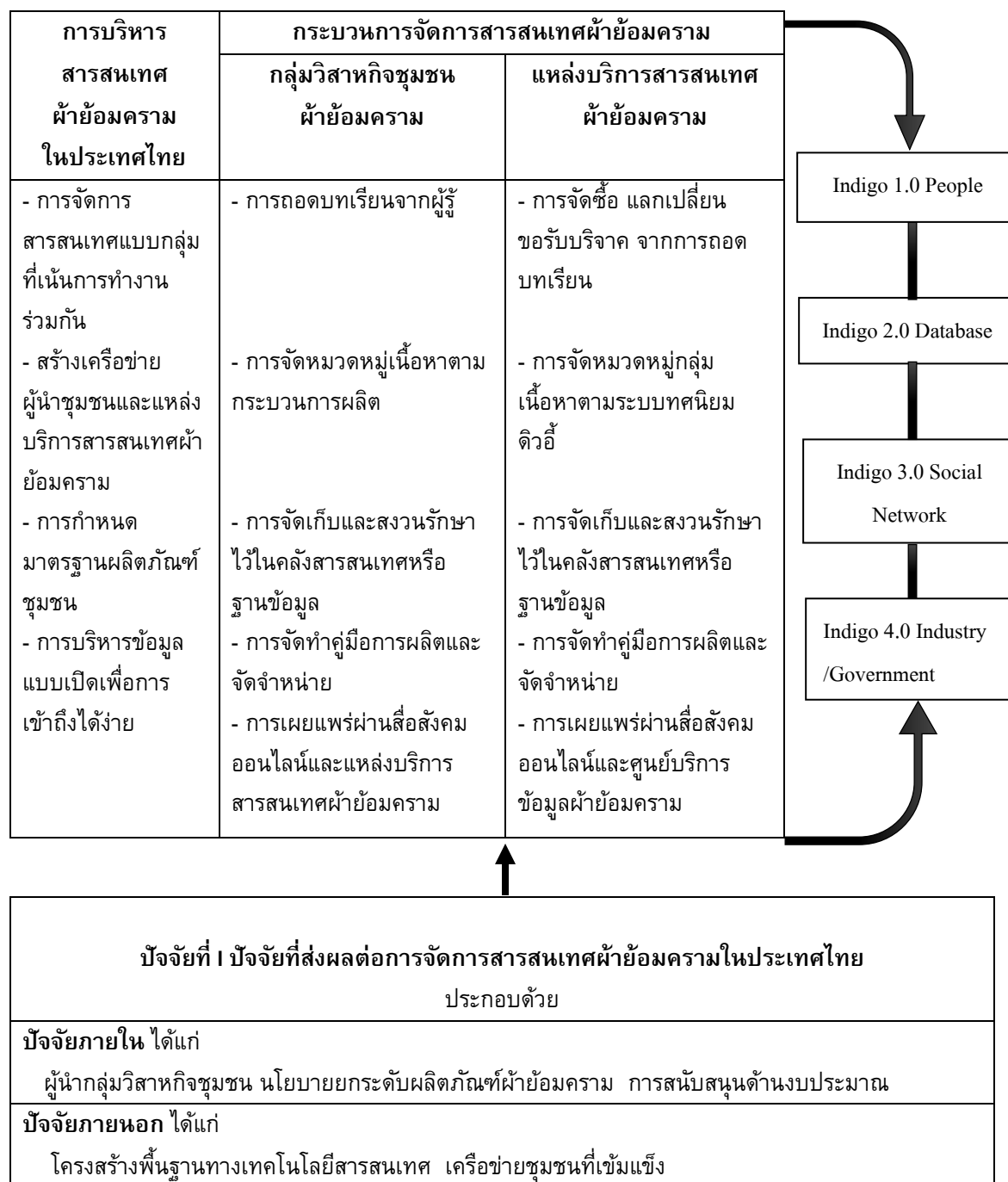
3. ผลการยืนยันรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

3.1 ด้านการบริหารสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย ผลการประเมินผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่ามีเหมาะสม และมีข้อคิดเห็นส่งเสริมสนับสนุนส่วนประกอบแต่ละด้านว่ามีความสำคัญมากส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จได้

3.2 ด้านกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและแหล่งบริการสารสนเทศ ผ้าย้อมครามในประเทศไทย ผลการประเมินผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่ามีเหมาะสม และมีข้อคิดเห็น ส่งเสริมสนับสนุนส่วนประกอบแต่ละด้านว่ามีความสำคัญมากส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จได้

4. ข้อค้นพบใหม่ คือรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทยที่เหมาะสม “Indigo WORK-NET Model” เกิดจากข้อค้นพบการวิจัยผลการยืนยันรูปแบบการจัดการ

สารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทยของผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย (Indigo WORK-NET Model)

จากภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย “Indigo WORK-NET” ซึ่งอธิบายรายละเอียดของรูปแบบได้ ดังนี้

4.1 การบริหารสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย ซึ่งเป็นการจัดการ สารสนเทศแบบกลุ่ม (Information Management by WORKgroup) ที่เน้นการทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (community NETwork) และแหล่งบริการสารสนเทศ ผ้าย้อมคราม การกำหนด มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารข้อมูลเปิดเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย

4.2 กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ซึ่งประกอบด้วย การถอดบทเรียนจากผู้รู้ การจัดหมวดหมู่กลุ่มเนื้อหาตามกระบวนการผลิตผ้า ย้อมคราม การจัดเก็บและสงวนรักษาไว้ในคลังสารสนเทศหรือฐานข้อมูลการจัดทำคู่มือการผลิต และ การจัดจำหน่าย การเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

4.3 กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามของแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม มีการจัดหาโดยการจัดซื้อและเปลี่ยน ขอรับบริจาค และถอดบทเรียน การจัดหมวดหมู่ กลุ่มเนื้อหาตามระบบทศนิยมดิวอี้ การจัดเก็บและสงวนรักษาไว้ในคลังสารสนเทศหรือฐานข้อมูล การจัดทำคู่มือการผลิตและจัดจำหน่าย การเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และแหล่งบริการ สารสนเทศผ้าย้อมคราม

4.4 ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ทักษะการรู้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นโยบาย กลยุทธ์ความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม การสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและการรวมตัวของเครือข่ายชุมชนผ้าย้อมครามที่เข้มแข็งอย่างไรก็ตาม จากรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทยที่เหมาะสมดังที่กล่าวมาแล้วนั้น จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกับนโยบายของภาครัฐเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการจัด การสารสนเทศผ้าย้อมคราม อย่างมีทิศทางและเป็นระบบ ผู้วิจัยได้บูรณาการกับวิสัยทัศน์เชิงนโยบายของรัฐบาลไทยแลนด์ 4.0 จึงต้องมีการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

4.4.1 Indigo 1.0 People หมายถึง บุคคลในเครือข่ายชุมชนผ้าย้อมคราม มีความร่วมมือกันส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมการผลิตผ้าย้อมคราม มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ แบ่งปันภูมิปัญญา ผ้าย้อมคราม พัฒนาสินค้าผ้าย้อมครามให้ได้มาตรฐาน มีผลิตภัณฑ์ทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

4.4.2 Indigo 2.0 Database หมายถึง ระบบฐานข้อมูลผ้าย้อมครามที่มีข้อมูลผ้าย้อมคราม ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ สะดวกในการสืบค้น ด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ สมัยใหม่เข้ามาช่วยในการจัดการ ส่งผลให้มีฐานข้อมูลผ้าย้อมครามพร้อมสมบูรณ์ และสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลผ้าย้อมคราม เกิดการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามที่มีประสิทธิภาพ

4.4.3 Indigo 3.0 Social Network หมายถึง เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เชื่อมโยง ผู้คนในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก เข้าด้วยกัน เกิดการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว สามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ้าย้อมคราม อย่างกว้างขวาง เกิดการพัฒนาผลิตผ้าย้อมคราม ที่หลากหลายและ

ทันสมัย และเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ลดช่องว่าง การตลาดค้าปลีกและค้าส่ง และเกิดช่องทางการจัดจำหน่าย พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ค้าปลีก (E-Commerce)

4.4.4 Indigo 4.0 Industry- Government หมายถึง เครือข่ายอุตสาหกรรม ผ้า ย้อมครามและเครือข่ายรัฐบาล ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันผ้าครามให้เป็นสินค้าเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผ้าคราม จากเศรษฐกิจฐานรากสู่ตลาดการค้าระดับโลก อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการสารสนเทศผ้าครามในประเทศไทย คือรูปแบบ “Indigo WORK-NET” ประกอบด้วย

1. การบริหารสารสนเทศผ้าคราม ประกอบด้วยการจัดการสารสนเทศ แบบกลุ่มเน้นการทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าคราม การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริการข้อมูลเปิดเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการบริหารสารสนเทศผ้าคราม ทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าครามเน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายผ้าคราม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนามุ่งเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวมและเป็นกระบวนการทางสังคม ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ การติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าคราม ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าครามให้เป็นสินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์ คงกลิ่นอายของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปราศจากสารเคมีเจือปน กระบวนการผลิต และการกระจายผลผลิตในชุมชน ต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Kasemsuk, C., 2018) เช่น การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริการข้อมูลเปิดเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย เป็นหน้าที่ ของชุมชนที่จะต้องร่วมกันพิจารณา ดำเนินการ เพื่อการใช้ข้อมูลสารสนเทศผ้าครามที่ถูกต้อง สมบูรณ์ ร่วมกันติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยน ข้อมูลสารสนเทศร่วมกัน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเข้ามาจัดการให้เกิดสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย (Wipawin, N ,2017) ส่งผลให้การบริหารสารสนเทศผ้าคราม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าครามที่เหมาะสม ประกอบด้วย การถอดบทเรียนจากผู้รู้ การจัดหมวดหมู่กลุ่มเนื้อหาตามกระบวนการผลิตการจัดเก็บและสงวนรักษาไว้ในคลังสารสนเทศหรือฐานข้อมูล การจัดทำคู่มือการผลิตและจัดจำหน่ายการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าคราม ส่วนกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าครามแหล่งบริการสารสนเทศผ้าครามที่เหมาะสม ประกอบด้วย การจัดซื้อและแลกเปลี่ยน ขอรับบริจาค และถอดบทเรียน การจัดทำคู่มือกลุ่มเนื้อหาตามระบบทศนิยมดิวอี้ การจัดเก็บและสงวนรักษาไว้ในคลังสารสนเทศหรือฐานข้อมูล การจัดทำคู่มือ การผลิตและจัดจำหน่าย การเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าคราม ทั้งสองกลุ่ม มีลักษณะคล้ายคลึงแต่ที่แตกต่างกัน คือ การจัดหาสารสนเทศผ้าคราม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าครามมีการจัดหาแบบถอดบทเรียนจากผู้รู้ การจัดหมวดหมู่กลุ่มเนื้อหาตามกระบวนการผลิต ส่วน

แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม มีการจัดหาด้วยการจัดซื้อ แลกเปลี่ยน และขอรับบริจาค มีการจัดหมวดหมู่ กลุ่มเนื้อหาตามระบบทศนิยมดิวอี้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากว่ากลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนผ้าย้อมครามมีแนวทางในการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ให้ได้มาตรฐานและเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม และเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ ทางเศรษฐกิจของชุมชน ดังนั้นสารสนเทศที่ได้มา จึงเป็นการถอดบทเรียนจากคนที่มีอายุของชุมชน เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และมีการจัดหมวดหมู่กลุ่มเนื้อหาตามกระบวนการผลิต ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าย้อมครามทุกขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลผลิตได้มาตรฐาน มีรูปแบบที่ตรงกับ ความต้องการของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มยอดขายและมีรายได้เสริมในครัวเรือน แต่แหล่งบริการสารสนเทศ ผ้าย้อมครามเน้นเป็นแหล่งเรียนรู้ จัดเก็บ บริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม จัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ ผ้าย้อมคราม และดำเนินงานแบบสถาบันมีงบประมาณในการดำเนินงาน ดังนั้น การจัดหาจึงใช้วิธีซื้อ แลกเปลี่ยนและขอรับบริจาค และมีการจัดหมวดหมู่กลุ่มเนื้อหาตามระบบทศนิยมดิวอี้ ซึ่งเป็นมาตรฐาน การลงรายการทรัพยากรสารสนเทศที่ง่ายและได้รับความนิยมแพร่หลาย เหมาะสมกับ แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามและแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย

1.1 ด้านการบริหารสารสนเทศผ้าย้อมคราม ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหาร สารสนเทศผ้าย้อมคราม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าย้อมคราม และแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม

1) ด้านการบริหารสารสนเทศผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ควรกำหนดนโยบายเพื่อการผลิตและการจัดจำหน่ายผ้าย้อมคราม และให้ภาครัฐจัดตั้งหน่วยงานเข้าไปร่วมวางแผนการดำเนินงานกับของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามทุกกลุ่ม โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนควรมีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามของชุมชนของตนเองให้มีเอกลักษณ์เป็นของชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจ และจัดจำหน่ายได้มากขึ้น

2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม ควรร่วมกันสร้างผู้นำคนรุ่นใหม่เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าย้อมครามให้คงอยู่กับชุมชน และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเผยแพร่ สารสนเทศผ้าย้อมครามให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นตลอดจนส่งเสริมให้กับสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น และทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการ เผยแพร่สารสนเทศผ้าย้อมครามสู่ความเป็นสากล เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายได้หลากหลาย

1.1.2 แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

1) ควรมีการวางแผนและกำหนดนโยบาย มีการส่งเสริมให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนผ้าย้อมครามให้มากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ การผลิตผ้าย้อมคราม เพื่อส่งเสริมให้เกิดอาชีพในชุมชน และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2) ควรมีการเรียนการสอนและการฝึกอบรมด้านการผลิตผ้าย้อมคราม ให้กับเยาวชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าย้อมคราม และเป็นการเผยแพร่สารสนเทศผ้าย้อมครามอีกทางหนึ่ง

3) ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้กับแหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมครามให้มากขึ้น เพื่อการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดหา รวบรวม จัดเก็บสารสนเทศ เป็นการสงวนรักษาและการอนุรักษ์สารสนเทศผ้าย้อมคราม ป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาผ้าย้อมคราม ให้คงอยู่สำหรับคนรุ่นหลังต่อไปในอนาคต

1.2 ด้านกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

1.2.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมคราม

1) ควรมีการรวบรวมสารสนเทศผ้าย้อมคราม ให้มีความหลากหลาย จัดเก็บในหลายรูปแบบ และเผยแพร่ในรูปแบบสื่อออนไลน์ ซึ่งง่ายต่อการสืบค้น สะดวก รวดเร็ว ในการนำไปใช้ของผู้สนใจ

2) ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บสารสนเทศผ้าย้อมคราม เพื่อให้ง่ายในการสืบค้นและเรียนรู้ จึงจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าย้อมคราม และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

1.2.2 แหล่งบริการสารสนเทศผ้าย้อมคราม

1) ควรมีการรวบรวม จัดเก็บ และบริการและเผยแพร่สารสนเทศผ้าย้อมครามมากกว่า 1 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น

2) ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นผ้าย้อมครามร่วมกับสถานการศึกษา

2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามเพื่อหาทางพัฒนาสารสนเทศผ้าย้อมคราม เพื่อให้บริการแก่ผู้สนใจทุกกลุ่ม เช่น การทออลดลาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

2.2 ควรนำรูปแบบการจัดการสารสนเทศผ้าย้อม “Indigo WORK-NET” ไปศึกษา และพัฒนา เพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนามาตรฐานกระบวนการจัดการสารสนเทศผ้าย้อมครามในประเทศไทย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลผ้าย้อมครามอย่างเป็นระบบ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) สาขาศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง การจัดการสารสนเทศผ้าอ้อมครามในประเทศไทย และได้รับทุนสนับสนุนการเรียนและการวิจัยจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก. รุ่นที่ 17) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ (สกว.)

เอกสารอ้างอิง

- Boonyakanchana, C. (2014). *Local information management*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Chantavanich, S. (2004). *Qualitative research* (12th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Department of Agricultural Extension, Community Enterprise Promotion Division. (2016). Retrieve from <http://smce.doae.go.th>. [in Thai]
- Kasemsuk, C. (2018). Public participation approach for sustainable community development. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 26(50), 169-185. [in Thai]
- Office of Commercial Affairs Sakon Nakhon. (2018). *Annual report*. Sakon Nakhon: Office of Commercial Affairs Sakon Nakhon. [in Thai]
- Phupaka, S. (27-28 November 2015). *International Indigo Seminar: Opportunities for Thai Indigo and world fashion trends*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2014). *Dimension of Information* (2nd ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา

วรรณพร อารยะพันธ์¹

Received: 24/08/2019; Revised: 13/12/2019; Accepted: 22/12/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และกำหนดโครงสร้างคำศัพท์รวมถึงพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 439 ชื่อเรื่อง ผลการวิจัยพบว่ามีคำศัพท์ทั้งหมด จำนวน 31,572 คำ เป็นคำศัพท์หลัก จำนวน 2,220 คำ (7.03%) คำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก จำนวน 29,352 คำ (92.97%) และโครงสร้างความรู้ 19 กลุ่ม

การพัฒนาศัพท์สัมพันธ์ จำแนกเป็น (1) คำศัพท์หลักของชุด (2) คำที่มีความหมายพ้องกับคำศัพท์หลัก จำนวน 181 คำ (0.57%) (3) ข้อความอธิบายคำศัพท์หลัก (4) คำที่เป็นต้นสกุลของคำศัพท์หลัก จำนวน 2,208 คำ (6.99%) (5) คำที่มีความหมายกว้างกว่า จำนวน 5,371 คำ (17.01%) และคำที่มีความหมายแคบกว่า จำนวน 8,869 คำ (28.09%) และ (6) คำที่มีความหมายเกี่ยวข้อง จำนวน 14,762 คำ (46.76%) ผลการประเมินศัพท์สัมพันธ์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) พบว่า คำศัพท์หลัก จำนวน 2,220 คำ มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหามากกว่า 0.50 จำนวน 2,100 คำ (94.59%) และคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก จำนวน 29,352 คำ มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหามากกว่า 0.50 จำนวน 28,020 คำ (95.46%)

คำสำคัญ: ศัพท์สัมพันธ์; กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา; ล้านนา

¹ อาจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Thesaurus of Lanna Tai Ethnic Groups

Watsaporn Arayaphan¹

Received: 24/08/2019; Revised: 13/12/2019; Accepted: 22/12/2019

Abstract

The research aims to analyze terms related to Thai ethnos in Lanna, along with structuring and developing the Thesaurus. Data was collected from 439 subjects of information resources. It was found that there were 31,572 terms which related to Thai ethnos in Lanna. 2,200 terms (7.03%) were the main terms while 29,352 terms (92.97%) were Thesaurus. Structure of knowledge about Tai ethnos in Lanna can be classified into 19 groups.

Thesaurus can be categorized into 1) descriptors; 2) synonym (181 words or 0.57%); 3) scope note; 4) top terms (2,208 words or 6.99%); 5) terms with broader meanings (5,371 words or 17.01%) and terms with narrower meanings (8,869 words or 28.09%); and 6) terms with related meanings (14,762 words or 46.76%). According to the evaluation by five experts, from 2,220 main terms, 2,100 terms (94.59%), conformed to the contents, or higher than 0.50 of IOC. Moreover, from 29,352 terms which related to main terms, 28,020 terms (95.46%), conformed to the contents, or higher than 0.50 of IOC.

Keywords: Thesaurus, Lanna Tai Ethnic groups, Lanna

¹ Lecturer, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

บทนำ

ล้านนาเป็นขอบเขตทางวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่ม ชาติพันธุ์ของประเทศไทย (Lanna Tai Ethnic groups) (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006) พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสืบเนื่อง ทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีการดำเนิน ชีวิต ภาษา และมีการสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ส่งผลให้มีความรู้สึกผูกพัน สามัคคีกลมเกลียวเป็น หนึ่งเดียว พร้อมทั้งจะเสริมสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน (The Ministry of Social Development and Human Security, 2012) เมื่อพิจารณาตามกลุ่มภาษาตระกูลไท และกลุ่มชนที่ใช้ภาษาไทในเขตภาคเหนือ ตอนบน หรือกลุ่มจังหวัดล้านนา สามารถแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทบนพื้นราบได้เป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง ไทเขิน ไทวน ไทหย่า และไทพวน (Learning Center of Tai in Lanna, 2017)

ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีความเสี่ยงด้านการชาติพันธุ์ทางวัฒนธรรมเนื่องจากมีความ พยายามในการสร้าง “อัตลักษณ์ความเป็นไทยจากส่วนกลาง” ส่งผลให้เกิดอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อัน สะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาจากส่วนกลางที่ขาดการตระหนัก เรียนรู้ และเคารพในวัฒนธรรมและความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ของไทย (The Ministry of Social Development and Human Security, 2013) ด้วย เหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ดังกล่าว จึงมีการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทใน ล้านนา ส่งผลให้มีการรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวผ่านผลงานทางวิชาการเป็นจำนวนมาก ซึ่ง ผลงานเหล่านี้สถาบันบริการสารสนเทศได้มีการรวบรวม จัดเก็บ ให้บริการและเผยแพร่แก่ผู้ใช้เพื่อเป็น ประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์

สถาบันบริการสารสนเทศต่างพัฒนาระบบจัดเก็บสารสนเทศสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมสารสนเทศ และเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ปัญหาที่พบคือ ความคลุมเครือของคำศัพท์ คำพ้องรูปและพ้องเสียงในภาษาไทย โดยเฉพาะคำค้นที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาเขียนด้วยภาษาที่ หลากหลาย และใช้ตัวสะกดที่แตกต่างกันไป เช่น ไทโยน ไตโยน ยวน โยน เป็นต้น นอกจากนี้คำหนึ่งคำ สามารถมีได้หลายความหมาย (Polysemy) และคำหลายคำสามารถมีความหมายเดียวกันได้ (Synonym) (Intaraprapan, 2014) ส่งผลทำให้ผลการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศไม่ตรงกับความต้องการ หรือผู้ใช้งานไม่ สามารถค้นหาสารสนเทศได้ เมื่อพิจารณาแล้วปัญหาดังกล่าวอาจมาจากการขาดการกำหนดตัวแทนสารสนเทศ เช่น รายการคำศัพท์ หัวเรื่อง เป็นต้น จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ และ การกำหนดตัวแทนสารสนเทศด้านกลุ่มชาติพันธุ์พบว่าสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดทำสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยซึ่งนำเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่ม ชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มในประเทศไทย (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006) นอกจากนี้ยังมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเข้าถึงความรู้กลุ่มชาติ พันธุ์ เช่น ทรัพยากรฐานศัพท์วัฒนธรรม มีการจัดกลุ่มคำศัพท์ด้านวัฒนธรรมและจำแนกออกเป็น 17 หัวเรื่อง ซึ่ง

พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เพียงหมวดเดียว คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006) และฐานข้อมูลงานวิจัยทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งรวบรวมงานวิจัยทางชาติพันธุ์ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับผู้ใช้งานได้ค้นคืนและเข้าถึงงานวิจัยทางชาติพันธุ์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้างต้นยังไม่พบการจัดทำรายการศัพท์เพื่อใช้ในการสืบค้นที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดระบบความรู้ (Knowledge Organization : KO) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการรวบรวม จัดเก็บ และค้นคืนสารสนเทศและความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ก่อให้เกิดการสื่อสาร ถ่ายทอด และนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งที่สัมพันธ์กัน สามารถแก้ไขข้อผิดพลาด และทำให้สามารถขยายหรือเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ เป็นต้น (Taylor, 2004)

ศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) เป็นการจัดระบบความรู้ที่แสดงความสัมพันธ์ (Relationship Group) (SKOS, 2008) จากแนวคิดที่ว่าคำศัพท์หนึ่งคำอาจมีความหมายและความสัมพันธ์กับคำศัพท์อื่นในหลายลักษณะ เช่น คำที่มีความหมายเหมือนกัน คำที่มีความหมายกว้างกว่า คำที่มีความหมายแคบกว่า เป็นต้น การนำแนวคิดศัพท์สัมพันธ์มาประยุกต์ใช้กับความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนานั้น จะมีการกำหนด หรือแนะให้ใช้ศัพท์คำใดคำหนึ่ง สำหรับคำหรือกลุ่มคำที่มีรูปต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน และมีการจัดกลุ่มคำศัพท์ที่อยู่ในกลุ่ม หรือสกุลเดียวกันไว้ด้วยกัน โดยมีสัญลักษณ์แสดงความสัมพันธ์ของคำในกลุ่มหรือสกุลกำกับไว้ตลอดจนบ่งชี้ความหมายของคำศัพท์พ้องรูปแต่ความหมายต่างกันไว้ให้เห็นชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มหรือสกุลเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกันได้อย่างกว้างขวางและครบถ้วน โดยที่ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องรู้จักคำศัพท์เหล่านั้นทั้งหมด (Prachayayothin, 1993) อย่างไรก็ตามการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาจะเป็นเครื่องมือช่วยค้นคืนสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร นักศึกษา ชุมชน และสังคมข้างเคียงมหาวิทยาลัยให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาท้องถิ่น อนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาของภูมิภาค และประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา
- 2) เพื่อกำหนดโครงสร้างและพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

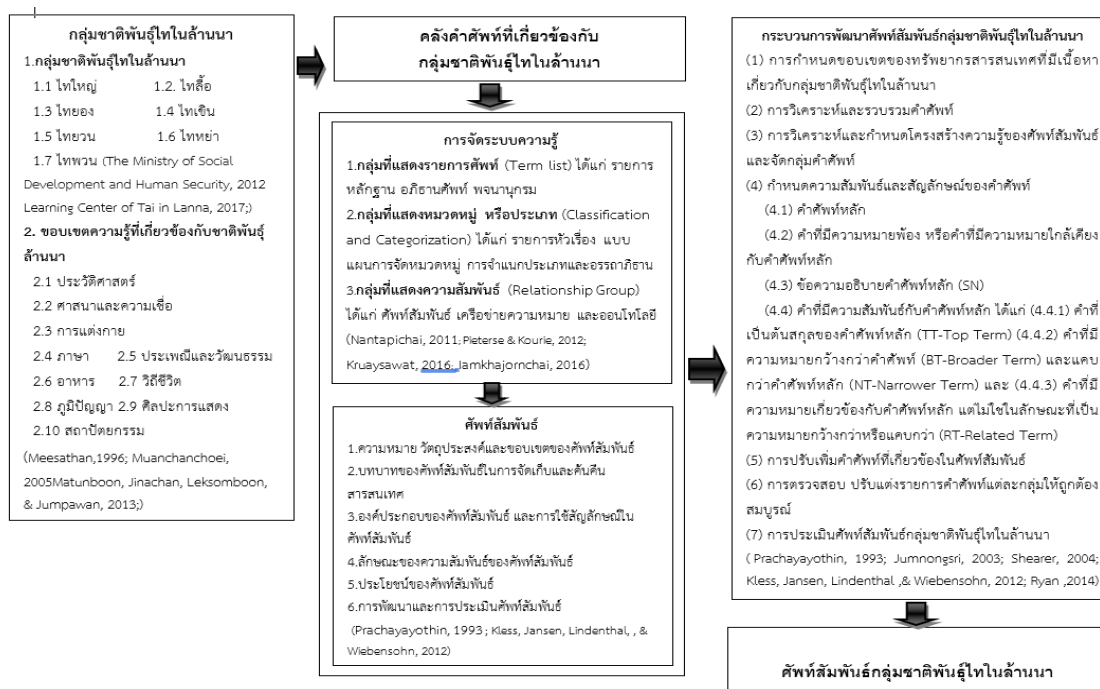
(1) กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และมีการใช้ภาษาในตระกูลเดียวกันคือภาษาตระกูลไท (Tai language family) (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006) เชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ทั้งบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมไปพร้อมๆกัน ความรู้สึกผูกพันจะช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและทางชาติพันธุ์ (Encyclopedia for Youth, 2008) ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ที่ประกอบกันและเรียกดินแดนของตนเองว่า “ดินแดนล้านนา” จำนวน 7 กลุ่มชน ได้แก่ ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง ไทเขิน ไทยวน ไทหย่า และไทพวน (The Ministry of Social Development and Human Security, 2012 ; Learning Center of Tai in Lanna, 2017)

(2) การกำหนดขอบเขตความรู้กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดหมวดหมู่ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่ามีการจัดหมวดหมู่ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ (1) อรรถาภิธานศัพท์วัฒนธรรม (Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006) กำหนดหัวเรื่องจำนวน 17 หัวเรื่อง และมีหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ 1 หมวด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ (2) การจัดหมู่หนังสือระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification, 2019) กำหนดความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ที่หมวดหมู่ G- Geography. Anthropology. Recreation ในหมวดหมู่ย่อย GN 301-674 Ethnology, Social and cultural anthropology (3) การจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey, 2003) กำหนดความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ที่หมวดหมู่ 300-Social Science ในหมวดหมู่ย่อย 305.8 Ethnic and National groups และ (4) หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (Online Thai Subject Headings, 2019) กำหนด หัวเรื่องสำหรับความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์วิทยา ภาพยนตร์ในชาติพันธุ์วิทยา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย (1) สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทยวน (Muanchanchoei, 2005) (2) สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทลื้อ (Dumrongsakul & Meesathan, 1998) (3) สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทใหญ่ (Meesathan, 2001) และ (4) สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : พวน (Meesathan, 1996) และหนังสือชาติพันธุ์พื้นราบไทในล้านนา (Matunboon, Jinachan, Leksomboon, & Jumpawan, 2013) ซึ่งจากการวิเคราะห์คำศัพท์สามารถจำแนกและกำหนดขอบเขตความรู้กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ออกเป็น 10 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ประวัติศาสตร์ (2) ศาสนาและความเชื่อ (3) การแต่งกาย (4) ภาษา (5) ประเพณีและวัฒนธรรม (6) อาหาร (7) วิถีชีวิต (8) ภูมิปัญญา (9) ศิลปะการแสดง และ (10) สถาปัตยกรรม

(3) ศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) เป็นการจัดระบบความรู้ (Knowledge Organization: KO) ประเภทกลุ่มแสดงความสัมพันธ์ (Relation Group) (SKOS, 2008) ที่รวบรวมคำศัพท์ที่มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันมารวมกลุ่ม มีการจัดเรียงคำศัพท์ตามแนวคิดของแต่ละสาขาวิชาโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา และ

แสดงความสัมพันธ์ของคำศัพท์ในลักษณะที่มีความหมายกว้างกว่าคำศัพท์หลัก แคบกว่าคำศัพท์หลัก คำศัพท์ที่มีความเกี่ยวข้องกับศัพท์หลัก และคำที่เป็นคำโยงก็ได้ ขึ้นอยู่กับแนวคิดของผู้จัดทำศัพท์สัมพันธ์ (Champman, 1984; Chanwangsa, 1997) ศัพท์สัมพันธ์เปรียบเสมือนเครื่องมือที่มีคุณลักษณะเป็นภาษาธรรมชาติที่ช่วยในการจัดการและเข้าถึงเนื้อหา โดยเป็นศัพท์ควบคุมที่ประกอบไปด้วยคำศัพท์และไวยากรณ์ หรือ กฎ ที่ใช้ในการควบคุมเพื่อประโยชน์ในการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งแง่ของความหมายหรือรูปแบบของคำศัพท์ และแง่ของกระบวนการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ (Broughton, Hansson, Hjørland, & Lopez-Huertas, 2005)

ในการวิจัยเพื่อพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์ของ Prachayayothin (1993) ; Jumnongsri (2003); Shearer (2004); Kless, Jansen, Lindenthal, and Wiebensohn (2012) และ Ryan (2014) ร่วมกับการนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนามาสนับสนุนการสร้างศัพท์สัมพันธ์ในส่วนของการประเมินศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างศัพท์สัมพันธ์ที่ใช้ระบบปฏิบัติ ซึ่งเป็นการสร้างศัพท์สัมพันธ์จากการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารและแหล่งคำศัพท์อื่น ๆ โดยพัฒนารายการศัพท์สัมพันธ์ตามกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การกำหนดขอบเขตของทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา (2) การวิเคราะห์และรวบรวมคำศัพท์จากเอกสารและแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา (3) การวิเคราะห์และกำหนดโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์ และจัดกลุ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา (4) กำหนดความสัมพันธ์และสัญลักษณ์ของคำศัพท์ในศัพท์สัมพันธ์ ประกอบด้วย (4.1) คำศัพท์หลัก (4.2) คำที่มีความหมายพ้องกับคำศัพท์หลัก หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำศัพท์หลัก กำหนดสัญลักษณ์ คือ USE ใช้หน้าคำศัพท์ที่กำหนดให้ใช้ และ UF-Used for ใช้หน้าคำศัพท์ที่ไม่ใช้ (4.3) ข้อความอธิบายคำศัพท์หลัก เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับคำศัพท์คำนั้น กำหนดสัญลักษณ์ คือ SN-Scope Note และ (4.4) คำที่มีความสัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก ได้แก่ (4.4.1) คำที่เป็นต้นสกุลของคำศัพท์หลัก กำหนดสัญลักษณ์ คือ TT-Top Term (4.4.2) คำที่มีความหมายกว้างกว่าคำศัพท์หลัก กำหนดสัญลักษณ์ คือ BT-Broader Term และแคบกว่าคำศัพท์หลัก คือ NT-Narrower Term และ (4.4.3) คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลัก แต่ไม่ใช่ในลักษณะที่เป็นความหมายกว้างกว่าหรือแคบกว่า กำหนดสัญลักษณ์ คือ RT-Related Term (5) การปรับเปลี่ยนคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องในศัพท์สัมพันธ์ ได้แก่ USE UF TT BT NT RT โดยการพิจารณาในภาพรวมของคำศัพท์ทั้งหมด (6) การตรวจสอบ ปรับแต่งรายการคำศัพท์แต่ละกลุ่มให้ถูกต้องสมบูรณ์และมีความสอดคล้องกันระหว่างคำศัพท์ที่สัมพันธ์กัน และการจัดแสดงศัพท์สัมพันธ์โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรของคำศัพท์ และ (7) การประเมินศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา พร้อมนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขศัพท์สัมพันธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หนังสืออ้างอิง หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัยและบทความวิชาการภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา 7 กลุ่มชน คือ ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง ไทเขิน ไทยวน ไทหย่า และไทพวน ในเขตจังหวัดล้านนา ที่สืบค้นจาก 1) ฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์ (OPAC) และฐานข้อมูลงานวิจัย (e-Research) ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) งานวิจัย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม 3) สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 4) ฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) 5) ฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์ (OPAC) สำนักหอสมุดแห่งชาติ 6) โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ThaiLIS) และ 7) ระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journal Online : ThaiJO) จำนวน 1,157 ชื่อเรื่อง กรณีที่มีรายชื่อซ้ำกันจะเลือกชื่อเรื่องเพียงรายการเดียวและคัดชื่อเรื่องที่ซ้ำออก จากการตรวจสอบพบว่ามีทรัพยากรสารสนเทศรวมทั้งสิ้น 439 ชื่อเรื่อง โดยใช้แบบวิเคราะห์คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ล้านนา และแบบประเมินศัพท์สัมพันธ์ชาติพันธุ์ไทในล้านนาสำหรับผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความถูกต้อง สอดคล้อง และเหมาะสมของศัพท์สัมพันธ์ โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย (1) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความถูกต้องทางด้านเนื้อหา และ (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านศัพท์สัมพันธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของโครงสร้าง และความสัมพันธ์ของศัพท์สัมพันธ์ทั้งหมด จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งการ

วิจัยครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบวิเคราะห์คำศัพท์ นำมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มคำศัพท์ตามโครงสร้างของศัพท์สัมพันธ์ และ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ รวมถึงการประเมินความสอดคล้องของคำศัพท์ในการจัดทำ ศัพท์สัมพันธ์โดยใช้การประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective: IOC)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การรวบรวมคำศัพท์จากทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา จำนวนทั้งสิ้น 439 ชื่อเรื่อง โดยมีแบบวิเคราะห์คำศัพท์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมคำศัพท์ ประกอบด้วย คำศัพท์หลัก คำอธิบายความหมายของคำศัพท์ คำพ้องรูป หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ตลอดจนคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดคำซ้ำ และรวบรวมคำพ้องความหมาย หรือคำใกล้เคียงไว้ด้วยกัน ได้คำศัพท์จำนวนทั้งหมด 31,572 คำ แบ่งเป็น (1) คำศัพท์หลัก จำนวน 2,220 คำ เมื่อจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน มีจำนวนคำศัพท์หลักมากที่สุด จำนวน 709 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.94 รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน จำนวน 591 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.62 และกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน 488 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.98 ตามลำดับ และ (2) คำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำหลัก จำนวน 29,352 คำ เช่น การทอผ้า เกษตรกรรม การเก็บเกี่ยว ศาสนา การบวช เป็นต้น เมื่อจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินมีคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลักมากที่สุด จำนวน 11,502 คำ คิดเป็นร้อยละ 39.19 รองลงมาคือกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน จำนวน 7,394 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.19 และกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน 4,443 คำ คิดเป็นร้อยละ 15.14 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนคำศัพท์หลัก และคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลักจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

ลำดับ ที่	กลุ่มชาติพันธุ์ไทใน ล้านนา	จำนวนคำศัพท์หลัก (ร้อยละ)	จำนวนคำศัพท์สัมพันธ์กับ คำศัพท์หลัก (ร้อยละ)
1	ไทเขิน	709 (31.94)	11,502 (39.19)
2	ไทยวน	591 (26.62)	7,394 (25.19)
3	ไทใหญ่	488 (21.98)	4,443 (15.14)
4	ไทลื้อ	153 (6.89)	2,971 (10.12)
5	ไทยอง	125	1,855

ลำดับ ที่	กลุ่มชาติพันธุ์ไทใน ล้านนา	จำนวนคำศัพท์หลัก (ร้อยละ)	จำนวนคำศัพท์สัมพันธ์กับ คำศัพท์หลัก (ร้อยละ)
		(5.63)	(6.32)
6	ไทพวน	116 (5.23)	998 (3.40)
7	ไทหย่า	38 (1.71)	189 (0.64)
รวม		2,220 (100.00)	29,352 (100.00)

2. การกำหนดโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์ และจัดกลุ่มคำศัพท์ โดยใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่แบบฟาเซท (Facet) ตามหลักการ PMEST (P-Personality, M-Material, E-Energy, S-Space, T-Time) ของ Ranganathan (1945) มาเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา แบ่งออกเป็น 19 กลุ่มความรู้ โดยกลุ่มความรู้ที่มีคำศัพท์หลักมากที่สุดคือ การแต่งกาย จำนวน 404 คำ คิดเป็น ร้อยละ 18.20 รองลงมาคือ ความเป็นอยู่และประเพณี จำนวน 324 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.59 และศาสนาและความเชื่อ จำนวน 220 คำ คิดเป็นร้อยละ 9.91 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา

ลำดับ ที่	กลุ่มความรู้ของศัพท์สัมพันธ์	จำนวน คำศัพท์ หลัก	ร้อยละ
1	การแต่งกาย	404	18.20
2	ความเป็นอยู่และประเพณี	324	14.59
3	ศาสนาและความเชื่อ	220	9.91
4	ภาษา	193	8.69
5	อาชีพและการทำมาหากิน	167	7.52
6	อาหารการกิน	163	7.34
7	นันทนาการ	129	5.81
8	วรรณกรรม	115	5.18
9	ที่อยู่อาศัยและบ้านเรือน	114	5.13
10	หัตถกรรม	75	3.38
11	โครงสร้างสังคม	70	3.15

ลำดับ ที่	กลุ่มความรู้ของศัพท์สัมพันธ์	จำนวน คำศัพท์ หลัก	ร้อยละ
12	ประวัติศาสตร์	53	2.39
13	กลุ่มชาติพันธุ์	49	2.21
14	ของใช้ในวัฒนธรรม	44	1.98
15	สถาปัตยกรรม	38	1.71
16	การตั้งถิ่นฐาน	27	1.22
17	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	19	0.86
18	ประติมากรรม	13	0.59
19	ศิลปกรรม	3	0.14
รวม		2,220	100.00

3. การกำหนดความสัมพันธ์และสัญลักษณ์ของคำศัพท์ในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาตามองค์ประกอบของศัพท์สัมพันธ์ ประกอบด้วย

3.1) คำศัพท์หลักของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา จำนวน 2,220 คำ และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลัก จำนวน 29,352 คำ

3.2) คำที่มีความหมายพ้องกับคำศัพท์หลัก หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำศัพท์หลัก แต่ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาไม่ใช่ มีการกำหนดให้ใช้คำศัพท์หลักแทน ความสัมพันธ์ในรูปแบบนี้ถือเป็นความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน (Equivalence relationships) โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ให้กับคำที่มีความหมายพ้องกับคำศัพท์หลัก หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำศัพท์หลัก คือ USE นำหน้าคำศัพท์ที่กำหนดให้ใช้ และ UF-Used for นำหน้าคำศัพท์ที่ไม่ใช้

ตัวอย่างคำที่มีความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน

ลายโงะ

ลายผีเสื้อ

UF ลายผีเสื้อ

USE ลายโงะ

กินดอง

แตงดอง

UF แตงดอง

USE กินดอง

3.3) ข้อความอธิบายคำศัพท์หลัก เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับคำศัพท์คำนั้น ซึ่งในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนามีข้อความอธิบายคำหลักไม่ครบทุกคำ มีการอธิบายคำศัพท์หลักเพียงบางคำเท่านั้น โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ให้กับข้อความอธิบายคำศัพท์หลัก คือ SN-Scope Note

ตัวอย่างข้อความอธิบายคำศัพท์หลัก

ลิกหลวง

SN งานวรรณกรรมที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับวรรณกรรม ศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม

3.4) คำที่มีความสัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก ได้แก่

3.4.1) คำที่เป็นต้นสกุลของคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยนำโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 2 มากำหนดเป็นคำต้นสกุลของคำหลัก เช่น การแต่งกาย สถาปัตยกรรม อาหารการกิน เป็นต้น โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ให้กับคำที่เป็นต้นสกุลของคำศัพท์หลัก คือ TT-Top Term

ตัวอย่างคำที่เป็นต้นสกุลของคำศัพท์หลัก

กะไหล่ทอง	TT การแต่งกาย
	BT เครื่องมือและอุปกรณ์
	RT โลหะเงินชุบทอง

3.4.2) คำที่มีความหมายกว้างกว่า และแคบกว่าคำศัพท์หลัก เป็นความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น (Hierarchical relationships) ในระดับที่กว้างกว่า และแคบกว่าคำศัพท์หลัก โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ให้กับคำที่มีความหมายกว้างกว่า คือ BT-Broader Term และคำที่มีความหมายแคบกว่าคำศัพท์หลัก คือ NT-Narrower Term

ตัวอย่างคำที่มีความสัมพันธ์ในระดับกว้างกว่า

บ้านลื้อ	ชนิด
BT กลุ่มชาติพันธุ์ไท	BT เทคนิคการทอ
เมืองลื้อใหม่	เก็บดอก

ตัวอย่างคำที่มีความสัมพันธ์ในระดับแคบกว่า

ตุ่งแต้ม	การแต่งกายผู้ชาย
NT ตุ่งพระเจ้าห้าตน	NT เสื้อป่า
ตุ่งพระเจ้าสิบตน	ผ้าตอง
ตุ่งพระเจ้าชาวแปด	ผ้าตอย

3.4.3) คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลัก แต่ไม่ใช่ในลักษณะที่เป็นความหมายกว้างกว่าหรือแคบกว่า เป็นความสัมพันธ์แบบเชื่อมโยงหรือคาบเกี่ยวกัน (Associative relationships) โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ให้กับคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลัก คือ RT-Related Term

ตัวอย่างคำที่มีความสัมพันธ์แบบเชื่อมโยงหรือคาบเกี่ยวกัน

กิ่งกำหล่า	ถิ่นฐานไท
RT การรำกินรี	RT ไทลื้อ
การพ่อนรูปสัตว์	ไทยวน
การพ่อน	ไทใหญ่

เมื่อวิเคราะห์การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์ และสัญลักษณ์ของคำศัพท์ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์หลักกับคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลักเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลัก (RT) มากที่สุด จำนวน 14,762 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.76 รองลงมา คือคำ

ที่มีความหมายแคบกว่าคำศัพท์หลัก (NT) จำนวน 8,869 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.09 และคำที่มีความหมายกว้างกว่าคำศัพท์หลัก (BT) จำนวน 5,371 คำ คิดเป็นร้อยละ 17.01 ตามลำดับ รายละเอียดได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์หลักและคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

ลำดับ ที่	กลุ่มชาติพันธุ์	ความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์หลักและคำศัพท์ที่สัมพันธ์ กับคำศัพท์หลัก						รวม (ร้อยละ)
		TT	BT	NT	RT	USE	UF	
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
1	ไทเขิน	708 (2.24)	2,215 (7.02)	3,748 (11.87)	5,423 (17.18)	59 (0.19)	58 (0.18)	12,211 (38.68)
2	ไทยวน	590 (1.87)	1,348 (4.27)	2,478 (7.85)	3,478 (11.02)	46 (0.15)	45 (0.14)	7,985 (25.29)
3	ไทใหญ่	487 (1.54)	892 (2.83)	1,174 (3.72)	2,315 (7.33)	32 (0.10)	31 (0.10)	4,931 (15.62)
4	ไทลื้อ	152 (0.48)	421 (1.33)	745 (2.36)	1,765 (5.59)	20 (0.06)	21 (0.07)	3,124 (9.89)
5	ไทยอง	126 (0.40)	257 (0.81)	477 (1.51)	1,089 (3.45)	15 (0.05)	16 (0.05)	1,980 (6.27)
6	ไทพวน	114 (0.36)	188 (0.60)	189 (0.60)	608 (1.93)	7 (0.02)	8 (0.03)	1,114 (3.53)
7	ไทหย่า	31 (0.10)	50 (0.16)	58 (0.18)	84 (0.27)	2 (0.01)	2 (0.01)	227 (0.72)
รวม		2,208 (6.99)	5,371 (17.01)	8,869 (28.09)	14,762 (46.76)	181 (0.57)	181 (0.57)	31,572 (100.00)

4. การปรับเพิ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาเพื่อเติมเต็มช่องว่างที่สำคัญ เป็นการปรับเพิ่มคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ USE UF TT BT NT RT ในศัพท์สัมพันธ์โดยการพิจารณาในภาพรวมของคำศัพท์ทั้งหมด เพื่อให้เกิดความชัดเจน ครบคลุม และเอื้อประโยชน์ในการค้นคืนสารสนเทศ รวมถึงการตรวจสอบ ปรับแต่งรายการคำศัพท์แต่ละกลุ่มให้ถูกต้องสมบูรณ์และมีความสอดคล้องกันระหว่างคำศัพท์ที่สัมพันธ์กัน และจัดแสดงศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาโดยเรียงตามลำดับตัวอักษรของคำศัพท์ มีการกำหนดให้คำศัพท์ในศัพท์สัมพันธ์มีความแตกต่างเพื่อเป็นที่สังเกตและเป็นประโยชน์สำหรับผู้ใช้งาน เช่น คำศัพท์หลักและคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องจะพิมพ์ด้วยตัวหนา ส่วนคำศัพท์ที่ไม่ใช่จะพิมพ์ด้วยตัวบาง

ตัวอย่างศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา

ไทยลื้อ	USE ไทยลื้อ	ข้าวกั้นจิ้น	UF จิ้นส้มเงี้ยว
ไทลื้อ	UF ไทยลื้อ		TT อาหารการกิน
	UF ไตลื้อ		BT อาหารคาว
	TT กลุ่มชาติพันธุ์		RT อาหารพื้นถิ่น
	BT กลุ่มชาติพันธุ์ไท	จิ้นส้มเงี้ยว	USE ข้าวกั้นจิ้น
	ไท	คนไท	UF คนไต
	NT ไตลื้อ		TT กลุ่มชาติพันธุ์
	คนลื้อ		BT ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์
	RT ภาษาตระกูลไท		RT เงี้ยว
	บ้านลื้อ		ชาน
	เมืองลื้อ		ฉาน
ไตลื้อ	USE ไทยลื้อ	คนไต	USE คนไท

5. การประเมินศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผู้วิจัยนำศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาที่พัฒนาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านศัพท์สัมพันธ์ จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไทในล้านนา จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีการประเมินความถูกต้อง สอดคล้อง และเหมาะสมของศัพท์สัมพันธ์ประกอบด้วย (1) โครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา จำนวน 19 กลุ่มความรู้ (2) คำศัพท์หลัก จำนวน 2,220 คำ และคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก จำนวน 29,352 คำ (3) ความสัมพันธ์ของศัพท์สัมพันธ์ ประกอบด้วย คำที่กำหนดให้ใช้ (USE) คำที่ไม่ใช้ (UF) คำที่เป็นต้นสกุลของคำศัพท์หลัก (TT) คำที่กว้างกว่า (BT) คำที่แคบกว่า (NT) และคำที่เกี่ยวข้อง (RT) นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและตรวจสอบศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา โดยการหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence :IOC) ซึ่งเกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าเนื้อหามีความสอดคล้อง และนำไปใช้ได้ (Tuntavanitch & Jindasri, 2018) จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะ

ของผู้เชี่ยวชาญมารวบรวม จัดกลุ่ม และสรุปผลการประเมินเพื่อนำไปปรับแก้ไขศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาให้มีความถูกต้อง และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการประเมินศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า (1) คำศัพท์หลัก จำนวน 2,220 คำ มีคำศัพท์หลักที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหาสูงกว่า 0.50 จำนวน 2,100 คำ คิดเป็นร้อยละ 94.59 ในขณะที่มีคำศัพท์หลักที่มีค่าความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 จำนวน 120 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.41 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทมีข้อเสนอแนะว่าควรปรับคำ โดยเฉพาะคำศัพท์บางคำที่มีการออกเสียงที่หลากหลายให้ใช้คำศัพท์ที่ถูกต้องและเข้าใจตรงกัน และ (2) คำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก จำนวน 29,352 คำ มีคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลักที่มีค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 จำนวน 28,020 คำ คิดเป็นร้อยละ 95.46 และมีคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลักที่มีค่าความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 จำนวน 1,332 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.54 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านศัพท์สัมพันธ์เสนอให้นำคำดังกล่าวไปตรวจสอบกับหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าคำเหล่านั้นเป็นคำศัพท์ควบคุม และนำมาใช้ในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา นำมาสู่การอภิปรายผลที่สำคัญ ดังนี้

1. การวิเคราะห์คำศัพท์ และการกำหนดโครงสร้างความรู้กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา

การวิจัยเรื่องศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผลการวิจัยส่วนของการวิเคราะห์และรวบรวมคำศัพท์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ได้คำศัพท์จำนวนทั้งหมด 31,572 คำ แบ่งเป็นคำศัพท์หลัก จำนวน 2,220 คำ และคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก จำนวน 29,352 คำ เมื่อจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน มีจำนวนคำศัพท์หลักมากที่สุด จำนวน 709 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.94 รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน จำนวน 591 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.62 และกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน 488 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.98 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทหยา มีจำนวนคำศัพท์หลักน้อยที่สุด จำนวน 38 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.64 อันสะท้อนให้เห็นได้อย่างหนึ่งว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทหยา มีจำนวนน้อยส่งผลกระทบต่อการศึกษาและรวบรวมคำศัพท์ในการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์ อีกประการหนึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทหยา หรือ ไตหยา ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในแถบภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลานาน มีชุมชนหลักอยู่ที่จังหวัดเชียงราย ส่งผลให้มีการผสมกลมกลืนวิถีการดำรงชีวิตให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่จนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทหยาสูญหายไป และเกิดการกลืนกินทางวัฒนธรรมของชาวไทหยา ซึ่งในปัจจุบันชาวไทหยาในประเทศไทยมีประมาณ 1,000 กว่าคนเท่านั้น (Treeaekanukul & Wanasiri, 2015; Treeaekanukul, 2016; Inthaniwet, 2019) สอดคล้องกับแนวคิดของอานันท์ กาญจนพันธุ์ ในหนังสือชาติพันธุ์และมายาคติ (Office of the National Culture Commission, the Ministry of Culture, n.d.) ที่ให้ความเห็นว่าการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยนั้นมียุคไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาทางสังคมและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ และส่วนใหญ่จะเป็นผลงานของนักวิชาการชาวต่างประเทศ หากจะมีการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยควรศึกษาความสืบเนื่อง และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่มาก่อนประวัติศาสตร์ของชาวไทย เพื่อทำความเข้าใจความคิดและภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ และการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ทำให้ตระหนักได้ว่าหากขาดการอนุรักษ์ สืบทอด สงวนรักษาซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยในอนาคตกลุ่มชาติพันธุ์นั้น วัฒนธรรมเหล่านั้นอาจเลือนหายไปจากประเทศไทย

ด้านการกำหนดโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา แบ่งออกเป็น 19 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มชาติพันธุ์ (2) การตั้งถิ่นฐาน (3) การแต่งกาย (4) ของใช้ในวัฒนธรรม (5) ความเป็นอยู่และประเพณี (6) โครงสร้างสังคม (7) ที่อยู่อาศัยและบ้านเรือน (8) นันทนาการ (9) ประติมากรรม (10) ประวัติศาสตร์ (11) ภาษา (12) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (13) วรรณกรรม (14) ศาสนาและความเชื่อ (15) ศิลปกรรม (16) สถาปัตยกรรม (17) หัตถกรรม (18) อาชีพและการทำมาหากิน และ (19) อาหารการกิน เมื่อพิจารณาร่วมกับการกำหนดขอบเขตความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาจากการวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ และรายการคำศัพท์จากสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยและหนังสือชาติพันธุ์ไทพื้นราบในล้านนา พบว่าสามารถกำหนดขอบเขตความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาซึ่งจำแนกได้เป็น 10 กลุ่ม (Meesathan, 1996; Dumrongsakul & Meesathan, 1998; Meesathan, 2001; Dewey, 2003; Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization), 2006; Matunboon, Jinachan, Leksomboon, & Jumpawan, 2013; Library of Congress Classification, 2019; Online Thai Subject Headings, 2019) ได้แก่ (1) ประวัติศาสตร์ (2) ศาสนาและความเชื่อ (3) การแต่งกาย (4) ภาษา (5) ประเพณี และวัฒนธรรม (6) อาหาร (7) วิถีชีวิต (8) ภูมิปัญญา (9) ศิลปะการแสดง และ (10) สถาปัตยกรรม จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันระหว่างขอบเขตความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา และโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา มีบางกลุ่มความรู้หายไป เช่น วิถีชีวิต ศิลปะการแสดง โดยวิถีชีวิตไปรวมอยู่กับความเป็นอยู่และประเพณี ศิลปะการแสดง ไปรวมอยู่กับนันทนาการในโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาแทน ซึ่งการกำหนดโครงสร้างความรู้กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาคำตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification :LC) ซึ่งเป็นระบบที่เกิดจากการปฏิบัติ คือหมวดหมู่แต่ละหมวดหมู่จะคิดขึ้นมาเมื่อมีหนังสือเข้ามาในห้องสมุด ไม่ได้มีแนวคิดเป็นเชิงทฤษฎีเหมือนระบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification :DC) ถ้ายังไม่มีหนังสือในหมวดใดเข้ามาก็จะยังไม่มีเลขหมู่ในหมวดนั้น (Mischo, 1982; Chan, Intner, & Weihs, 2016) นั้นหมายถึงการวิเคราะห์คำศัพท์เพื่อพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์คำศัพท์จากทรัพยากรสารสนเทศที่สามารถสืบค้นได้ในปัจจุบัน หากในอนาคตมีทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาเพิ่มขึ้น เกิดคำศัพท์ใหม่มากขึ้น หรืออาจมีกลุ่มความรู้ที่แตกต่างจากกลุ่มความรู้เดิมที่มีอยู่ในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาก็สามารถปรับเพิ่มได้เพื่อให้ศัพท์สัมพันธ์มีความสมบูรณ์ ครอบคลุม และทันสมัยใหม่อยู่เสมอ

2. การพัฒนาศัพท์สัมพันธ์

การวิเคราะห์และรวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา จำนวน 7 กลุ่มชน ได้แก่ ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยวน ไทพวน ไทหยา ไทเขิน และไทยอง เพื่อนำมาพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามแหล่งที่ปรากฏ เช่น คำว่า “ไทยวน” ในการวิเคราะห์คำศัพท์จะพบคำว่า เยาวนะ โยน โยนก ยน ยวน ยูน ไตโย่น ไทโย่น ซึ่งนอกจากความแตกต่างระหว่างรูปคำแล้ว ยังแตกต่างในเรื่องของตัวสะกดอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thubthun & Tandikul (2017) ที่ทำการปริทัศน์การศึกษาว่าด้วยชาติพันธุ์ไทยวนที่นำเสนอปัญหาและความคลุมเครือของชื่อเรียกขานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่แตกต่างกันตามการนิยามความหมายของนักวิชาการแต่ละสาขา ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักการของศัพท์สัมพันธ์จะเห็นได้ว่าศัพท์สัมพันธ์ในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีคุณค่าในการค้นคืนสารสนเทศ องค์ประกอบของศัพท์สัมพันธ์มีการกำหนดความสัมพันธ์และสัญลักษณ์ให้กับคำที่มีความหมายพ้องกับคำศัพท์หลัก หรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำศัพท์หลัก อาจเป็นคำภาษาถิ่น และคำที่สะกดได้หลายแบบ แต่ศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาไม่ใช่ มีการกำหนดให้ใช้คำหลักแทน ซึ่งความสัมพันธ์รูปแบบนี้เรียกว่าความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน (Equivalence relationships) โดยมีการกำหนดสัญลักษณ์ให้ USE ใช้หน้าคำศัพท์ที่กำหนดให้ใช้ และ UF-Used for ใช้หน้าคำศัพท์ที่ไม่ใช่ (Shearer, 2004; Kless, Jansen, Lindenthal, & Wiebensohn, 2012; Ryan, 2014) ซึ่งการกำหนดความสัมพันธ์ให้กับคำศัพท์ในกรณี que คำศัพท์มีคำพ้องความหมาย และคำที่ใกล้เคียงกัน จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคำศัพท์หลักและคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก อันเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ไม่จำเป็นต้องรู้จักคำศัพท์เหล่านั้นทั้งหมด นอกจากเป็นการช่วยเหลือผู้ใช้ในการค้นหาสารสนเทศแล้วยังช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจสิ่งที่ค้นหามากขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น

ไทยวน

เยาวนะ

UF เยาวนะ

USE ไทยวน

โยน

โยน

โยนก

USE ไทยวน

การพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา เมื่อพิจารณาในมุมมองของระบบการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ (Information Retrieval) จะพบว่าการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการค้นคืนและการใช้คำ หรือวลีเป็นพื้นฐาน เช่นเดียวกับ INSPEC, LCSH, MeSH โดยจะมีการแสดงความสัมพันธ์ของคำศัพท์ในรูปแบบของ BT NT UF USE และ RT (Jing and Croft, 1994; Hodge, 2000) ซึ่งคำศัพท์ที่ใช้ในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาเป็นคำศัพท์ควบคุม (Controlled vocabulary) หรือภาษาควบคุม มีมาตรฐานในการใช้คำศัพท์ ความถูกต้องตามหลักวิชาการ และไม่มีการจัดเรียงลำดับคำ (Kilgariff & Yallop, 2000; Kless, Jansen, Lindenthal, & Wiebensohn, 2012; Ryan, 2014) เมื่อคำนึงถึงการค้นคืนสารสนเทศในอนาคตการใช้งานศัพท์สัมพันธ์ชาติพันธุ์ไทในล้านนาอาจพบปัญหาในการเลือกใช้คำที่อาจไม่ตรงกับความต้องการ หรือคำค้นของผู้ใช้ เนื่องจากเป็นคำศัพท์ควบคุมที่ค่อนข้างเข้าถึงและเข้าใจยากสำหรับผู้ไม่คุ้นเคย โดยส่วนมากแล้วผู้ไม่คุ้นเคยจะคุ้นเคยกับการค้นคืนสารสนเทศโดยใช้คำที่ตนเองรู้จักและจำได้ หรือที่เรียกว่าคำศัพท์ที่

ไม่ควบคุม (Uncontrolled vocabulary) หรือภาษาธรรมชาติมากกว่าการค้นโดยใช้คำศัพท์ควบคุม อาทิ หัวเรื่อง ศัพท์สัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งหากมีการนำแนวคิด Folksonomy มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาจะทำให้การค้นคืนสารสนเทศของผู้ใช้งานง่ายขึ้น โดยหลักการของ Folksonomy คือการกำหนดคำศัพท์ขึ้นมาแทนความรู้ เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศโดยผู้ใช้งานทั่วไป ซึ่งคำที่กำหนดขึ้นมาแทนเนื้อหาเรียกว่า tags ผู้ใช้ทุกคนสามารถที่จะมีส่วนร่วมหรือกำหนด tags ให้กับเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ tags ที่ผู้ใช้งานกำหนดขึ้นมาไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว ไม่มีความสลับซับซ้อน สามารถใช้งานได้ง่าย ช่วยให้การค้นหาสารสนเทศและการแสดงผลมีความแม่นยำมากขึ้น (Hotho, Jaschke, Schmitz, & Stumme, 2006; Kruaysawat, 2011) นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งในแง่ของวิชาการ และแง่ของผู้ใช้ เป็นการช่วยเติมเต็มศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. แหล่งสารสนเทศที่มีการจัดเก็บและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาสามารถนำศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาไปใช้เป็นคู่มือในการกำหนดค่าแทนเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทได้ นอกจากนี้บรรณารักษ์ นักสารสนเทศ และนักเอกสารสนเทศในแหล่งสารสนเทศยังสามารถนำโครงสร้างความรู้ของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหมวดหมู่ของทรัพยากรสารสนเทศ หรือหมวดหมู่ของเอกสารที่จัดเก็บและให้บริการในหน่วยงานได้
2. นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจด้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาสามารถนำศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาไปใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงและค้นคืนความรู้ด้านชาติพันธุ์ไทในล้านนา ซึ่งคำศัพท์ที่ปรากฏในศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนานั้นจะทำให้ผู้ใช้เห็นมุมมองของคำศัพท์ในภาพรวม รวมถึงสามารถนำคำศัพท์ที่ปรากฏในความสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ไปเป็นแนวสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศอื่นเพิ่มเติมได้
3. นักพัฒนาระบบสารสนเทศในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ หรือสถาบันบริการสารสนเทศที่มีการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา สามารถนำโครงสร้างของศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา ระบบคำศัพท์หลักและคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลัก รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์หลักและคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์หลักไปเป็นพื้นฐานในการพัฒนาระบบค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศด้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนาได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาศัพท์สัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อให้คำศัพท์ด้านกลุ่มชาติพันธุ์มีความครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนาทั้งหมด อันจะเอื้อประโยชน์ต่อนักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจด้านกลุ่มชาติพันธุ์

2. ศึกษาการพัฒนากระบวนทัศน์สารสนเทศกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา อันประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ กลุ่มชาติพันธุ์ไทในล้านนา และกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและค้นคืนความรู้ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ซึ่งผู้ใช้สามารถเข้าถึงและค้นคืนได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- Broughton, V, Hansson, J., Hjorland, B., & Lopez-Huertas, M.J. (2005). Knowledge Organization.
- In L. Kajberg & L. Lorrington (Eds.). *European curriculum reflections on library and information science education* (pp. 133-148). Copenhagen: Royal School of Library and Information Science.
- Chan, L.M., Intner, S.S., & Weihs, J. (2016). *Guide to the Library of Congress Classification*. 6th ed. Santa Barbara, CA.: Libraries Unlimited.
- Chanwangsa, S. (1997). *Lexicopedia*. Bangkok: Language Institute, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Chapman, R.L. (1977). *Roget's international thesaurus*. (4th ed.). Harper & Row.
- Dumrongsakul, S. & Meesathan, W. (1998). *Encyclopedia of ethnicity group in Thailand: Tai Lue*. Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. [in Thai]
- Encyclopedia for Youth. (2008). *Encyclopedia for youth, learning promotion, Volume 11*. Bangkok: Encyclopedia for Youth. [in Thai]
- Hodge, G. (2000). *Systems of knowledge organization for digital libraries: Beyond traditional authority files*. Washington, DC: Digital Library Federation, Council on Library and Information Resources.
- Hotho, A., Jaschke, R., Schmitz, C., & Stumme, G. (2006). Information retrieval in folksonomies : Search and ranking. *Lecture Notes in Computer Science*, 4011, 411-426.
- Intaraprapan, C. (2014). Optimization of information retrieval using ThaiWordNet. In *Proceeding the 1st National conference* (pp. 481 - 485). Kamphaeng Phet: Kamphaeng Phet Rajabhat University. Retrieved from <https://research.kpru.ac.th/sac/fileconference/7672018-05-11.pdf> [in Thai]
- Inthaniwet, O. (2019). The Knowledge of music wisdom of Khmu in the Chiang Rai province. *Journal of Fine Arts*, 10(1), 140-155. [in Thai]
- Jing, Y., & Croft, B. (1994). An association thesaurus for information retrieval. Retrieved from

<https://dl.acm.org/citation.cfm?id=897747>

- Jumnongsri, N. (2003). *Information storage and retrieval..* Nakhonrachasima: School of Social Technology, Suranaree University of Technology. Retrieved from <http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/handle/123456789/7363> [in Thai]
- Kilgariff, A. & Yallop, C. (2000). What's in a thesaurus?. Retrieved from https://www.academia.edu/2859691/What_s_in_a_thesaurus
- Kless, D., Jansen, L., Lindenthal, J., & Wiebensohn, J. (2012). *A method for re-engineering a thesaurus into an ontology.* In M. Donnelly & G. Guizzardi (eds.) *Formal ontology in information system. Proceeding of the Seventh International Conference (FOIS2012)* (pp. 133-146). Amsterdam: IOS Press.
- Kruaysawat, N. (2011). Folksonomy for efficient information retrieval. *Journal of Information Science*, 29(3), 65-80. [in Thai]
- Learning Center of Tai in Lanna. (2017). *Historical Background of Tai ethnicity.* Retrieved from <http://www.sri.cmu.ac.th/~thaiethnic/> [in Thai]
- Matunboon, W., Jinachan, T., Leksomboon, K. & Jumpawan, S. (2013). *Tai Ethnicity in mainlands of Lanna.* Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University. [in Thai]
- Meesathan, W. (1996). *Encyclopedia of ethnicity in Thailand: Puan.* Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. [in Thai]
- Meesathan, W. (2001). *Encyclopedia of ethnicity in Thailand: Tai Yai.* Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. [in Thai]
- Mischo, W. (1982). Library of Congress subject headings : A review of the problems, and prospects for improved subject access. *Journal of cataloging & classification quarterly*, 1(2-3),105-124.
- Muanchanchoei, R. (2005). *Encyclopedia of Tai ethnicity in Thailand: Tai Tuan.* Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. [in Thai]
- Office of the National Culture Commission, the Ministry of Culture. (n.d.) *Ethnicity and mythology.* Bangkok: the Ministry of Culture, the Office of the National Culture Commission. [in Thai]
- Prachayayothin, N. (1993). *Thesaurus and information system.* Bangkok: National Electronics and Computer Technology Center. [in Thai]
- Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (2006). *Policy guidelines for ethnicity.* Retrieved from <http://www.sac.or.th/databases/ethnicredb/policy.php> [in Thai]
- Ranganathan, S.R. (1945). *Elements of library classification.* Bombay : Asia Publishing.
- Ryan, C. (2014). *Thesaurus construction guidelines: An introduction to thesauri and guidelines on their construction.* Dublin: Royal Irish Academy and National Library of Ireland.

- Shearer, J. R. (2004). A Practical exercise in building a thesaurus. *Journal of cataloging & classification quarterly*, 37(3-4),35-56 Retrieved from https://doi.org/10.1300/J104v37n03_04
- SKOS. (2008). *Knowledge Organization System : An overview. systems of knowledge organization for digital libraries*. from <http://www.clir.org/pubs/reports/pub91/1knowledge.html>
- Taylor, A.G. (2004). *The organization of information*. Westport, CT: Libraries Unlimited.
- The Ministry of Social Development and Human Security. (2012). *Master plan for ethnicity development in Thailand (2015-2016)*. Bangkok: The Ministry of Social Development and Human Security. [in Thai]
- The Ministry of Social Development and Human Security. (2013). *Strategies for human stability, 2013-2023*. Retrieved from <http://www.bps.m-society.go.th/uploads/content/download/539681f52ccac.pdf> [in Thai]
- Thubthun, N. & Tandikul, C. (2017). A review of studies on Tai Yuan ethnicity. *Humanities & Social Sciences*, 34(2), 245-272. [in Thai]

บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

โดย รุจเรขา วิทยาวุฒิกุล¹

Ruchareka Wittayawuttikul

OKRs @ Work

บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs

กิตติพัทธ์ จีรวังศ์;

กรุงเทพฯ: เกรท มีเดีย เอเจนซี, 2562

ISBN: 978-616-485-150-4

บทนำ

ในปัจจุบันได้มีการกล่าวขวัญถึงเครื่องมือวัดผลการปฏิบัติงานที่เรียกว่า OKRs หรือ Objectives and Key Results ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความแตกต่างไปจาก KPI หรือ Key Performance Indicators ที่คนส่วนใหญ่รู้จักและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการบริหารจัดการองค์กร แต่บางครั้งพบว่าการใช้ KPI มักประสบปัญหาไม่สามารถทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย ปัจจุบันมีองค์กรหลายแห่งในประเทศไทยทั้งภาครัฐและเอกชน เริ่มนำ OKRs มาใช้ และเมื่อปี 2562 ได้มีการกำหนดนโยบายการบริหารงานอุดมศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กระทรวง อว.) สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ นำ OKRs ไปประยุกต์ใช้ในการตั้งเป้าหมายและกำหนดผลลัพธ์ที่สำคัญในลักษณะ Bottom-up แทนการใช้ KPI ซึ่งเป็นการกำหนดตัววัดผลการดำเนินงานในลักษณะ Top-down ทำให้เรื่องราวของ OKRs อยู่ในความสนใจของผู้บริหารองค์กร และเริ่มศึกษากันอย่างจริงจัง

หนังสือที่อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับ OKRs ได้ดี ในปัจจุบันมีจำหน่ายในท้องตลาดทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย สำหรับหนังสือภาษาไทยเล่มนี้ มีชื่อว่า “OKRs @ Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs” เขียนโดย กิตติพัทธ์ จีรวังศ์ ซึ่งเป็นผู้ประสบการณ์ด้านการบริหารคุณภาพ เป็นวิทยากร ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาองค์กรและระบบบริหารคุณภาพ และผู้ตรวจประเมินรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือด้าน OKRs อีกเล่มหนึ่งซึ่งอ่านง่าย ผู้อ่านทั่วไปสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยาก และให้รายละเอียดของ OKRs ไว้อย่างครอบคลุม ทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การทบทวนผลงาน และการลงมือทำ

คำสำคัญ: OKRs; Objectives and Key Results; การบริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศ

¹ นักเอกสารสนเทศ (ผู้เชี่ยวชาญ) ผู้อำนวยการหอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล อีเมล ruchareka.wit@mahidol.edu

เนื้อหาของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ได้ถ่ายทอดเรื่องราวการนำ OKRs มาใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร เป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ภาคแรก ตั้งเป้าหมาย

ในภาคนี้ เป็นการอธิบายจุดเริ่มต้นว่า OKRs คืออะไร มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ซึ่ง OKRs เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการบริหารองค์กรที่ทำให้บริษัท Google ประสบความสำเร็จ ความหมายของ OKRs สรุปอย่างสั้น ๆ คือ เราต้องการทำอะไรให้สำเร็จ? และ จะทำให้สำเร็จโดยการทำและวัดผลความสำเร็จอย่างไร? การตั้งวัตถุประสงค์หลัก (Objectives) เป็นการแสดงถึงเป้าหมายที่สำคัญ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร และมีความท้าทายมากพอ ต้องทำอย่างทุ่มเทโดยไม่กลัวล้มเหลว ต้องล้มให้เร็วและลุกให้ไว ส่วนผลลัพธ์ที่สำคัญ (Key Results) ไม่ต้องมีจำนวนมาก แต่ต้องชัดเจน และแสดงถึงสิ่งที่ต้องทำเพื่อให้สำเร็จตามที่กำหนด บุคลากรทุกคนควรมี OKRs เป็นของตัวเอง ซึ่งมีความสอดคล้องสมดุลทั้งองค์กร ควรติดตามวัดรายไตรมาส (ทุก 3 เดือน) และที่สำคัญคือ ต้องมีการประเมินเพื่อสะท้อนตนเอง โดยมีแผนพัฒนาส่วนบุคคล (Individual Development Plan) ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้สามารถทำงานนั้นได้ การวัดผลสำเร็จในระดับกลยุทธ์ เราใช้ OKRs ที่มี KPI อยู่ในส่วนของ KRs ดังนั้น องค์กรไม่จำเป็นต้องยกเลิก KPI ไปทั้งหมด แต่ควรยกเลิกเฉพาะ KPI ที่ไม่จำเป็น และควรใช้ KPI ควบคู่ไปกับ OKRs มากกว่า

2. ภาคหลัง ทบทวนผลงาน

การใช้ OKRs อาจไม่สำเร็จหากไม่มีขั้นตอนทบทวนผลงาน หนังสือเล่มนี้ ชี้ให้เห็นว่า การนำ OKRs ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีส่วนของ CFR ร่วมด้วย นั่นคือ Conversation (Check-in), Feedback และ Recognition รวมเป็นการบริหารผลงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Performance Management) ผู้เขียนได้อธิบายว่า Check-in เป็นการประชุมร่วมกันระหว่างหัวหน้างานและบุคลากรที่เป็นเจ้าของ OKRs แบบตัวต่อตัว เป็นการสนทนาอย่างมีคุณภาพ พูดคุยปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตที่เกิดขึ้นด้วยความใส่ใจ ให้และรับข้อมูลป้อนกลับอย่างจริงใจ หัวหน้างานต้องใช้เทคนิคการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และการตั้งคำถามที่ดีและมีพลัง (Powerful Questions) สร้างความคุ้นเคยและผ่อนคลาย ไม่กดดัน ยกย่องชื่นชม เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่เรียกว่า Rapport และควรใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ผู้เขียนแสดงความเห็นว่าควรนำสิ่งที่เกิดขึ้นจาก Check-in มาใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินผลงานประจำปี แต่ไม่ควรนำ OKRs มาทั้งหมด เพราะจะทำให้บุคลากรกลัวว่า หากผลการดำเนินงานไม่ได้ตามเป้าหมาย จะส่งผลต่อการขึ้นเงินเดือนประจำปี หรืออีกนัยหนึ่ง การสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในที่ทำงาน จะช่วยส่งเสริมความกล้าทดลองสิ่งใหม่ ๆ และนำมาซึ่งการสร้างนวัตกรรมให้แก่องค์กร

3. ภาคสมทบ ลงมือทำ

ในภาคสุดท้าย ผู้เขียนได้แนะนำให้ผู้บริหารที่จะตัดสินใจนำ OKRs มาใช้ในการบริหารผลงานขององค์กร ทำความเข้าใจกับคนในองค์กรก่อน ว่า OKRs คืออะไรและมีประโยชน์อย่างไร ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่น ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบหลักหรือมีทีมงาน OKRs Champion โดยเฉพาะ มีระบบเทคโนโลยีรองรับการจัดการ มีการติดตามประเมินผล ทบทวน ปรับปรุง และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริม OKRs อาทิ วัฒนธรรมการขอบคุณและการขอโทษซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้บุคลากรเกิดมุมมอง (Mindset) ที่ถูกต้อง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

หนังสือ “OKRs @ Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs” เล่มนี้ เป็นหนังสือที่อ่านง่าย ให้แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการนำ OKRs ไปใช้กับองค์กรไว้อย่างน่าสนใจ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารที่กำลังเริ่มศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับ OKRs เพื่อนำไปประยุกต์ใช้จริงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิตติพัทธ์ จิรวาสต์. (2562). OKRs@Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs. กรุงเทพฯ:

เกรท มีเดีย เอเจนซี.

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์ใน วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความปริทัศน์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาบทความที่จะได้รับลงพิมพ์ ต้องผ่านการอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

- ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษขนาด A4 ใช้ตัวอักษรแบบ Browallia New 15
- ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความ ประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน พร้อมตำแหน่ง วุฒิการศึกษา สถานที่ทำงาน และอีเมล (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำ และคำสำคัญ 3-5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - เนื้อเรื่อง บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง บทความปริทัศน์ ประกอบด้วย บทนำ หัวข้อเนื้อหาที่น่าสนใจ บทวิเคราะห์ สังเคราะห์ทางวิชาการตามประเด็นของเรื่องที่จะเขียน บทสรุปและข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงตามรูปแบบ APA ฉบับล่าสุด แต่ละรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหา จะต้องมียกรายการอ้างอิงที่สมบูรณ์ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง หรือบรรณานุกรมท้ายบทความ

ทุกบทความ ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ รายการอ้างอิงทุกรายการทั้งในเนื้อเรื่อง และท้ายบทความ ต้องเขียนเป็นภาษาอังกฤษ หากเอกสารที่ใช้อ้างอิงเป็นภาษาไทย ต้องแปลหรือทับศัพท์แบบถอดอักษร (Transliterate) และให้ระบุท้ายรายการว่า [In Thai]

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้

ตัวอย่าง

Maxwell (2013) ... หรือ ... (Maxwell, 2013)

Agosto & Hughes-Hassell (2005) ... หรือ ... (Agosto & Hughes-Hassell, 2005)

Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong (2013) ... หรือ ... (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013)

Browne et al. (2015) ... หรือ ... (Browne et al., 2015)

University of Technology, Sydney (2015) หรือ (University of Technology, Sydney, 2015)

รายการอ้างอิง ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ใช้รูปแบบการลงรายการตามระบบ APA ฉบับล่าสุด

ตัวอย่าง

- หนังสือ

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and serials cataloguing*. London: Facet Publishing.

Wipawin, N., & Premkamolnetr, N. (2008). *Library innovation and knowledge management*.

Bangkok: CAT Solutions. [In Thai]

- บทความวารสาร

Sacchanand, C. (2015). Internationalization of library and information science education in Thailand. *TLA Research Journal*, 8(2), 1-19. [In Thai]

Tuamsuk, K., Kwiecien, K., & Sarawanawong, J. (2013). A university library management model for students' learning support. *International Information & Library Review*, 45, 94-107.

- เอกสารการประชุมวิชาการ

Sturges, P., & Gastinger, A. (2013). The information literate brain. In S. Kurbanoğlu, et al. (Eds.), *Worldwide commonalities and challenges in information literacy research and practice* (pp. 31-40), European Conference on Information Literacy, Istanbul, Turkey.

- บทความหรือบทในหนังสือ

Browne, M., Plovnick, C., Palmer, C., & Caldwell, R. (2015). Framing a topic for library research. In P. Bravender, H. McClure, and G. Schaub (Eds.), *Teaching information literacy threshold concepts: lesson plans for librarians* (pp. 45-53), Chicago, IL: ACRL.

- วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์

Leenaraj, B., & Tuamsuk, K. (2012). *Research support services model for Thai research University libraries* (Doctoral Dissertation, Ph.D. in Information Studies, Khon Kaen University, Thailand). [In Thai]

- เอกสารจากเว็บไซต์

University of Technology, Sydney. Center for Local Government. (2015). Regional library management models. Summary paper prepared for the State Library of NSW.

Retrieved May 13, 2015, from https://www.sl.nsw.gov.au/sites/default/files/regional_library_models_report.pdf

การส่งต้นฉบับ

ส่งไฟล์ต้นฉบับบทความ (Submission) ทางออนไลน์ ที่เว็บไซต์วารสารบนระบบ ThaiJO ของ TCI

https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research

หรือส่งอีเมลมายังบรรณาธิการ ruchareka.wit@mahidol.edu

สำนักงานวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น

เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

Requirements for Manuscript Submission To Publish in TLA Research Journal

Contribution:

Contributions can be research article or review article in library and information science, information technology, and related fields. All articles are considered for publication in **TLA Research Journal** with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted to any other journals. The article can be in Thai or English. All articles are reviewed evaluated by specialists in the topics and must be approved by editorial board before accepted for publication.

Manuscripts:

- The manuscripts of article should be longer than 15 pages A4, Font Browallia New 15
- The article should include with the following components:
 - Title of the article, author's name(s) and their affiliations (educational degree, professional title or position, name of organization, e-mail address) in both Thai and English.
 - Abstract, no longer than 200 words, and a maximum of 5 keywords in both Thai and English.
 - Contents of the article should include: For **Research Article** - Introduction, Methodology, Results, Conclusions, Discussion, Recommendations and References; For **Review Article** - Introduction, Topics that present the analysis and synthesis of the academic issues of the paper, Conclusions, Recommendations and References.

Citations and References:

APA style, latest edition requires both in-text citations and a reference list. Each reference cited in text must alphabetical reference list at the end of the article.

Citing References in Text. This journal uses the author-date method of citation; that is the name or surname of author(s) and the year of publication are inserted in the text at the appropriate point. If the name of the author appears as part of narrative, cite only the year of publication in

parentheses. Otherwise, place both the name and the year, separated by a comma in parentheses. The page number(s) may be cited as a specific part of a source.

Examples of in-text citation:

Maxwell (2013) ... OR ... (Maxwell, 2013)

Agosto & Hughes-Hassell (2005) ... OR ... (Agosto & Hughes-Hassell, 2005)

Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong (2013) ... OR ... (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013)

Browne et al. (2015) ... OR ... (Browne et al., 2015)

University of Technology, Sydney (2015) OR (University of Technology, Sydney, 2015)

Reference List. All the works cited in text must be listed alphabetically at the end of the article. APA style, latest edition is used for writing of the references.

Examples of reference writing:

● **Books**

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and serials cataloguing*. London: Facet Publishing.

Wipawin, N., & Premkamolnetr, N. (2008). *Library innovation and knowledge management*. Bangkok: CAT Solutions. [In Thai]

● **Journal article**

Sacchanand, C. (2015). Internationalization of library and information science education in Thailand. *TLA Research Journal*, 8(2), 1-19. [In Thai]

Tuamsuk, K., Kwiecien, K., & Sarawanawong, J. (2013). A university library management model for students' learning support. *International Information & Library Review*, 45, 94-107.

● **Paper in conference proceedings**

Sturges, P., & Gastinger, A. (2013). The information literate brain. In S. Kurbanoğlu, et al. (Eds.), *Worldwide commonalities and challenges in information literacy research and practice* (pp. 31-40), European Conference on Information Literacy, Istanbul, Turkey.

● **Article in book or book chapter**

Browne, M., Plovnick, C., Palmer, C., & Caldwell, R. (2015). Framing a topic for library research. In P. Bravender, H. McClure, and G. Schaub (Eds.), *Teaching information literacy threshold concepts: lesson plans for librarians* (pp. 45-53), Chicago, IL: ACRL.

● **Thesis, dissertation**

Leenaraj, B., & Tuamsuk, K. (2012). *Research support services model for Thai research university libraries* (Doctoral Dissertation, Ph.D. in Information Studies, Khon Kaen University, Thailand). [In Thai]

- **Document from web**

University of Technology, Sydney. Center for Local Government. (2015). Regional library management models. Summary paper prepared for the State Library of NSW.

Retrieved May 13, 2015, from https://www.sl.nsw.gov.au/sites/default/files/regional_library_models_report.pdf

Submission of the Manuscript:

Online submission at https://www.tci-thaijo.org/index.php/tla_research
or e-mail to the editor ruchareka.wit@mahidol.edu

Editorial Office:

All correspondences should be submitted to:

Thai Library Association

1346 Arkarn Songkrua Road 5,

Klongchan, Bangkok,

Bangkok 10240

Tel. 0-2734-9022-3; Fax. 0-2734-9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (พ.ศ. 2562–2563)

1.	ศาสตรเมธีสุวคนธ์ศิริวงศ์วรวัฒน์	นายกสมาคม
2.	รองศาสตราจารย์ดร.ทัศนาศา หาญพล	อุปนายก
3.	รองศาสตราจารย์ดร.น้ำทิพย์วิภาวิน	อุปนายก
4.	นางสาวสุจิตรา สุภาพ	กรรมการและเลขานุการ
5.	นางดาวรัตน์แท่นรัตน์	กรรมการและเลขานุการ
6.	นางสาวเอมอร ตันเถียร	กรรมการและเหรัญญิก
7.	นางกัญญา กิตติวรพันธุ์	กรรมการและเหรัญญิก
7.	นางนัยิกา เดิดขุนทด	กรรมการและประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ
9.	นางสาววรารักษ์พัฒนเกียรติพงศ์	กรรมการและประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ
10.	นางเพ็ญสุวรรณส์ นาคะปรีชา	กรรมการและประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ
11.	นางสาวพิมลอร ตันหัน	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
12.	นางสาวกัลยา ยังสุขยิ่ง	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
13.	นางพยอม ยุวะสุต	กรรมการและประธานแผนกวิชาการ
14.	นางสาวรุ่งทิพย์ห่อโนทยาน	กรรมการและประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ
15.	ดร.มนัส สายเสมอ	กรรมการและประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ
16.	ดร.มลิวัลย์ประดิษฐ์ธีระ	กรรมการและประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
17.	นางสาวปรียาพร ฤกษ์พินัย	กรรมการและประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
18.	นางละเอียด ศรีวรรณนท์	กรรมการและประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
19.	ดร.ประจักษ์พัฒนานุสิทธิ์	กรรมการและประธานแผนกพิเศษสัมพันธ์
20.	นางสาวพูลสุข ปรีวัตรวรุฒิ	กรรมการและประธานแผนกพิเศษสัมพันธ์
21.	ดร.นฤมล รื่นไวย์	กรรมการและประธานแผนกประชาสัมพันธ์
22.	นางสาวกนกวรรณ บัวงาม	กรรมการและประธานแผนกประชาสัมพันธ์
23.	นางอังสนา เกิดบุญส่ง	กรรมการและประธานแผนกประชาสัมพันธ์
24.	นางสาวกนกอร ศักดาเดช	กรรมการและประธานแผนกหาทุน
25.	นางสาวกรรณิกาญจน์ถนอมพล	กรรมการและปฏิคม
26.	นางกิงแก้ว อ่วมศรี	กรรมการและปฏิคม
27.	นางจริยา หวังเชิดชูเกียรติ	กรรมการและปฏิคม
28.	นายเมฆินทร์ลิขิตบุญฤทธิ์	กรรมการและนายทะเบียน
29.	นางรัชประภา มณีโรจน์	กรรมการและนายทะเบียน
30.	นางรัชดา ศรีปาน	กรรมการและบรรณารักษ์

The Thai Library Association

Under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn

Executive Board of the Thai Library Association (2019-2020)

1. Sataramedhi Suwakhon Siriwongworawat	President
2. Associate Professor Dr.Tassana Hanpol	Vice President
3. Associate Professor Dr.Namtip Wipawin	Vice President
4. Ms.Suchit Suvaphab	Secretary
5. Mrs.Dowrat Tanrat	Secretary
6. Ms.Aim-orn Tanthien	Treasurer
7. Mrs.Kanya Kitisriworapan	Treasurer
8. Mrs.Nayika Derdkhuntod	Chairperson of Library Standards
9. Ms.Wararak Pattanakietpong	Chairperson of Library Standards
10. Mrs.Pensuwan Nakapratip	Chairperson of Library Standards
11. Ms.Pimonorn Tanhun	Chairperson of Professional Development & Training
12. Ms.Kalaya Youngsukyung	Chairperson of Professional Development & Training
13. Mrs.Payom Yuyasut	Chairperson of Professional Development & Training
14. Ms.Rungtip Hovanotayan	Chairperson of T.L.A. Bulletin & Academic Media
15. Dr.Manas Saisema	Chairperson of T.L.A. Bulletin & Academic Media
16. Dr.Malivan Praditteera	Chairperson of Research & Development
17. Ms.Preeyaporn Rerkpinai	Chairperson of Research & Development
18. Mrs.Laeade Srivornun	Chairperson of Research & Development
19. Dr.Prachark Wattananusit	Chairperson of Foreign Relations
20. Ms.Poolsook Priwatworawute	Chairperson of Foreign Relations
21. Dr.Narumol Ruenwai	Chairperson of Public Relations
22. Ms.Kanokwan Buangam	Chairperson of Public Relations
23. Mrs.Angsana Kirdboonsong	Chairperson of Public Relations
24. Ms.Kanok-on Sakdadata	Chairperson of Fund Raising
25. Ms.Krongkarn Thanompol	Chairperson of Hospitality
26. Mrs.Kingkaew Aumsri	Chairperson of Hospitality
27. Mrs.Jariya Wongcherdchukiet	Chairperson of Hospitality
28. Mr.Maykin Likitboonyarit	Chairperson of Membership
29. Mrs.Ratchaprapa Maneeroj	Chairperson of Membership
30. Mrs.Ratchada Sripan	Librarian

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
TLA Research Journal
Journal of the Thai Library Association

ISSN 1906-0793

Vol. 12 No. 2 July - December 2019

Editorial

Discourse on Reading in Thai Society	1
Pongsak Sangkhapinyo	
Information Behavior of Older Persons for Lifelong Learning	21
Ponchita Upatum Patamaporn Yenbamrung Rossarin Gray and Somsak Sriborisutsakul	
The Effects of Digital Learning Kingdom System OF Students in school:	35
The Special Development Zone Three Southern Border Provinces	
Thanyawich Vicheanpant	
Usability testing of PolSci mLibrary: The mobile library application	53
In Political Science Library, Chulalongkorn University	
Narumon Kijpaisalratana	
The Indigo fabric information management in Thailand	77
Pawinee Sanchon, Namtip Wipawin, Chanthana Wech-o-sotsakda, Patoo Cusripituck	
Thesaurus of Lanna Tai Ethics Group	95
Watsaporn Arayaphan	
Book Review:	115
OKRs @ Work	
Ruchareka Wittayawuttikul	